

PALVELUPOLUT ETSIVÄSSÄ NUORISOTYÖSSÄ

Etsivän nuorisotyön asiakasjaksojen tarkastelua maaseutukunnissa

Henna Pulkkinen

Opinnäytetyö, syksy 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala, ylempi AMK

Syrjäytymisvaarassa olevien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Pulkkinen, Henna. Palvelupolut etsivässä nuorisotyössä. Etsivän nuorisotyön asiakasjaksojen tarkastelua maaseutukunnissa. Diak Helsinki, syksy 2016, 72 s., 6 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelma, ylempi amk, Syrjäytymisvaarassa olevien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, Sosionomi (YAMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata etsivän nuorisotyön asiakkaiden palvelupolkuja ja etsivän nuorisotyön erityispiirteitä maaseudulla. Tavoitteena oli luoda kuva etsivästä nuorisotyöstä osana kuntien palvelujärjestelmää. Painopisteenä opinnäytetyössä ovat maaseutukunnat, koska huono-osaisuuden kasautuminen ja palvelujen etääntyminen luovat erityistä palvelujen uudelleenjärjestämisen tarvetta maaseudulla.

Opinnäytetyössä käytettiin etsivän nuorisotyön tilastomateriaalia vuosilta 2013–2015. Materiaali on kerätty käyttäen PARent-järjestelmää, joka on luotu vuonna 2009 etsivän työn asiakastietojen keräämiseen. Aineistossa oli mukana 166 kuntaa ja 31870 asiakasjaksoa. Aineisto jaettiin Tilastokeskuksen vuoden 2015 kuntaryhmitystilaston mukaan kolmeen eri kuntatyyppiin, ja analyysi perustui näiden kuntatyyppien vertailuun. Tilastomateriaali käsiteltiin käyttäen Excel-tilastokalkulaattoria ja analysoitiin PSPP-tilasto-ohjelmalla. Aineiston analyysissä käytettiin keskiarvolukuja ja ristiintaulukointia. Tulosten merkitsevyyttä arvioitiin Khiin neliö -testillä.

Tuloksista selvisi, että etsivän työn asiakasjaksoissa on eroja eri kuntatyyppien välillä. Keskiarvoa nuorempien ja toisaalta myös vanhempien asiakkaiden osuus oli suurempi maaseudulla. Maaseudulla asiakkaat ohjautuivat etsivään työhön muita kuntatyyppisiä useammin sosiaali- ja terveyspalveluista, mutta ottivat myös useammin yhteyttä etsivään työhön itse. Maaseudulla koulutuksessa olevien nuorten osuus etsivän työn asiakkaista oli suurempi, kun kaupunkikunnissa ja taajaan asutuissa kunnissa koulutuksen keskeyttäneiden oli selvästi enemmän. Myös toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus asiakkaista oli maaseudulla suurempi. Maaseudulla asiakasjaksot olivat pidempiä ja ohjauksia eri palveluihin kertyi enemmän kuin muissa kuntatyypeissä. Maaseudulla nuoria ohjattiin kuitenkin keskimääräistä useammin matalan kynnyksen nuorisopalveluihin, ja maaseudulla ohjauksen painopiste oli muita kuntatyyppisiä selvästi useammin etsivän työn tuessa. Myös koulutukseen, työhön ja työtoimintaan ohjattiin maaseudulla muita kuntatyyppisiä useammin.

Etsivä nuorisotyöntekijä toimii nuoren tukihenkilönä palveluverkostossa, mikä on erityisen tärkeää maaseudulla, jossa psykososiaaliset ongelmat ja materiaallinen huono-osaisuus kasautuvat. Palvelujen etääntyessä myös toimiva yhteistyö kunnan palveluissa on välttämätöntä. Tulokset osoittavat, että maaseudulla etsivän nuorisotyö on merkittävä osa kuntien palveluverkostoa, jossa nuorille tarkoitettuja erityispalveluita on muuten vähän.

Asiasanat: nuoret, syrjäytyminen, palvelut, maaseutu, etsivä nuorisotyö.

ABSTRACT

Pulkkinen, Henna. Service processes in outreach youth work. Examination of the client's progress in outreach youth work services in rural municipalities. 72p., 6 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Programme of Health and Social Services, Promotion of the Health and Wellbeing of People in Danger of Marginalization. Degree: Master's Degree of Health and Social Services.

The purpose of this thesis was to describe the client's progress in outreach youth work services and the special characteristics of outreach youth work in rural municipalities. The aim was to create an image of outreach youth work as a significant part of service systems in rural municipalities. The emphasis is in rural municipalities as the accumulation of deprivation and alienation of services create a special need to reorganize public services in rural areas.

Outreach youth work client documentation was used as a research data in the thesis. The documentation material was collected with PARent-system, which was created in 2009 for client documentation of outreach youth work in Finland. The material used in the thesis covers the years 2013–2015. The documentation material was divided into three different statistical groups of municipalities and the analysis was based on comparison of these three groups (urban municipalities, semi-urban municipalities or rural municipalities). There were 166 municipalities and 31870 client periods in the data. The material was processed with Excel-spreadsheet and analysed with PSPP-software. Arithmetic means and cross tabs were used as methods of analysis. Significance of the results was evaluated with a chi-squared test.

The results show that there are differences in outreach youth work between municipality groups. The percentages of clients both younger and older than average were emphasized in rural areas. The percentage of clients guided to outreach youth work by social and health services was substantial in rural areas compared to other municipality groups. The young also contacted outreach youth workers more often themselves in rural areas. Clients were more often in education or had completed secondary education in rural areas. Client periods were longer and there was more guidance towards different services during the clientship in rural areas. More than average, the guidance in rural areas was given in low-threshold youth services. Compared to other municipality groups, in rural areas the focus of the work was distinctly more often in outreach workers' support. Also guidance towards education, work or work-related activities was given more often in rural areas compared to other municipality groups.

Outreach youth workers act as a support person for the young client in service system. It is especially important in rural areas where psycho-social problems and poverty are accumulating at the same time as services are concentrated in bigger cities. Well working cooperation between authorities is crucial in rural areas. This study shows the significance of outreach youth work in rural areas where special services to young people are otherwise marginal.

Keywords: youth, marginalization, services, rural area, outreach youth work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET	8
2.1 Hyvinvointiyhteiskunnan syrjäytyneet nuoret	8
2.2 Hyvinvoinnin alueellinen eriarvoisuus	12
2.3 Eriarvoisuus kuntien palveluissa	14
2.4 Hyvät käytännöt nuorten palveluissa	15
3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ TUTKIMUSKONTEKSTINA.....	18
3.1 Etsivän nuorisotyön taustaa	18
3.2 Etsivä työ työmuotona	19
3.3 Etsivän työn asiakasprosessi	20
4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	23
5 TUTKIMUSAINEISTO JA ANALYYSI	25
5.1 Tutkimusaineisto	25
5.2 Aineiston käsittely.....	29
5.3 Aineiston analysointi.....	32
6 TULOKSET	34
6.1 Yleiskatsaus aineistoon	34
6.2 Asiakkaiden taustatietojen vertailua kuntatyypeittäin	38
6.3 Ohjautuminen etsivään työhön eri kuntatyypeissä	40
6.4 Asiakasprosessi ja palveluihin ohjaaminen eri kuntatyypeissä	45
7 TULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA	51
LÄHTEET	57
LIITE 1: Tutkimusaineistotaulukko	63
LIITE 2: Kaikki aineistossa mukana olevat kunnat (166).....	68

LIITE 3: Organisaatioiden isäntäkunnat (123).....	69
LIITE 4: Analyysissa mukana olevat muuttajat.....	70
LIITE 5: Kaikki ohjaukset kuntatyypeittäin.....	71
LIITE 6: Tutkimuslupa	72

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata etsivän nuorisotyön asiakkaiden tyypillisiä palvelupolkuja maaseutumaisissa kunnissa. Opinnäytetyö tehdään aikana, jolloin yhteiskunnallista keskustelua nuorten syrjäytymisestä käydään niin nuorisotyötä tekevien ammattilaisten työkentillä kuin poliittisesta päätöksenteosta vastuussa olevien tahojen keskuudessa kuntien, Suomen valtion ja koko Euroopan tasolla. Etsivä nuorisotyö on yksi niistä työmuodoista, jotka on otettu laajalti käyttöön koko Suomen alueella nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Etsivää nuorisotyötä on tehty jo vuosikymmenten ajan, mutta vasta viime vuosina se on lisääntynyt räjähdysmäisesti kattaen vuonna 2015 lähes kaikki Suomen kunnat (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015). Kasvu asettaa paineita myös etsivän työn kehittämiseksi ammatillisesti yhtenäiseksi nuorisotyön muodoksi, jota ohjaavat valtakunnallisesti samat ammatilliset ja eettiset periaatteet. Opinnäytetyössä vertailtiin etsivässä työssä tehtävää palveluohjausta eri kunnissa, joten se antaa tietoa siitä, miten eri alueilla etsivää työtä toteutetaan ja millaisia eroja ohjauksessa on.

Opinnäytetyössä tutkittiin ja analysoitiin etsivän nuorisotyön asiakkaista kerättyä tilastointitietoa. Tilastotieto on kerätty PARent-järjestelmän avulla, joka on luotu vuonna 2009 ja jota kehitetään opetus- ja kulttuuriministeriön tuella etsivän työn asiakastietojen valtakunnalliseen seurantaan. Tilastoja on käytetty tutkimuksissa vähän, joten opinnäyte on tervetullut avaus tilastotiedon hyödyntämiseen myös tutkimustarkoituksessa.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke SOKRA:n Itä- ja Pohjois-Suomen osahanke (ISEA). ISEA-osahankkeesta vastaa Diakonia-ammattikorkeakoulu. ISEA-hankkeen tarkoituksena on selvittää, arvioida, mallintaa ja levittää alueellaan hyviä käytänteitä, joiden avulla huono-osaisimpien palveluita ja osallisuutta palveluissa vahvistetaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016.) SOKRA on saanut rahoituksen sosiaali- ja terveysministeriön ESR-rahoituksen kautta ja se on osa Kestävää kasvua ja työtä

2014–2020 -Suomen rakennerahasto-ohjelmaa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016).

Opinnäytetyö tarjoaa hankkeelle tietoa siitä, millaisia syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia nuoria etsivä nuorisotyö tavoittaa ja miten heitä ohjataan kunnan palveluissa eteenpäin. Tietoa voidaan käyttää hyvien käytäntöjen muodostamiseksi asiakkaiden tavoittamisessa ja tehokkaassa palvelutarpeen arvioimisessa, mikä on yksi hankkeen tavoitteista. Opinnäytetyön avulla voidaan myös vahvistaa etsivän nuorisotyön asemaa monitoimijuuteen perustuvan palvelujärjestelmän kehittämisessä.

Opinnäytetyön painopiste on maaseutumaisten kuntien etsivässä nuorisotyössä. Maaseudulla palvelutarjonta on suppeaa eikä saavuta heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä (Kivelä 2014, 20). Tutkimusten mukaan maaseutukunnissa huono-osaisuus lisääntyy työttömyyden ja siitä johtuvien sosiaalisten ongelmien kasautuessa (Heikkilä, Rintala, Airio & Kainulainen 2002, 110–111; Kainulainen, Rintala & Heikkilä 2001, 96). Etsivän nuorisotyön kaltaisilla toimintamuodoilla on erityisen tärkeä rooli maaseutukunnissa, joissa nuorilla on vähemmän mahdollisuuksia kouluttautua ja työllistyä.

Lopuksi opinnäytetyö lisää omaa ymmärrystäni ja käsitystä itsestäni etsivänä nuorisotyöntekijänä. Oman ammatillisen kehittymisen kannalta työ on merkittävässä asemassa antaen syvemmän merkityksen sille, miksi etsivää nuorisotyötä tehdään ja miksi sen asema suomalaisessa palvelujärjestelmässä pitäisi vakiinnuttaa.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Hyvinvointiyhteiskunnan syrjäytyneet nuoret

Syrjäytymisen käsitteellistämässä on lähdettävä siitä tosiasiaista, että ilmiölle ei ole olemassa yhtä yksinkertaista, tyhjentävää määritelmää. Ilmiön moniulotteisuus tulee ilmi syrjäytymistä koskevista lukuisista tutkimuksista, joissa ilmiötä on lähestytty erilaisista näkökulmista. Jo 1990-luvun syrjäytymistutkimuksissa todettiin nuorten syrjäytymisen liittyvän taloudellisiin, koulutuksellisiin, sosiaalisiin ja emotionaalisiin ongelmiin. Ongelmat nähtiin objektiivisena huono-osaisuutena, kuten työttömyytenä, puutteellisena koulutuksena, köyhyytenä tai terveydellisinä ongelmina. Poliittinen ratkaisu ongelmiin oli yhteiskunnan tukimuotojen vastikkeellisuus, jossa yksilön oikeus esimerkiksi sosiaaliturvaan saavutetaan vasta velvollisuuksien toteuttamisen myötä. Vastikkeellisuudella pyrittiin ehkäisemään nuorten riippuvuutta erilaisista tukijärjestelmistä. (Paju & Vehviläinen 2001, 257–260.) Objektiivinen näkökulma näkyy edelleen syrjäytymiskeskustelussa.

Poliittisessa päätöksenteossa syrjäytyminen käsitetään ulkopuolisuutena yhteiskunnan palvelujärjestelmästä. Näin syrjäytyneiksi määrittyvät ne, jotka eivät ole mukana erilaisissa tilastoissa ja rekistereissä. Myrskylä (2012) määrittelee syrjäytyneiksi nuoret, jotka ovat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella ja joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Heitä arveltiin vuonna 2010 olleen yli 50 000. Näistä nuorista yli 30 000 ei näkynyt missään tilastoissa, ja heistä Myrskylä puhuu syrjäytyneiden kovana ytimenä. (Myrskylä 2012, 2). Tänä vuonna julkaistu OECD:n koulutuskatsaus Education at a Glance 2016 antoi uuden sysäyksen syrjäytymiskeskusteluun, kun katsauksen mukaan niin sanottujen NEET-nuorten (Not in Education, Employment or Training) määrä oli kasvanut vuosina 2005-2015. Erytistä huolta Suomen osalta herätti tieto, että työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten miesten osuus oli kasvanut rajusti. Vuonna 2005 20–24 -vuotiaista nuorista miehistä vailla koulutusta ja työtä oli 12,2% kun vuonna 2015 vastaava luku oli jo 21,1%. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

Yleisimmin suurimpana syrjäytymisen riskitekijänä nähdään puutteellinen koulutus. Ratkaisumalliksi kouluttamattomuuden ongelmaan Kataisen hallitus laati vuonna 2012 yhtenä hallituksen kärkihankkeista nuorisotakuun, jonka tavoitteena oli ehkäistä nuorten syrjäytymistä takaamalla jokaiselle alle 25-vuotiaalle tai alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle nuorelle työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi jäämisestä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7).

Nuorisotakuu keskittyi ratkaisemaan syrjäytymisongelmaa koulutuksen ja työn avulla. Koulutustason on todettu kuitenkin olevan yhteydessä myös muuhun hyvinvointiin. Vain perusasteen suorittaneilla nuorilla esiintyy enemmän mielenterveyden häiriöitä, taloudellisia vaikeuksia sekä rikollisuutta. Koulumenestys vaikuttaa jatko-opintopoluille sijoittumiseen, ja nuoret miehet ovat sikäli naisia heikommassa asemassa, että kouluarvosanoilla mitattuna tytöt suoriutuvat koulussa poikia paremmin. (Ristikari, Törmäkangas, Lappi, Haapakorva, Kiilakoski, Merikukka, Hautakoski, Pekkarinen & Gissler 2016, 99.) Tutkimusten mukaan syrjäytyneet nuoret ovat keskimääräistä sairaampia ja heidän terveydenhuollostaan aiheutuvat kustannukset ovat muita korkeammat. Kustannukset ovat korkeat myös työelämän ja syrjäytymisvaaran välimaastossa liikkuvilla nuorilla, mikä voi kertoa siitä, että työllistämistoimenpiteet eivät vähennä nuorten riskiä syrjäytyä. Nuorten tilanteet muuttuvat ja elävät, jolloin koulutus- tai työpaikan saaminen ei takaa syrjäytymisriskin poistumista, mikäli syrjäytyminen johtuu esimerkiksi terveydellisistä tekijöistä. (Ikäheimo 2015, 40.)

Luokittelemalla syrjäytyminen ongelmalähtöisesti sektoroituneen palvelujärjestelmän kautta sivuutetaan esimerkiksi nuorisotyön merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä. Aikuislähtöisesti luokittelemalla ohitetaan myös nuorten omat käsitykset ja kokemukset omasta arjestaan, syrjään jäämisestä ja yksinäisyydestä. Nuorten kokemuksissa syrjäytyminen liittyy sosiaalisiin suhteisiin ja yhteenkuuluvuuden ongelmiin, mitä on hankala mitata. (Suurpää 2009, 5.) Syrjäytyminen voidaan nähdä myös erilaisten yksilön minäkäsitykseen ja -pystyvyyteen vaikuttavien kielteisten tekijöiden kasautumisena. Erään teorian mukaan syrjäytyminen muodostuu pitkän ajan kuluessa itseään toistavana kierteenä, jonka lähtökohtana

ovat yksilön koetut epäonnistumiset elämässä. Toistuvat epäonnistumiset johtavat alisuoriutumiseen, minkä vuoksi yksilöllä ei ole edellytyksiä ratkaista elintason, esimerkiksi työttömyyteen liittyviä ongelmia. Koettu tyytymättömyys vaikuttaa myös yksilön edellytyksiin ylläpitää sosiaalisia suhteita, jolloin hän kokee yksinäisyyttä ja jää vaille ympäristön sosiaalista tukea. Alisuoriutuminen, koettu tyytymättömyys elintason sekä sosiaalisen tuen puute aiheuttavat syrjäytymisen kokemuksen, joka edelleen lisää yksilön epäonnistumisen kokemuksia elämässä. (Lehtonen & Kallunki, 2013, 139.) Itsetunnon vahvistamisella ja myönteisen minäkuvan rakentamisella on keskeinen merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä (Nurmi 2012, 2).

Syrjäytyneiden joukko ei ole yhtenäinen, mikä vaikeuttaa ilmiön ja sitä ehkäisevien toimenpiteiden määrittelyä. Samassa syrjäytyneiden joukossa voi olla nuoria, jotka eivät ole työ- tai opiskelukuntoisia ja tarvitsevat monenlaisia palveluja, toiset taas voivat olla hyvinkin motivoituneita työelämäänsä, jos heillä vain olisi työpaikka. Rekisteriaineiston perusteella 1980- ja 1990 -luvuilla koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleiden nuorten työuria selvittäneen tutkimuksen mukaan molemmissa tutkimusryhmissä yli puolet koulupudokkaista olivat jossain vaiheessa elämänsä kyetneet kiinnittymään työelämään ja yhteiskuntaan. (Järvinen & Vanttaja 2013, 515–519.) Myös vuonna 1977 syntyneiden nuorten aikuisten syrjäytymisriskien kasautumista käsittelevän tutkimuksen mukaan 20%:n elämää oli leimannut jonkin syrjäytymisriskin kokeminen, mutta vain noin 4:lla% syrjäytymisriskit kasautuivat pitkiksikin ajoiksi. (Ilmakunnas, Kauppinen & Kestilä 2015, 258–259.) Syrjäytyminen ei olekaan tiettyyn ikäkauteen tai elämän nivelvaiheeseen liittyvää hetkellistä ajelehtimista, vaan pitkän ajan kuluessa vaikeaksi rakentuva ongelmallinen tilanne. Syrjäytymiseen vaikuttavat niin yksilön omat valinnat kuin yksilöstä riippumattomat yhteiskunnalliset rakenteet. Kuka tahansa voi joutua kokemaan elämässään ongelmia syrjäytymisen riskialueilla, mutta erityistä huomiota tulisi kiinnittää niihin, joilla ongelmat kasautuvat läpi elämän (Kainulainen 2006, 382.)

Syrjäytymisilmiön prosessimaisuus ei tule esille tutkimuksissa, joissa syrjäytymistä mitataan jossain tietyssä elämänkaaren vaiheessa. Tällöin esimerkiksi pe-

ruskoulun jälkeinen koulupudokkuus nähdään syrjäytymistä aiheuttavana tekijänä, vaikka nuori myöhemmässä vaiheessa elämäänsä saisi suoritetun koulutuksen ja kiinnittyisi työelämään. (Suurpää 2009, 5–7.) Pitkittäistutkimuksissa on osoitettu, että vaikka suurin osa nuorista aikuisista voi hyvin, merkittäväle osalle nuorista kasautuu erilaisia hyvinvoinnin ongelmia aiheuttaen syrjäytymistä. Tutkimusten mukaan ongelmat periytyvät ylisukupolisesti. Ongelmien taustalla voi olla vanhempien alhainen koulutus- ja tulotaso sekä vanhempien mielenterveysongelmia ja perhesuhteiden muutoksia, kuten vanhempien ero tai kuolema. Mielenterveysongelmat alkavat usein jo varhaisessa vaiheessa lapsuutta vaikuttaen kielteisesti koulussa pärjäämiseen. Vain perusasteen suorittaneet nuoret kärsivät useammin mielenterveysongelmista ja taloudellisista vaikeuksista sekä syyllistyvät muita useammin rikoksiin. (Paananen, Ristikari, Rämö & Gissler 2012, 37–40.)

Anna Rönkä (1999) on väitöskirjassaan tutkinut sosiaalisen selviytymisen ongelmien kasautumista ja kasautumiseen johtavia kehityskulkuja. Tutkimus pohjautui Akatemiaprofessori Lea Pulkkinen johtamaan Lapsesta aikuiseksi -tutkimukseen, jossa on seurattu erään lapsiryhmän kehitystä useiden vuosikymmenten ajan. Tutkimuksen mukaan sosiaalisen selviytymisen kannalta suojaavien tekijöiden ja sosiaalisten ongelmien tasapainolla on suuri merkitys; kun ongelmia on enemmän kuin suojatekijöitä, ongelmat pysyvät ja kasautuvat. Ongelmat kasautuvat kolmea eri väylää pitkin. Ulkoisen kasautumisen väylässä koulutus- ja työuran epävakaisuus aiheuttaa olosuhteiden vaikeutumista ja heijastuu selviytymiseen myös muilla elämänalueilla. Alueellinen eriarvoisuus voi aiheuttaa ongelmien kasautumista esimerkiksi maaseudun nuorille, sillä koulutusmahdollisuudet eivät ole yhtä hyvät kuin kaupungeissa. Sisäisen kasautumisen väylässä ratkaisevaa on se, mitä yksilö ajattelee itsestään. Lapsuuden riskitekijät aiheuttivat aikuisuudessa epäonnistumisen tunnetta ja vaikuttivat yksilön käsityksiin omista mahdollisuuksistaan selvitä vaikeuksista. Lisäksi käyttäytymistyylillä vaikuttaa ongelmien kasautumiseen siten, että esimerkiksi aggressiivinen käyttäytyminen voi merkittävästi vaikeuttaa sopeutumista erilaisiin ympäristöihin. Rönkä toteaa tutkimuksessaan, että riskitekijät ja sosiaalisen selviytymisen ongelmat kasautuivat yleisemmin miehille kuin naisille. (Rönkä 1999, 9–13.)

2.2 Hyvinvoinnin alueellinen eriarvoisuus

Suomalaisten hyvinvoinnin alueellinen jakautuminen on jatkunut samansuuntaisena 1990-luvulta saakka. Korkea elintaso on kasautunut suurimpiin kaupunkeihin jättäen jälkeensä taloudellista epävarmuutta maaseutukuntien asukkaille (Kainulainen ym. 2001, 96). Maaseutu on heikoimmin toimeentulevien asuin ympäristö pääasiassa siitä syystä, että maaseudun väestöstä suhteellisesti suurempi osa muodostuu työttömistä ja eläkeläisistä. Niukka toimeentulo vaikuttaa terveyteen aiheuttamalla psyykkistä kuormitusta, minkä lisäksi vanhuus ja työttömyys yhdistyvät myös korkeampaan sairastavuuteen. Maaseudun asukkaat ovatkin sairaampia verrattuna kaupunkien asukkaisiin. (Heikkilä ym. 2002, 110–111.) Koulutuksen merkitys huono-osaisuuden kasautumisessa on erilainen eri kuntatyypeissä. Kaupungeissa alhaisen koulutuksen merkitys huono-osaisuuden kasautumisessa on suurin, kun taas harvaan asutulla maaseudulla huono psyykinen terveys, yleinen tarmottomuus ja huono terveydentila yhdistyvät erilaisten hyvinvoinnin ongelmien kasautumiseen. (Rintala & Karvonen 2003, 461.)

Hyvinvointia on tarkasteltu taloudellisen ja terveydellisen hyvinvoinnin lisäksi myös erilaisia psykososiaalista hyvinvointia kuvaavien mittareiden avulla. Näitä ovat esimerkiksi mielenterveyden ja päihteiden käytön ongelmat, rikollisuus ja tarve lastensuojelun ja sosiaalityön tuelle. Tutkimuksen mukaan psykososiaaliset ongelmat lisääntyvät, kun kunnan koko, työttömien määrä ja työikäisten osuus väestöstä kasvaa. Näin ollen psykososiaalisten ongelmien kasautuminen näkyy erityisesti kaupungeissa. Psykososiaaliset ongelmat kasautuvat kuitenkin myös harvaan asutulla maaseudulla. Erityisen huolestuttavaa on se, että myös materiaallinen huono-osaisuus kasautuu nimenomaan harvaan asutulla maaseudulla. Alhainen elintaso, korkea sairastavuus sekä psykososiaaliset ongelmat korostuvat siis maaseudun kunnissa, jotka eivät kuitenkaan pysty tuottamaan palveluja riittävässä määrin niukkojen taloudellisten resurssien vuoksi. (Kainulainen ym. 2001, 96–97.)

Syrjäytymistä käsittelevät tutkimukset ovat todenneet, että huono-osaisuus peiytyy ylisukupolisesti siten, että lapsuudessa koetut ongelmat perheen toimeentulossa, perhesuhteissa ja terveydessä heijastavat nuoruuteen ja aikuisuuteen

aiheuttaen ongelmien kasautumista ja syrjäytymistä. (Paananen ym. 2012, 37; Rönkä 1999, 9–10.) Lisäksi tutkimusten mukaan psykososiaaliset ongelmat hidastavat poismuuttoa alueilta, joilla on muutenkin korkea työttömyys. Huonosuuden kasautuminen näyttäisi tutkimuksen mukaan vaikuttavan yksilön muuttoliikevalintoihin ja muuhunkin päätöksentekoon. (Lehtonen & Tykkyläinen 2013, 165.) Muuttoliikeitä tutkivan Timo Aron (2016) tilastoanalyysin mukaan työssäkäyvät nuoret aikuiset muuttavat suuriin kaupunkikeskittymiin, jolloin maaseudulle jäävät vanhukset ja huonossa työmarkkina-asemassa olevat ihmiset, joiden taloudellinen tilanne on huomattavasti työssäkäyviä heikompi (Aro 2016). Kun nuoret tekevät koulutuksellisia valintoja, terveyserot kasvavat menestyvien nuorten muuttaessa kaupunkiin ja huonommin pärjäävien jäädessä maaseudulle. Erityisen huolestuttavana voidaan pitää hyvinvoinnin jakautumista yhä voimakkaammin myös sukupuolen mukaan niin, että erityisesti huonosti voivat nuoret miehet jäävät maaseudulle. (Karvonen & Rahkonen 2004, 81.)

Myös nuoret itse kokevat asuinpaikan vaikuttavan menestymisen mahdollisuuksiin elämässä. Ollila (2008) on tutkinut nuorten rakentamia käsityksiä omasta ja asuinpaikkansa tulevaisuudesta Lapissa ja Itä-Helsingissä. Tutkimuksen tarkoituksena oli osoittaa, miten asuinpaikka vaikuttaa nuorten mahdollisuuksiin suunnitella tulevaisuuttaan. Lappilaisille nuorille poismuutto on elämässä menestymisen edellytys: pärjätäkseen on muutettava pois paikkakunnalta. Paikkakunnalle jäämiseen nuorten puheissa liittyi alkoholisoitumista, työttömyyttä, lamaantumista ja sairautta. Myös itähelsinkiläiset nuoret liittivät alueelta pois muuton elämässä menestymiseen. Itähelsinkiläiset kokivat, että alueelta muuttavat pois ne, joilla on riittävästi edellytyksiä pärjätä elämässä, jolloin alueelle jäävät ne, joilla menestymisen edellytykset ovat huonommat. (Ollila 2008, 202–205.) Myös Heikkilän ym. (2002) tutkimus osoittaa, että maaseudulla asuvat kokevat asuinpaikkansa tarjoavan huonommat elämisen mahdollisuudet kuin kaupungeissa ja kaupunkien läheisellä maaseudulla. Maaseudun asukkaat kokevat myös, että heillä ei ole riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa omilla valinnoillaan elämänsä kulkuun. (Heikkilä ym. 2002, 116).

2.3 Eriarvoisuus kuntien palveluissa

Tutkimukset osoittavat hyvinvoinnin alueellisen eriarvoistumisen myös palveluiden saatavuudessa. Maaseudulla ongelmana on ikääntyvien, sairaiden ja työelämästä syrjäytyneiden keskimääräistä suurempi osuus, mikä tarkoittaa väistämättä myös kasvavaa sosiaali- ja terveystalvelujen tarvetta (Lavapuro, Ojanen, Rautiainen & Valtonen 2016, 172; Heikkilä ym. 2002, 110–111). Toimeentulo-ongelmat ovat yhteydessä asuinkunnan syrjäisyyteen, sillä työpaikkojen puute ja alhainen koulutustaso vaivaavat syrjäisten kuntien väestöä (Lavapuro ym. 2016, 173).

Tutkimusten mukaan palveluiden saatavuudessa on alueellisia eroja. Sosiaali- ja terveystalveluista etenkin mielenterveystalveluiden riittävyys on maaseudulla ongelma erityisesti siksi, että mielenterveystalveluita esiintyy syrjäkunnissa keskimääräistä enemmän (Lavapuro ym. 2016, 173). Nuorten kohdalla ongelmana on nuoris- ja vapaa-ajan palveluiden sekä koulutuksen alueellinen epätasa-arvoisuus (Heikkilä ym. 2002, 115; Lavapuro ym. 2016, 173). Alakouluikäiset ovat vielä varsin tasa-arvoisessa asemassa, sillä alaluokkien opetusta järjestetään jossain muodossa jokaisessa Suomen kunnassa. Yläkoulun perusopetukseen ja toiselle asteelle siirtyessä erot alueiden välillä kasvavat. Suurinta eriarvoisuus on ammatillisen perusopetuksen saavutettavuudessa. (Lavapuro 2016, 173.)

Koulutuksen polarisaatio näkyy myös paineena panostaa lahjakkaiden lasten koulutukseen perustamalla erityisiä koulutuksen huippuyksiköitä (Järvinen & Jahnukainen 2008, 147–148). Koulutuksen alueellinen eriarvoistuminen on ongelmallista erityisesti maaseudun näkökulmasta, sillä jo syrjäytymisriskissä oleville nuorille on tarjolla entistä vähemmän vaihtoehtoja koulutusta. Kunnan syrjäisyys ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita huonosti toteutuvia palveluita. Lavapuron ym. (2016, 175) havainnon mukaan palveluiden hyvään tasoon vaikuttaa paljolti myös yksittäisten työntekijöiden omistautuminen työhönsä. Kivelä (2014, 11) on todennut myös, että syrjäseuduilla hyväntekeväisyydellä, vertaistuellalla ja vapaaehtoistyöllä on tärkeä merkitys erityisesti päihde- ja mielenterveystalveluista kärsiville ihmisille, joita julkisen sektorin palvelut eivät tavoita.

2.4 Hyvät käytännöt nuorten palveluissa

Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineistosta käy ilmi, että vuonna 1987 syntyneiden lasten elämää varjosti 1990-luvun lama, jonka aikana resursseja leikattiin erityisesti lasten ja perheiden ennaltaehkäisevistä palveluista. (Paananen ym. 2012, 37–40.) Toisaalta samaan aikaan, kun kuntien peruspalveluja leikattiin, EU:hun liittyminen mahdollisti rahoituksen avulla erilaiset nuorisoprojektit, joilla pyrittiin ehkäisemään nuorten syrjäytymistä aktivoimalla ja ohjaamalla nuoria koulutukseen. Projektien tarkoitus on luoda hyviä käytäntöjä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, mutta merkitys on myös kustannuspoliittinen: kunnat pystyvät säästämään kuluissaan hoitamalla nuoriso-ongelmia projektirahoituksen turvin. (Paju & Vehviläinen 2001, 260.)

Pajun ja Vehviläisen tutkimuksen mukaan yksi tärkeimmistä 1990-luvun nuoriso-projekteista syntynyt käytäntö on poluttaminen. Poluttamisessa keskeistä on, että nuoren polusta yhteiskunnan ohjauspalveluissa muodostetaan yksilöllinen prosessi, jossa eri palveluiden väliin ei jää katvealueita. Poluttaminen vaatii ohjaus- ja tukipalveluiden tehokasta koordinoitua ja verkostoyhteistyötä sekä erityisen luottohenkilön, joka ohjaa nuorta palveluissa koko palveluprosessin ajan. Yksilöllinen poluttaminen vaatii tuki- ja ohjauspalvelujen henkilöstöltä hyviä henkilösuhteita, oikeanlaista asennetta ja yhteistyötä alueen yritysten kanssa. (Paju & Vehviläinen 2001, 261.)

Aaltonen & Berg (2015) ovat tutkineet nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamia palveluissa. Samoin kuin Pajun ja Vehviläisen palveluiden poluttamismallissa, myös Aaltosen ja Bergin tutkimuksen tuloksissa korostui tarve yhdelle työntekijälle, joka koordinoi nuoren asiakkuuksia eri palveluissa. Saumaton yhteistyö eri palveluiden välillä on tärkeää, sillä usein nuorilla on asiakkuus useaan eri palveluun. (Aaltonen & Berg 2015, 126.) Eri sektoreiden välisellä työotteella voidaan paikata palvelujärjestelmän puutteita ja turvata ihmisten hyvinvointia palveluiden etäännyessä (Kivelä 2014, 11).

Whittaker (2009) on tutkinut näyttöön perustuvien toimintamallien mahdollisuuksia ja haasteita syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten palveluissa. Yksi

tutkimuksessa esiteltujen toimintamallien vahvuuksista oli vahvaan yhteisöllisyyteen perustuva työskentely asiakkaan verkostossa, joka rakennetaan asiakkaan ympäristöistä ja tarpeista käsin. Myös Spence (2004) ja Andersson (2013) korostavat etsivää nuorisotyötä koskevissa tutkimuksissaan kumppanuuden merkitystä nuoren eteenpäin ohjaamisessa. Etsivän nuorisotyön luonteen vuoksi toimiva yhteistyö eri viranomaisten välillä on erityisen tärkeää, sillä toimimattomat palvelut voivat horjuttaa asiakkaan luottamusta myös etsivään nuorisotyöhön, jonka tehtävä on toimia linkkinä palveluiden ulkopuolella olevien nuorten ja palveluntarjoajien välillä (Andersson 2013, 181). Toimivan yhteistyön perustana on etsivän nuorisotyön tunnustaminen tasa-arvoisena palveluverkoston jäsenenä (Spence 2004, 267).

Luottamuksen rakentuminen nuoren ja työntekijän välille on yksi keskeisimmistä elementeistä syrjäytyneiden nuorten kanssa työskenneltäessä. Usein nuoret ovat kokeneet epäoikeudenmukaisuutta palveluissa, jonka vuoksi heidän uskonsa palvelujärjestelmään on horjunut (Andersson 2013, 178). Aaltosen & Bergin (2015) tutkimuksen mukaan luottamuksen rakentumisessa keskeinen elementti on aika, jota tutkimuksessa haastatellut työntekijät kokevat olevan liian niukasti. Suuret asiakasmäärät ja työntekijöiden vaihtuvuus vaikeuttavat luottamuksellisen asiakassuhteen muodostamista. Vasta luottamuksen muodostumisen jälkeen on mahdollista nähdä asiakkaan todelliset tarpeet ja pienet edistysaskeleet (Aaltonen & Berg 2015, 126). Etsivää nuorisotyötä luonnehtii olennaisesti ajan antaminen ja eteneminen asiakkaalle sopivassa tahdissa (Puuronen 2014, 118). Työn luonteeseen kuuluu myös odottelua: asioiden ei tarvitse tapahtua heti, vaan sitten kun asiakas on valmis (Andersson 2013, 179). Etsivän työn tuloksellisuutta on vaikea mitata silloin, kun asiakkuuden edistymistä seurataan määrällisillä mittareilla laadullisten sijaan (Spence 2004, 268–269).

Toinen keskeinen elementti luottamuksen rakentumisessa on asiakaslähtöisyys. Asiakaslähtöiseen työskentelyyn kuuluu kiinteästi asiakkaan kunnioittaminen ja tasa-arvoinen kohtaaminen. Vaikuttava asiakastyö lähtee asiakkaan tarpeista ja hyödyntää sekä vahvistaa asiakkaan jo olemassa olevia vahvuuksia (Whittaker 2009, 170). Sosiaali- ja terveystalveissa työntekijöillä on valta ja mahdollisuus vaikuttaa asiakkaiden elämään tekemällä päätöksiä, joihin asiakkaiden on usein

tydyttävä. Työntekijät käyttävät erilaisia kontrollin muotoja suhteessa asiakkaaseen, mikä luo jännitteitä luottamukseen työntekijän ja asiakkaan välillä. (Juvonen 2015, 97–98.) Juvosen (2016) mukaan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat nuoret hyötyvät kaikkein vähiten velvoittavista toimista. Ulkoapäin tulevat vastikkeelliset aktivointitoimet saattavat entisestään lannistaa nuoria ollen näin tehottomia syrjäytymisen ehkäisyssä (Aaltonen & Berg 2015, 125–126). Lait, ammattieettiset ohjeet ja yhteiskunnalliset normit luovat kuitenkin rajoitteita asiakassuhteen tasa-arvoisuudelle eikä asiakastyö voi koskaan olla täysin asiakaslähtöistä (Juvonen 2016).

Etsivän työn lähtökohtia ovat vapaaehtoisuus, tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus (Spence 2007, 264). Vapaaehtoisuuden voi sanoa olevan yksi etsivän työn vahvuuksista, mutta samalla se on myös haaste. Vapaaehtoisuus asettaa työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutussuhteessa samalle viivalle, sillä työntekijä ei voi velvoittaa asiakasta osallistumaan työskentelyyn eikä sanktioida, mikäli asiakas ei halua tukea. Vapaaehtoisuus näyttäytyy etsivässä työssä nuoren kannalta vapaudella vastuuttamisena, kun valta työskentelyn aloittamisesta ja jatkamisesta on nuorella itsellään. (Puuronen 2014, 25.) Vapaudella vastuuttaminen muuttaa asiakkaan aseman passiivisesta avun vastaanottajasta aktiiviseksi toimijaksi, joka oppii etsivän työn tuen avulla ottamaan vastuuta oman elämänsä suunnan muuttamisesta. Asiakkaan osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen onkin yksi etsivän työn keskeisimpiä tehtäviä. (Puuronen 2014, 35; Andersson 2013, 177.) Työn vapaaehtoisuuden vuoksi työntekijältä vaaditaan aidon kohtaamisen taitoa, sillä hänen on kyettävä ensimmäisestä kontaktista lähtien luomaan merkitys tarjoamalleen avulle (Andersson 2013, 179).

3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ TUTKIMUSKONTEKSTINA

3.1 Etsivän nuorisotyön taustaa

Etsivän nuorisotyön historian voidaan nähdä linkittyvän aina 1800-luvun brittiläisen Pelastusarmeijan toimintaan. Pelastusarmeijan tehtävänä oli etsiä tuen tarpeessa olevia ihmisiä köyhiltä asuinalueilta. (Mikkonen, Kauppinen, Huovinen & Aalto, 2007, 12.) Suomalainen etsivä nuorisotyö on saanut vaikutteita etenkin Norjasta, jossa alettiin 1960-luvulla kehittää sosiaalista kenttätöitä. Etsivään työhön rinnastettavaa jalkautuvaa katutyötä tekevät Suomessa myös esimerkiksi seurakunnat (Saapas-toiminta), päihde- ja riippuvuusasiakkaiden parissa toimiva A-klinikkasäätiö sekä seksityöläisten parissa toimiva PRO-tukipiste. Nykyisessä muodossaan etsivä nuorisotyö alkoi levitä vuonna 2008, kun valtio alkoi avustaa nuorten työpajatoimintaan liittyvää etsivää työparitoimintaa (Männikkö 2011, 7–8). Ensimmäisenä avustusvuotena etsivä nuorisotyö toimi noin 37 %:ssa kaikista Suomen kunnista. Työ keskittyi suurimpiin kaupunkikeskuksiin ja niiden ympäryskuntiin. Esimerkiksi Lapin läänin alueella toiminta kattoi vain noin 19 % kunnista. (Opetusministeriö 2008, 8-9.) Vuoden 2011 alusta astui voimaan nuorisolain muutos, jossa säädettiin etsivän työn järjestämisestä kunnissa. Etsivä työ määriteltiin laissa seuraavasti:

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuun ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. (Nuorisolaki 693/2010/7b§).

Laki on sikäli kuntia velvoittava, että lain mukaan kunnan on nimettävä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava viranhaltija tai työsopimussuhteessa oleva työntekijä. (Nuorisolaki 693/2010.) Opetus- ja kulttuuriministeriön jakaman valtionavun ja nuorisolain muutoksen myötä etsivä työ on levinnyt räjähdysmäisesti vuosi vuodelta niin, että vuonna 2015 etsivää nuorisotyötä tehtiin 96,7 %:ssa Suomen kunnista. Vuonna 2010 – ennen nuorisolain muutoksen voimaantuloa – etsivää työtä tehtiin 56%:ssa Suomen kunnista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015.) Vuonna 2014 valtionapua myönnettiin 12,5 miljoonaa euroa, ja lähes 500

etsivää nuorisotyöntekijää ympäri Suomen tavoitti yli 16 700 nuorta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 5–6).

3.2 Etsivä työ työmuotona

Etsivän työn määrittelyä vaikeuttaa usein sen liittäminen osaksi suurempia kokonaisuuksia, kuten ennaltaehkäisevä työ tai katutyö, eikä sitä sen vuoksi tunnisteta itsenäisenä ammattialana. Etsivää työtä tehdään kohderyhmän kanssa, joka on jakautunut hyvin erilaisiin ongelmakenttiin, kuten päihde- ja mielenterveysongelmat, prostituutio, rikollisuus, kodittomuus tai nuoruuden vaikeudet kiinnittyä yhteiskuntaan. Jokaisella etsivällä työntekijällä on oma käsityksensä työstä, joka peilautuu kunkin omaan kohderyhmään. (Andersson 2013, 172–175.) Etsivä työ on aina erilaista myös riippuen ympäristöstä, jossa sitä tehdään (Puuronen 2014, 23). Euroopan metropoleissa ja vaikkapa Suomen Muoniossa tehtävä työ voi saada hyvin erilaisia ominaispiirteitä. Spence (2004) toteaa tutkimuksessaan, että etsivältä työltä puuttuu yhteinen ammatillinen määritelmä, ”kieli”, jonka avulla se voitaisiin tunnustaa omaksi, muista erilliseksi ammattialakseen. Yhteisen kielen puuttumisen vuoksi myös työn tuloksellisuutta on vaikea mitata. (Spence 2004, 270.)

Työn metodologiasta käydään paljon keskustelua ja etsivän työn tekijät peräänkuuluttavat sen ammatillisuuden tunnustamista. Toisaalta työntekijät asettavat työssä etusijalle joustavat työn tekemisen tavat ja ovat haluttomia sitoutumaan järjestelmällisesti tiettyihin menetelmiin. Menetelmän kehittäminen on haastavaa, kun tieto työn sisällöstä nojautuu yksittäisiin asiakastapauksiin. (Andersson 2013, 174–175.) Nämä seikat huomioon ottaen Andersson (2013) on määritellyt etsivän työn seuraavalla tavalla:

Outreach work is a contact-making and resource-mediating social activity, performed in surroundings and situations that the outreach worker does not control or organise, and targeted at individuals and groups who otherwise are hard to reach and who need easy accessible to support (Andersson 2013, 184.)

Etsivän työn tehtävä on luoda kontakteja ja toimia sovittelijana apua tarvitsevien yksilöiden ja tukea tarjoavien tahojen välillä. Määritelmä ottaa huomioon erilaiset kohderyhmät ja tuo esille yhden keskeisimmistä etsivän työn ominaispiirteistä: toimistojen ja professioiden mukanaan tuoma valta-asetelma etsivän työn tekijän ja asiakkaan välillä minimoidaan toimimalla mahdollisimman lähellä asiakkaan omia ympäristöjä (Andersson 2013, 178; Puuronen 2014, 25; Juvonen 2016).

3.3 Etsivän työn asiakasprosessi

Edellä jo todettiin, että etsivän työn kohderyhmän ongelmakenttä on laaja päihde- ja mielenterveysongelmista prostituutioon ja rikollisuuteen. Anderssonin (2013) mukaan etsivän työn asiakkaat on kuitenkin mahdollista jakaa kahteen ryhmään ongelmakentästä riippumatta. Asiakkaat voivat olla "uusia" asiakkaita, joille yhteiskunnan tukijärjestelmät ovat vieraita, ja jotka ovat sen vuoksi jääneet palveluiden ulkopuolelle. Toisen asiakasryhmän muodostavat "vanhat" asiakkaat, jotka ovat usein olleet vuosikausia erilaisten tukijärjestelmien piirissä, mutta jotka ovat kokeneet epäoikeudenmukaisuutta palveluissa ja sen vuoksi haluttomia ottamaan tukea vastaan. (Andersson 2013, 178.) Kummassakin tapauksessa etsivän työn kohderyhmän asiakkaita yhdistää vaikea tavoitettavuus, minkä vuoksi etsivä työntekijä pyrkii luomaan kontaktin asiakkaaseen ensisijaisesti asiakkaalle tutuissa ympäristöissä (Andersson 2013, 175). Ympäristöllä ei tässä yhteydessä tarkoiteta vain fyysisiä nuorten elinpiirejä, vaan myös sosiaalinen media toimii etsivässä työssä niin työskentelyn välineenä kuin työskentely-ympäristönäkin (Puuronen 2014, 29).

Andersson (2013) on tiivistänyt etsivän työn asiakasprosessin kolmeen vaiheeseen, jotka ovat 1) kontaktin luominen, 2) muutosprosessin mahdollistaminen ja 3) sosiaalinen tuki. Kaartinen-Koutaniemen (2012) jäsennyksessä asiakasprosessiin kuuluu myös asiakkuuden välittäminen ja päättäminen. Puuronen (2014) tarkentaa Kaartinen-Koutaniemen jäsennyttä vielä erittelemällä työskentelyvaiheen eri osa-alueisiin. Puuronen mukaan työskentelyvaiheeseen kuuluvat motivointi, työskentely, ohjaaminen/poluttaminen ja ennen asiakasprosessin päättä-

mistä myös vieroitus etsivästä työstä. Käytän tässä yhteydessä Anderssonin kolmen vaiheen mallia, sillä mielestäni se avaa lukijalle parhaiten etsivän työn asiakasprosessin erityisiä sisällöllisiä elementtejä.

Kontaktin luomisen tavoitteena on aloittaa vuorovaikutusprosessi. Etsivän työntekijän kontakti ei ole aina toivottu, etenkin jos asiakkaalla on taustallaan huonoja kokemuksia yhteiskunnan tukijärjestelmistä. Onnistunut asiakkaan kontaktointi edellyttää työntekijältä tietoa siitä, mistä ja miten kohderyhmä tavoitetaan, sekä taitoa luoda ja ylläpitää vuorovaikutusta myös tilanteissa, jotka eivät ole otollisimpia vastavuoroisuuden syntymiselle. (Andersson 2013, 176.) Luottamuksen rakentaminen on yksi keskeisimmistä tehtävistä auttamistyössä, sillä ilman luottamusta ei ole mahdollista selvittää asiakkaan todellisia tuen tarpeita (Aaltonen & Berg 2015, 126). Puurosen (2014) mukaan luottamuksellisen asiakassuhteen syntymisen edellytyksenä on työntekijän kunnioittava ja välittävä asenne asiakasta kohtaan. Työntekijän hyväksyminen nuori virheineen ja vikoineen, rikkinäisenä, saa nuorena aikaan itsearvostuksen tunteen, jonka avulla nuori voi kiinnostua omien asioidensa hoitamisesta. (Puuronen 2014, 97.) Etsivän työn onkin sanottu olevan ensisijaisesti asenne, vasta toissijaisesti työmenetelmä (Mikkonen ym. 2007, 17; Andersson 2013, 175).

Etsivän työn tavoitteena on asiakkaan elämänlaadun ja sosiaalisen tilanteen parantaminen. Muutosprosessin käynnistäminen on mahdollista vain, jos työntekijän ja asiakkaan välillä vallitsee luottamus ja yhteisymmärrys siitä, mitä ongelmaa asiakkaan tilanteessa pyritään korjaamaan (Puuronen 2014, 97; Andersson 2013, 176). Muutosprosessiin kuuluu myös asiakkaiden ohjaaminen tarvittaviin palveluihin (Andersson 2013, 176), mitä usein pidetään etsivän työn ”päätehtävänä” (esim. Nuorisolaki). Vaikka yksilötyö on etsivälle työlle luonteenomaista, ei silti ole tavatonta, että työtä tehdään myös ryhmissä tai yhteisöissä (Puuronen 2014, 97.) Esimerkiksi tietyn teeman ympärille kootut ryhmätoiminnat ovat tavalaisia etsivässä työssä, varsinkin jos toiminnalle on tarvetta ja mikään muu taho ei sitä järjestä (Andersson 2013, 176).

Kolmas Anderssonin (2013) kuvaamista etsivän työn tehtävistä liittyy asiakkaan sosiaaliseen tukemiseen muutosprosessissa. Anderssonin mukaan tuki voi olla

informatiivista, tietoa erilaisista vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista, joita asiakas voi hyödyntää. Etsivät työntekijät käyttävät myös paljon aikaa asiakkaiden motiivointiin. Puuronen (2014) on käyttänyt tutkimuksessaan Henning Pedersenin (2013) viisiportaisen tuen mallia, jossa *informaatiotuen* avulla pyritään ratkaisemaan haastavia jokapäiväisiä ongelmia keskustelemalla asiakkaan kanssa erilaisista ratkaisuvaihtoehdoista. Pedersenin mallin mukaan etsivässä työssä *materiaalinen tuki* liittyy asiakkaiden ohjaamiseen sellaisten hyvinvointipalvelujen piiriin, joihin asiakas on oikeutettu. *Sosiaalinen tuki* sisältää keskustelua ja asiakkaan kokemusten kuuntelua. *Instrumentaalinen tuki* tarkoittaa etsivässä työssä konkreettista avustamista esimerkiksi työhakemuksen tekemisessä tai asunnon hakemisessa. *Arviontituen* avulla asiakasta haastetaan reflektomaan omia kokemuksiaan. (Puuronen 2014, 36–38.) Etsivässä työssä sosiaalinen tuki ei liity pelkästään muutosprosessin aloittamiseen ja mahdollistamiseen vaan myös sen ylläpitämiseen, minkä vuoksi etsivä työntekijä usein jatkaa työskentelyä asiakkaan kanssa, vaikka hänet olisikin ohjattu eteenpäin muihin palveluihin (Andersson 2013, 176–177).

4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Palvelujärjestelmän siiloutuminen eri ongelmakenttiin rajoittaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten osallisuutta ja kuntoutumista, sillä he eivät saa kokonaisvaltaista palvelua, joka ottaisi huomioon useat yhtäaikaiset ongelmat. Palvelujärjestelmän siiloutuminen vaikeuttaa myös eri palveluita toteuttavien sektoreiden yhteistyötä, sillä tiukasti lainsäädäntöön nojautuvissa toiminnoissa yhteistyön mahdollisuudet ovat kapeat. Palvelujärjestelmään liittyvä päätöksenteko on etääntynyt palveluita käyttävästä asiakkaasta, eikä kosketuspintaa päättäjien ja asiakkaiden elämäntilanteiden välillä juurikaan ole. Se aiheuttaa tilanteen, jossa palveluita käyttävät asiakkaat, jotka pääsääntöisesti luottavat järjestelmän oikeudenmukaisuuteen, kohtaavat palveluissa välinpitämättömyyttä, epäluottamusta ja mitätöintiä. Nykyinen palvelujärjestelmä ei ole pystynyt kohentamaan heikoimmassa asemassa olevien ihmisten elämänlaatua, joten uudentilaisille palvelujen järjestämisen tavoille on tarve. (Kainulainen, Paananen & Surakka 2016, 98–99.)

Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke SOKRA tukee Euroopan sosiaalirahaston sosiaalisen osallisuuden ja köyhyyden torjunnan toimintalinjan hankkeita (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016). Yksi SOKRA:n tukemista hankkeista on Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyössä valmisteleva Itä- ja Pohjois-Suomen eriarvoisuuden vähentämishjelma (ISEA), jonka osa tämä opinnäytetyö on (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016). SOKRA:n tavoitteena on koota ja välittää tietoa siitä, miten kaikkein heikoimmassa osassa olevien ihmisten osallisuutta on mahdollista edistää. Sosiaalisen osallisuuden ja köyhyyden torjunnan toimintalinjan hankkeiden tarkoitus on kehittää sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluita, niiden asiakaslähtöisyyttä sekä palveluiden järjestäjien välistä sektorirajat ylittävää yhteistyötä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda ymmärrystä etsivästä työstä osana monitoimijuuteen perustuvaa palvelujärjestelmää, jossa syrjäytymistä pyritään ehkäisemään nopealla ja oikea-aikaisella palvelutarpeen arvioinnilla ja henkilökohtaisella asiakasohjauksella. Opinnäytetyön painopiste oli maaseutukunnissa, koska

huono-osaisuuden kasautuminen ja palvelujen etäännyminen aiheuttavat aivan erityistä palvelujen uudelleenjärjestämisen tarvetta pienissä maalaiskunnissa. Myös yli sektorirajojen toimivalla verkostoyhteistyöllä on erityisen tärkeä merkitys pienten paikkakuntien syrjäytymistä ehkäisevässä työssä, sillä yhteistyön on havaittu paikkaavaan palvelujärjestelmän aukkoja (Kivelä 2014, 11).

Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan arvioida, millaiset nuorten palvelut ovat keskeisessä asemassa ja millaisen roolin etsivä nuorisotyö saa maaseutukuntien palvelujärjestelmässä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata etsivän nuorisotyön asiakkaana olevien nuorten palvelupolkuja maaseutukunnissa. Tutkimuksessa selvitettiin, mistä nuoret ohjautuvat etsivään nuorisotyöhön ja millaisiin palveluihin heitä etsivässä nuorisotyössä ohjataan. Tarkoituksena oli myös tuottaa tietoa siitä, millaista tietoa etsivässä nuorisotyössä tilastoidaan.

Tutkimuksen tavoitteisiin pyrittiin vastaamaan seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Millaisia ovat tyypilliset nuorten palvelupolut etsivässä nuorisotyössä maaseutumaisissa kunnissa?
2. Mitä erityispiirteitä etsivän nuorisotyön asiakasprosessi saa maaseudulla verrattuna kaupunkikeskuksiin ja taajaan asuttuihin kuntiin?

5 TUTKIMUSAINEISTO JA ANALYYSI

Opinnäytetyö oli kuvaileva kvantitatiivinen tutkimus, jonka aineisto koostui valmiista tilastomateriaalista. Kuvailevalla tutkimuksella voidaan dokumentoida ilmiöistä keskeisiä, kiinnostavia piirteitä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 130). Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvata tyypillisiä palvelupolkuja etsivässä nuorisotyössä ja vertailla eroavaisuuksia palveluohjauksessa kaupunkikeskusten, taajaan asuttujen kuntien sekä harvaan asuttujen maaseutukuntien välillä. Jaottelu kolmeen kuntatyyppiin (kaupunkimaiset, taajaan asutut ja maaseutumaiset kunnat) tehtiin samaan tapaan kuin Kainulaisen, Rintalan ja Heikkilän (2001) tutkimuksessa hyvinvoinnin alueellisesta eriarvoistumisesta, jossa psykososiaalisen ja taloudellisen huono-osaisuuden todettiin kasautuvan erityisesti kaupungeissa ja harvaan asutulla maaseudulla. Maaseudulla huono-osaisuuden kasautumisen ehkäiseminen on kuitenkin ongelmallisempaa kuin kaupungeissa, sillä maaseudulla palveluja ei pystytä riittävässä määrin tuottamaan elintason jäädessä kaupunkien kehityksen varjoon.

Paju ja Vehviläinen (2001) ovat tutkimuksessaan todenneet, että nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä toimiva toimintamalli on palvelujen poluttaminen, jossa nuorten tarvitsemista palveluista muodostetaan yksilöllinen prosessi. Prosessin aikana nuorella on yksi luottohenkilö, joka ohjaa nuorta palveluissa. Lisäksi poluttamisessa on tärkeää verkostoyhteistyö ja tehokas palvelujen koordinointi. Tämän opinnäytetyön perustana on ajatus etsivistä nuorisotyöntekijöistä nuorten luottohenkilöinä palveluverkostossa ja etsivän työn merkittävästä roolista erityisesti maaseutukunnissa, joissa erityispalveluita on tarjolla vähän.

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto muodostuu etsivän nuorisotyön asiakkaista kerätystä tilastomateriaalista sekä kuntaryhmitilastosta. Etsivän nuorisotyön tilastot on kerätty käyttäen PARent-järjestelmää, joka on luotu etsivän nuorisotyön asiakasseurantaan. Järjestelmä on otettu käyttöön vuonna 2009, ja sen suunnittelusta, toteutuksesta ja kehittämisestä vastaa Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry. (PAR-

järjestelmät.) Vuonna 2013 166 kunnan etsivän nuorisotyön asiakastiedot raportoitiin PARent-järjestelmän avulla. Samana vuonna valtion rahoittamana toteutettiin etsivää nuorisotyötä 283 kunnassa (Etsivän nuorisotyön kattavuus 2013). PARent-järjestelmää käytettiin etsivän työn tilastointiin noin 59%:ssa kuntia. Järjestelmän avulla on mahdollista saada valtakunnallisesti tietoa etsivän nuorisotyön asiakkaiden ohjautumisesta palveluun ja edelleen eteenpäin tukitoimenpiteisiin. Valtion avustuksella etsivää työtä tekevät organisaatiot raportoivat tehdystä työstä vuosittain opetus- ja kulttuuriministeriölle. PARent-järjestelmä on rakennettu niin, että siihen kirjatut tiedot voidaan suoraan siirtää vuosittaiseen kyselyyn, jolla rahoittaja kerää tietoa etsivästä työstä. Etsivän nuorisotyön tilastomateriaalin käyttämiseen haettiin lupa sekä Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:stä että Opetus- ja kulttuuriministeriöstä, joka omistaa tilastoaineiston. Tilastokeskuksen tuottamassa tilastollisessa kuntaryhmyksessä kunnat on jaettu maaseutumaisiin kuntiin, taajaan asuttuihin kuntiin sekä kaupunkimaisiin kuntiin. Kuntaryhmitystilasto on julkisesti käytettävissä olevaa tilastotietoa.

PARent-järjestelmää käyttäville etsiville nuorisotyöntekijöille järjestetään koulutusta järjestelmän käyttöönottoon ja päivitykseen. Koulutuksissa käydään pääpiirteittäin läpi välttämättömien tietojen kirjaaminen sekä muiden tietojen kirjaaminen ja niiden hyödyntämisen mahdollisuudet oman työn tukena. Koulutuksilla pyritään varmistamaan, että tieto olisi yhtenäistä huolimatta siitä, kuka tiedon on kirjannut. Pääsääntöisesti PARent-järjestelmää käyttävät työntekijät kirjaavat vähintään välttämättömät tiedot, sillä ne ovat tietoja, jotka tulee joka tapauksessa raportoida rahoittajalle vuosittain. Muiden tietojen kerääminen ja hyödyntäminen on vapaaehtoista ja täysin työntekijästä kiinni. Myös se, milloin tietoja kirjataan, on työntekijäkohtaista. Toivottavaa kuitenkin olisi, että asiakkaan tiedot kirjataan järjestelmään silloin, kun asiakkuus alkaa, ja asiakkuuden edetessä tietoa lisätään ja muokataan tarvittaessa. Vuosittaisen laajan kyselyn lisäksi PARent-järjestelmää ylläpitävä Keski-Suomen Yhteisöjen tuki ry kerää tilastotietoa kolmannesvuosittain, joten järjestelmään kirjatut tiedot pitäisi päivittää ajan tasalle vähintään neljän kuukauden välein.

PARent-järjestelmään kirjataan etsivän nuorisotyön asiakkaiden perustiedot kuten nimi- ja osoitetiedot, ikä ja esimerkiksi äidinkieli. Sen jälkeen asiakkaaksi tulevan nuoren tietoihin kirjataan se taho, josta nuori ohjataan etsivään työhön ja ohjauksen päivämäärä. Palveluun ohjaava taho voi olla esimerkiksi sosiaalitoimi, koulu tai vaikkapa nuori itse tai nuoren vanhemmat. Nuoren koulutustausta ja elämäntilanne palveluun ohjautumisen hetkellä kartoitetaan ja kirjataan järjestelmään.

PARent-järjestelmä jaottelee asiakkaat kahteen ryhmään: yhteydenottoihin ja tavoitettuihin. ”Yhteydenotoiksi” järjestelmään kirjataan ne nuoret, jotka tavoitetaan, mutta joiden kanssa jatkotyöskentelystä ei sovita. Näin toimitaan esimerkiksi silloin, kun nuori ei tarvitse tai halua palvelua. Yhteydenotoiksi kirjataan järjestelmään myös ne nuoret, jotka ilmoitetaan etsivään nuorisotyöhön, mutta joita etsivä työ ei koskaan tavoita. ”Tavoitettuja” ovat ne nuoret, joiden kanssa sovietaan työskentelyn jatkosta ja mahdollisista tavoitteista. Tavoitetuille nuorille järjestelmään määritetään aina se toimenpide, johon nuori ensisijaisesti etsivästä työstä ohjataan. Ensisijaisen toimenpiteen määrittämiseksi etsivän nuorisotyöntekijän on tehtävä nopea palvelutarpeen arviointi ensimmäisillä tapaamiskerroilla. Ensisijaisen toimenpiteen lisäksi järjestelmään kirjataan kaikki ne palvelut ja toimenpiteet, joihin nuori työskentelyn aikana ohjataan ja myös se, jos nuori kieltäytyy jostain toimenpiteestä tai keskeyttää jonkin toimenpiteen. Työskentelyn päättyessä kirjataan päättymispäivämäärä ja päättymisen syy, joka voi olla esimerkiksi tuen tarpeen loppuminen tai muutto toiselle paikkakunnalle.

Opinnäytetyössä on käytetty PARent-järjestelmällä kerättyä tilastoaineistoa vuosilta 2013–2015. Kolmen vuoden tarkastelujaksolla on mahdollista saada tietoa myös pitkistä asiakasjaksoista, mikä on olennaista tietoa vertailtaessa palvelupolkuja ja asiakasjaksoja eri kuntatyyppien välillä. Lyhyemmän aikavälin tarkastelulla olisi ollut mahdollista saada suurempi otanta Suomen kunnista, sillä vuonna 2015 useampi valtionavustuksella etsivää nuorisotyötä toteuttava kunta käytti asiakastietojen tilastointiin PARent-järjestelmää. Tutkimustehtävän kannalta on kuitenkin olennaista saada tietoa asiakasjaksojen pituuden vaihtelusta eri kuntatyyppien välillä, joten tarkastelujaksoksi valittiin kolmen vuoden jakso.

Tarkastelujakso on linjassa myös Opetus- ja kulttuuriministeriön Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman kanssa, jonka laatimisen aikaan julkistettiin synkät luvut nuorten syrjäytymisestä (esim. Myrskylä 2012), ja joka nosti etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan keskeisiksi toimijoiksi nuorten työllistymisen edistämiseksi (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 23–24). Ohjelman kolme kärkiajatus ovat osallisuus, yhdenvertaisuus ja arjenhallinta, joita etsivässä nuorisotyössäkin pyritään toteuttamaan (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 6–7). Myös vuoden 2011 alusta voimaan tulleen nuorisolain uudistuksen (Nuorisolaki 693/2010) sekä vuonna 2013 voimaan tulleen nuorisotakuun vaikutukset etsivän nuorisotyön yleistymiseen on otettu huomioon aineiston tarkastelujaksoa valitessa.

Aineisto kattaa kaikki ne kunnat ja organisaatiot, joissa etsivää on tehty ja tilastoitu PARent-järjestelmää käyttäen. Tarkastelussa on 166 kuntaa, joissa etsivää työtä on tilastoitu PARent-järjestelmää käyttäen vuosina 2013–2015. Aineistosta puuttuu tilastollisesti merkittäviä kaupunkeja kuten Helsinki ja Oulu, sillä niissä asiakastietojen keräämiseen on omat järjestelmänsä. Tilastossa on mukana kaikki asiakkaat, joilla on ollut asiakkuus etsivässä nuorisotyössä vuosien 2013–2015 aikana. Mukana on myös asiakasjaksoja, jotka ovat alkaneet ennen vuotta 2013, mikäli ne ovat olleet käynnissä vuonna 2013.

Opinnäytetyössä käytetty kuntaryhmitystilasto on vuodelta 2015. Kuntaryhmitystilastossa Suomen kunnat on esitetty sekä kunnanumeron että kunnan nimen mukaan, ja ne on jaettu maaseutumaisiin kuntiin, taajaan asuttuihin kuntiin ja kaupunkimaisiin kuntiin kunnan taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun mukaan. Maaseutumaisia ovat kunnat, joiden taajamassa asuu alle 60 % kunnan väestöstä ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000. Maaseutumaisia ovat myös kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 % mutta alle 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4000. Taajaan asuttuja kuntia ovat kunnat, joissa vähintään 60 % mutta enintään 90 % asukkaista asuu taajamassa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 4000 mutta alle 15 000. Kaupunkimaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 % asuu taaja-

missa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000. Kuntaryhmitystilastossa on lisäksi tiedot Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksista, suuralueista, seutukunnista, maakunnista ja kuntamuodosta. (Tilastokeskus.)

PARent-järjestelmällä etsivän nuorisotyön asiakkaista kerätty tilastomateriaali sekä kuntaryhmitystilasto ovat toisen käden aineistoa eli sekundääriaineistoa. Sekundääriaineistolla tarkoitetaan aineistoa, jonka on kerännyt joku toinen taho muuhun kuin tutkimuskäyttöön (Vilka 2007, 33–34). Toisen käden aineisto soveltuu harvoin suoraan tutkimustarkoitukseen ja sitä pitääkin usein muokata ja mahdollisesti yhdistellä muiden aineistojen kanssa, että se voidaan hyödyntää tekeillä olevassa tutkimuksessa (Hirsjärvi ym. 2004, 175). Etsivän työn asiakastietojärjestelmään kerättyä tietoa ei ole juurikaan hyödynnetty tutkimuskäytössä, vaikka materiaalia on usealta vuodelta ja valtakunnallisesti melko kattavasti. Mahdollisuus valmiin aineiston käyttöön otettiin huomioon jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa, ja aihe ja tutkimuskysymykset rakennettiin siten, että aineistosta on mahdollista saada vastaukset tutkimuskysymyksiin. Aineistonkeruun tapa poikkeaa siten tavanomaisesta määrällisen tutkimuksen aineistonkeruusta, jossa tutkimuskysymykset määritellään ensin ja sen jälkeen valitaan aineistonkeruutapa, jolla on mahdollista saada vastaukset tutkimuskysymyksiin. Aineiston käytön tavallisesta poikkeavalla tavalla mahdollisti se, että PARent-järjestelmä ja sillä kerättävä data on opinnäytetyön tekijälle ennestään tuttu.

5.2 Aineiston käsittely

Opinnäytetyön aineistona käytetty, PARent-järjestelmällä kerätty asiakastilasto etsivän nuorisotyön asiakkaista sisälsi kaksi Excel-tietokantaa. Toisessa oli asiakastietojen lisäksi myös tarkemmat tiedot organisaatioista, joiden asiakkaista tietoa oli kerätty. Alkuperäinen data sisälsi 47978 asiakasjaksoa, 208 muuttujaa ja 166 kuntaa (liite 2). Aineisto sisälsi asiakastiedot vuodesta 2009 vuoteen 2015 niistä organisaatioista, joissa asiakastiedot on kerätty PARent-järjestelmää käyttäen viimeistään vuodesta 2013 lähtien. Organisaatioista aineistossa oli määritetty muun muassa kotikunta, maakunta ja seutukunta, kunnat, joiden alueella etsivää työtä toteutetaan, henkilötyövuodet sekä etsivän työn aloitusvuosi.

Kuten usein sekundääriaineistoa käytettäessä, aineistoa oli muokattava tutkimuksen tarkoitukseen soveltuvaksi. Aineistosta poistettiin Nuorten Palvelu ry:n Etsivän Nettityön asiakasjaksot (1385 kpl), koska niille ei ollut mahdollista määrittellä asiakkaan kotikuntaa. Nettityö toimii valtakunnallisesti, joten asiakkaana voi olla nuori mistä tahansa kunnasta. Osa etsivää työtä järjestävistä organisaatioista toimii useamman kunnan alueella, eikä asiakastiedoista ollut mahdollista eritellä, missä kunnassa asiakasjakso on toteutunut. Sen vuoksi analysoitavassa aineistossa kunnat on määritelty organisaation isäntäkunnan mukaan. Isäntäkuntia aineistossa on 123 (liite 3).

Aineistosta poistettiin asiakasjaksot, jotka olivat päättyneet ennen vuotta 2013, ja jotka eivät näin ollen kuuluneet opinnäytetyössä käytettävään tarkastelujaksoon. Tällaisia asiakasjaksoja oli aineistossa 8635 kpl. Aineisto sisälsi myös vuoden 2015 jälkeen alkaneita asiakasjaksoja (152 kpl), jotka poistettiin tarkastelujaksoon kuulumattomina. Vuoden 2016 tietoja on voinut päätyä vuoden 2015 tilastointiin näppäilyvirheen vuoksi. Aineistossa oli asiakasjaksoja (95 kpl), joissa ei todennäköisesti kirjaajan virheen vuoksi ollut päättymispäivää, vaikka asiakasjakso näytti muuten päättyneen (päättymisen syy oli kirjattu). Niiden keston määrittäminen olisi ollut mahdotonta, joten ne poistettiin. Samoin poistettiin 19 asiakasjaksoa, joissa alkamispäivä oli todennäköisesti kirjaajan virheen vuoksi kirjattu päättymispäivän jälkeen. Asiakasjakson kesto oli näin ollen negatiivinen ja käytännössä mahdoton.

Aineistossa oli 1537 asiakasjaksoa, joissa päättymispäivä oli kirjattu vuoden 2015 jälkeen. Kyseessä voi olla näppäilyvirhe, mutta todennäköisemmin kirjaaja on kirjannut päättymispäivän tulevaisuuteen vanhasta tottumuksesta, koska PA-Rent-järjestelmän aiemmissa versioissa päättymispäivä täytyi kirjata aina, kun asiakastietoja tallennettiin järjestelmään, vaikka päivä ei olisi ollut tiedossa. Kyseisistä asiakasjaksoista poistettiin päättymispäivä, jotta ne olisivat tilastossa yhteneväiset niiden vuoden 2015 jälkeen jatkuvien asiakasjaksojen kanssa, joihin päättymispäivää ei ollut kirjattu (2615 kpl). Samasta syystä 251 asiakasjaksosta poistettiin päättymispäivän lisäksi myös päättymisen syy. Kaikissa vuoden 2015 jälkeen jatkuneissa asiakasjaksoissa asiakkuuden kesto laskettiin Excel-kaavaa käyttäen päätymään 31.12.2015.

PARent-järjestelmässä tavoitetuiksi kirjattujen asiakasjaksojen ja ensisijaisten toimenpiteiden määrän tulee olla aina sama. Näin ollen tavoitetulle on aina määriteltävä ensisijainen toimenpide ja yhteydenotoiksi kirjattuihin asiakasjaksoihin sitä ei saisi koskaan määritellä. Virhetulosten minimoimiseksi aineistosta poistettiin ne yhteydenotoksi merkityt asiakasjaksot, joille kirjaaja oli virheellisesti kirjannut ensisijaisen toimenpiteen (2123 kpl) ja ne tavoitetuksi merkityt asiakasjaksot, joille kirjaaja ei ollut kirjannut ensisijaista toimenpidettä (3699 kpl).

Alkuperäisessä tilastossa oli 208 eri kirjattua tietoa eli muuttujaa yhtä asiakasjaksoa kohti. Näistä kaikki eivät olleet opinnäytetyön kannalta olennaisia tietoja. Eri-laisista kirjauskäytännöistä johtuen kaikki eivät olleet kirjanneet kaikkia tietoja, eikä opinnäytetyössä ollut järkevää käyttää muuttujia, joihin vain pieni osa etsivistä oli kirjannut tietoa. PARent-järjestelmään on tullut vuosien varrella myös muutoksia niin, että osaa tiedoista on kerätty vasta vuodesta 2015 lähtien. Tietoa on kirjattu sekä suljetuin vaihtoehdoin että avoimin vastauksin. Analysoitavaan aineistoon muuttujat valittiin siten, että niistä oli mahdollista saada tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa ja että kirjauskäytännöt olisivat muuttujien kohdalla mahdollisimman yhteneväiset, eli kaikki olisivat kirjanneet kyseisen muuttujan tiedot aineistoon. Analyysin ulkopuolelle jätettiin ne muuttujat, joihin kirjaaja on voinut kirjata avoimen vastauksen, koska niiden analysoiminen olisi ollut opinnäytetyöhön käytettävään työmäärään nähden liian raskas prosessi. PARent-järjestelmällä kerätyn tiedon lisäksi analysoitavaan aineistoon lisättiin muuttujia kuntaryhmitystilastosta, jonka avulla aineisto oli mahdollista jakaa kuntatyypeittäin. Lisäksi muodostettiin uusia muuttujia, joissa vastausvaihtoehtoja on yhdistetty. Analysoitavassa aineistossa muuttujia on kaikkiaan 75 (liite 4).

Aineistossa oli kuntatietoihin liittyviä muuttujia, joiden avulla aineisto jaettiin kuntatyyppeihin analyysia varten. Asiakkaisiin liittyvät muuttujat jaettiin taustatietoihin, joita olivat esimerkiksi asiakkaan ikä, sukupuoli ja tilanne koulutuksen, toiminnan, toimeentulon ja asumisen suhteen asiakkaaksi tulon hetkellä. Taustamuuttujien avulla voitiin selvittää, onko kuntatyyppien välillä eroja asiakkaiden taustatilanteen suhteen. Asiakkuuteen liittyvissä muuttujissa oli tietoa etsivään

työhön ohjautumisesta, asiakkuuden kestosta ja yhteistyön lopettamisesta. Asiakkuuteen liittyvien muuttujien avulla voitiin selvittää, onko esimerkiksi asiakasjaksojen kestoissa eroja eri kuntatyyppien välillä. Toimenpiteisiin liittyvistä muuttujista saatiin tietoa siitä, millaisiin palveluihin asiakkaita on etsivästä työstä ohjattu ja onko ohjauksissa eroa eri kuntatyyppien välillä.

Aineiston huolellinen käsittely lisää opinnäytetyön luotettavuutta, koska kirjaajan toiminnasta johtuvat virheet pyritään poistamaan mahdollisimman hyvin aineistosta ennen analyysia. Kaikkia virheitä ei ole kuitenkaan mahdollista ottaa huomioon aineiston käsittelyssä. Tuloksiin vaikuttaa myös se, miten eri kirjaajat ovat tulkinneet järjestelmään kirjattavia tietoja ja miten tarkkaan he ovat raportoineet tiedot asiakasjaksoista tilastotietoa keräävälle taholle. Toiset työntekijät kirjaavat asiakastiedot hyvinkin tarkkaan, toiset taas kirjaavat vain pakolliset tiedot. Aineiston käsittely ja analyysi on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti, jolloin lukija pystyy seuraamaan tutkimuksen kulkua ja tulosten muodostumista.

5.3 Aineiston analysointi

Tutkimusaineisto oli Excel-muodossa, ja se käsiteltiin Excelissä siten, että se oli mahdollista siirtää analyysia varten PSPP-tilasto-ohjelmaan. Analyysiin käytettiin sekä PSPP-tilasto-ohjelmaa että Excelin Pivot-työkaluja. Tutkimuksen tarkoitus oli kuvailla etsivän työn erityispiirteitä harvaan asutulla maaseudulla verrattuna taajaan asuttuihin kuntiin ja kaupunkikuntiin. Kuntatyyppien vertailu eri muuttujien valossa oli aineiston analysoinnin perusta.

Ennen aineiston analysointia luotiin aineistoon yleinen katsaus. Yleisen tarkastelun tavoitteena on antaa kokonaiskuva aineistosta ja selittää valittujen muuttujien merkitys tutkimuksen kannalta. Sen tavoitteena on myös luoda pohja tutkimuksen luotettavuuden arvioinnille. (Anttila 2006, 236–237.) Tässä tutkimuksessa keskeisiä muuttujia olivat asiakkaiden ikä, palveluun ohjaava taho, asiakkaan elämäntilanne, asiakkuuden muodostuminen (yhteydenotto vai tavoitettu), tukitoimenpiteet asiakasjakson aikana, jakson kesto sekä asiakkuuden päättymisen syy. Näitä muuttujia tarkastellessa saatiin yleiskäsitys siitä, millaisia nuoria etsivään nuorisotyöhön ohjautuu.

Yleisen katsauksen jälkeen aineisto analysoitiin pääasiassa ristiintaulukoimalla. Ristiintaulukoinnilla selvitetään kahden muuttujan välistä riippuvuutta: millä tavalla toinen vaikuttaa toiseen (Heikkilä 2014, 198). Ristiintaulukoinnin lisäksi aineiston kuvaamiseen käytettiin keskiarvo- ja keskihajontalukuja. Keskiarvo saadaan, kun jaetaan havaintoarvojen summa havaintojen lukumäärällä. Keskihajonta kuvaa sitä, kuinka hajallaan havaintoarvot ovat keskiarvon ympärillä. Pieni keskihajontaluku kertoo, että havaintoarvot ovat lähellä keskiarvoa ja suuri keskihajontaluku, että arvot ovat jakautuneet koko vaihteluvälille. (Heikkilä 2014, 86; Vilka 2007, 124–125.)

Analyysissa ristiintaulukoinnin tulokset testattiin Khiin neliö -testillä. Testin tarkoituksena on selvittää, onko rivi- ja sarakemuuttujien välillä riippuvuutta vai johtuvatko erot sattumasta (Heikkilä 2014, 200). Analyysissa eri kuntatyyppien välisessä vertailussa otettiin huomioon ne muuttujat, joiden välillä testin mukaan oli merkitsevä riippuvuus. Analyysissa esitettyjen muuttujien välillä oli näin ollen riippuvuussuhde, esimerkiksi eri ikäisten asiakkaiden määrä riippuu siitä, minkä kuntatyyppin asiakkaista on kyse.

6 TULOKSET

6.1 Yleiskatsaus aineistoon

Aineistossa oli 31870 asiakasjaksoa, joista 26798 eri asiakasnumerolla. Näin ollen aineistossa oli 5072 nuorta, joilla oli useampi kuin yksi asiakasjakso tarkasteluvälillä. Toistuvat asiakasjaksot voivat aiheuttaa tilastoon vääristymää, mikäli toistuvat jaksot painottuvat epätasaisesti eri kuntatyyppien välillä. Kaikista asiakasjaksoista 62% sijoittui kaupunkikuntiin, 21% taajaan asuttuihin kuntiin ja 17% maaseutukuntiin. Toistuvat asiakasjaksot sijoituivat kaikkiin asiakasjaksoihin verrattuna useammin taajaan asuttuihin kuntiin (26%) ja maaseutukuntiin (20%). Toistuvatkaan asiakasjaksot eivät ole identtisiä, sillä ensimmäisellä kerralla asiakas voi ohjautua etsivään työhön eri kautta ja olla aivan eri elämäntilanteessa kuin toisella kerralla. Usein asiakkuus voi toistua myös sen vuoksi, että ensimmäisellä kerralla asiakasta ei tavoiteta, ja uusi asiakkuus muodostuu, kun asiakas ohjautuu myöhemmin jotain muuta kautta asiakkaaksi. Lisäksi opinnäytetyössä oli tarkoitus tarkastella nimenomaan asiakasjaksoja, jolloin toistuvien asiakasjaksojen poistaminen aineistosta olisi voinut aiheuttaa yhtä lailla tilaston vääristymää kuin niiden tarkastelu muiden asiakasjaksojen joukossa. Asiakasjaksoista 22624 (71%) oli "tavoitettuja" ja 9246 (29%) "yhteydenottoja". Analyysi tehtiin vertaillen muuttujia kuntatyypeittäin sekä asiakkuuden tilan mukaan. Pääasiassa opinnäytetyön tulokset kohdistuvat tavoitettuihin nuoriin, sillä yhteydenotoiksi jääneille nuorille ei ole muodostunut asiakkuutta etsivään nuorisotyöhön eikä heidän palvelupolkuun näin ollen pystyttyä kuvaamaan.

Asiakkaiden ikä vaihteli 9 ja 56 vuoden välillä siten, että iän keskiarvoksi muodostui 20,24 vuotta keskihajonnan ollessa 3,14 (N=31749). Asiakkaista (N=31870) noin 60% oli miehiä ja 40% naisia. Lähes 80% kaikista asiakkaista puhui äidinkielenään suomea. Ruotsi oli asiakkaan äidinkielenä vajaassa 4%:ssa tapauksia. Noin 15%:ssa asiakasjaksoista äidinkieli ei ollut tiedossa tai kirjaaja oli jättänyt tiedon kirjaamatta. Etsivään työhön nuoria eniten ohjasivat koulutuksen järjestäjät (39%). Sosiaali- ja terveystieteistä nuoria ohjautui noin 13% ja työ- ja elinkeinohallinnosta lähes 7%. Niin ikään 13% nuorista otti itse yhteyttä etsivään työhön ja läheisten ohjaamana tuli lähes 7% nuorista. Muita ohjaavia

tahoja olivat muun muassa nuorisotyö (toiset etsivät ja katutyö, perusnuorisotyö ja ohjaamo), puolustusvoimat sekä työpaja. Tavoitettujen asiakkaiden jaksoja tarkasteltaessa asiakkuuden kesto oli keskimäärin noin 6 kuukautta keskihajonnan ollessa lähes 8 kuukautta.

Koulutustaustan mukaan asiakkaat jakoutuivat siten, että asiakasjakson alkessa 36% asiakkaista oli keskeyttänyt toisen asteen tutkinnon (lukio tai ammattikoulu), noin 16% oli opiskelemassa toisella asteella, lähes 15% oli suorittanut toisen asteen tutkinnon (ammattillisen tai lukion) ja saman verran asiakasjaksoissa oli nuoria, jotka eivät olleet peruskoulun jälkeen opiskelleet lainkaan. Vajaa 5% asiakkaista oli suorittamassa peruskoulua. Noin 11%:n koulutustaustasta ei ollut tietoa. Tiedon puuttumista selittää se, että kaikkia etsivään työhön ilmoitettuja nuoria ei tavoiteta, jolloin heistä voi olla hyvin vähän tietoa kirjattavaksi. Kun tarkasteltiin pelkästään tavoitettuja nuoria, tieto koulutustaustasta puuttui enää reilusta 4%:sta asiakasjaksoja. Myös toisen asteen suorittaneiden nuorten osuus oli hiukan korkeampi pelkästään tavoitettuja asiakasjaksoja tarkasteltaessa.

Toimintaa, asumista ja toimeentuloa asiakasjakson alkamishetkellä on mielekkäämpää tarkastella vain tavoitettujen nuorten osalta (N=22624), sillä yhteydenotoiksi jääneiden nuorten osalta tiedot puuttuvat yli 60%:sta asiakasjaksoja. Hieman yli puolet tavoitetuista asiakkaista oli asiakasjakson alkamishetkellä työttömänä, joista kolmannes oli ilmoittautunut työ- ja elinkeinotoimistoon työttömäksi työnhakijaksi. Noin 30% asiakkaista oli koulutuksessa. Työssä käyviä oli alle 4% ja kokonaan työvoiman ulkopuolella (eläkkeellä, sairauslomalla tai perhevapaalla) oli 6%. Toimeentulonsa Kelan etuuksista (opintotuki, kuntoutustuki, työttömyysturva, eläke, sairaspäiväraha ja vanhempainetuudet) sai noin 30%, kun pitkäaikaista toimeentulotukea sai reilu viidennes asiakkaista. Vanhempien tuen varassa eli vajaa 27% asiakkaista. Alle 4% sai toimeentulonsa palkasta. Omillaan asui lähes 42% asiakkaista ja vanhempien asunnossa noin 40%. Asunnottomana oli hieman yli 2% asiakkaista.

Ensisijaisesti työttömiä nuoria ohjattiin työtoimintaan (37%) tai opiskeluun liittyvissä asioissa (17%). Sosiaali- ja terveyspalveluihin työttömänä olevista nuorista

ohjattiin noin 15%. Matalan kynnyksen palveluihin, kuten etsivän asiakkuuteen, starttivalmennukseen tai muihin nuoriso- ja vapaa-ajanpalveluihin ohjattiin vajaa 8% asiakkaista. Ensisijaisesti työhön ohjattiin vain 7% asiakkuuden alkamishetkellä työttömänä olevista nuorista, mikä kuvaa etsivään työhön ohjautuvien asiakkaiden huonokuntoisuutta ja heikentyntä työkykyä.

Asiakkuuden alkamishetkellä koulutuksessa olevia nuoria ohjattiin ensisijaisesti opiskeluun liittyvissä asioissa (42%). Kyse ei ole ensisijaisesti muihin opintoihin hakeutumisesta tai alanvaihdosta. Tarkemmassa tarkastelussa havaittiin, että koulutuksessa asiakkuuden alkamishetkellä olevista nuorista 19% oli ohjattu jatkamaan ammatillisia opintoja. Luvut kuvaavat etsivässä työssä hyvin tuttua tilannetta: opiskelija ohjataan poissaolojen ja opintojen keskeytysriskin vuoksi etsivään työhön, ja työskentelyn ensisijainen tavoite on tukea nuorta jatkamaan opintoja. 16% koulutuksessa olevista nuorista ohjattiinkin ensisijaisesti matalan kynnyksen palveluihin, minkä voidaan ajatella heijastavan samaa ilmiötä. Sosiaali- ja terveystieteiden palveluihin koulutuksessa olevista nuorista ohjattiin noin 11% ja työtoimintaan noin 10%.

Työvoiman ulkopuolella asiakkuuden alkamishetkellä olevista tavoitetuista nuorista lähes 25% ohjattiin sosiaali- ja terveystieteiden palveluihin. Hieman yli 18% ohjattiin ensisijaisesti työtoimintaan ja niin ikään 18% matalan kynnyksen palveluihin. Opiskeluasioissa oli ohjattu 13%:a työvoiman ulkopuolella olevista tavoitetuista nuorista. ”Muut palvelut” -vaihtoehdon kirjaaja oli valinnut noin 20%:ssa tapauksia, mikä voi kertoa siitä, että työvoiman ulkopuolella oleville nuorille tarkoitettujen palvelujen kirjo on hyvin vaihteleva eri kunnissa.

Asiakkuuden alkamishetkellä työssä olevia nuoria ohjattiin ensisijaisesti eniten työhön avoimille työmarkkinoille hakeutumisessa (24%) tai opiskeluun liittyvissä asioissa (23%). Viidennes nuorista ohjattiin työtoimintaan tai matalan kynnyksen palveluihin. Noin 8% nuorista ohjattiin sosiaali- ja terveystieteiden palveluihin.

Tieto asiakasjaksojen päättymisen syistä puuttui noin puolesta asiakasjaksoja. Tiedon puuttumista selittää se, että ”päättymisen syy” -indikaattori on lisätty pa-

kollisena tietona PARent-järjestelmään vasta vuonna 2015. Senkin jälkeen valikosta on voinut valita "nollatuloksen". Asiakkuuden alkamishetkellä työttömänä olleiden tavoitettujen nuorten asiakasjaksoista tieto puuttui 46%:sta tapauksia. 11%:n asiakkuus jatkui tarkastelujakson (31.12.2015) jälkeen. Jaksoista 10% päättyi, koska asiakkuudelle ei ollut enää tarvetta. 8% asiakasjaksoista päättyi työtoiminnan ja 6% opiskelun aloittamisen tai jatkamisen vuoksi. 4% jaksoista päättyi paikkakunnalta muuton vuoksi ja vain 2% työsuhteen aloittamisen vuoksi. On hyvin mahdollista, että niiden 46% joukossa joiden asiakkuuden päättymisen syistä ei ollut tietoa, on myös työsuhteen aloittaneita nuoria. Luku on kuitenkin melko pieni ja kuvaa hyvin etsivään työhön ohjautuvien asiakkaiden kuntoa ja kykyä siirtyä suoraan avoimille työmarkkinoille.

Koulutuksessa olevien nuorten osalta tieto asiakkuuden päättymisen syistä puuttui 46%:sta asiakasjaksoja. Reilu 16% asiakasjaksoista päättyi, koska asiakkuudelle ei ollut enää tarvetta. 11% asiakasjaksoista päättyi opintojen aloittamisen tai jatkamisen vuoksi ja 3% muuton vuoksi. 13% asiakasjaksoista jatkui tarkastelujakson jälkeen.

Tieto työvoiman ulkopuolella asiakkuuden alkamishetkellä olevien asiakkaiden asiakasjaksojen päättymisen syistä puuttui noin 42%:sta tapauksia. 17% asiakasjaksoista jatkui tarkastelujakson päättymisen jälkeen ja 15% päättyi, koska asiakkuudelle ei ollut enää tarvetta. 4% asiakasjaksoista päättyi opiskelun aloittamisen vuoksi kuten myös työtoiminnan aloittamisen vuoksi. Niin ikään 4% asiakasjaksoista päättyi paikkakunnalta poismuuttoon.

Työssäkäyvien osalta tieto päättymisen syistä puuttui noin 47%:sta tapauksia. Noin 8% asiakasjaksoista jatkui tarkastelujakson päättymisen jälkeen ja saman verran asiakasjaksoja päättyi työsuhteen aloittamisen vuoksi. Opintojen aloittamisen tai jatkamisen vuoksi asiakkuus päättyi reilussa 5% tapauksia. 19% asiakasjaksoista päättyi, koska tarvetta etsivälle työlle ei enää ollut. Paikkakunnalta muuton vuoksi asiakkuus päättyi asiakkuuden alkamishetkellä työssä käyvien nuorten osalta noin 3%:ssa tapauksia.

6.2 Asiakkaiden taustatietojen vertailua kuntatyypeittäin

Kun vertailtiin kaikkien asiakkaiden ikää eri kuntatyypeissä, iän keskiarvo oli kaupunkimaisissa (N=19645) ja maaseutumaisissa (N=5357) kunnissa hieman yli 20 vuotta, kun taajaan asutuissa (N=6747) kunnissa se jäi hieman alle 20 vuoden. Aineistossa 121 nuoren ikä ei ollut tiedossa ja ikäryhmävertailussa ne sijoittuivat luokkaan ”yli 29”. Maaseutumaisissa kunnissa iän keskihajonta oli lähempänä neljää, kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa se oli noin 3. Maaseutumaisissa kunnissa asiakkaat jakoutuivat siis iän suhteen tasaisemmin koko tarkasteluvälille, kun muissa kuntatyypeissä ne sijoittuivat lähemmäksi keskiarvoa. Ikäryhmittäisessä tarkastelussa alle 15-vuotiaiden ja yli 26-vuotiaiden osuus korostui maaseudulla verrattuna kaupunkeihin ja taajaan asuttuihin kuntiin. Kaikissa kuntatyypeissä 19–21 -vuotiaiden osuus oli suurin, mutta kaupunkimaisissa kunnissa ikäryhmän osuus korostui. Maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa 15–18-vuotiaiden osuus oli vain hieman pienempi kuin 19–21 -vuotiaiden. Taulukossa 1 on esitetty nuorten ikäjakaumat kuntatyypeittäin:

TAULUKKO 1.

IKÄRYHMÄT	KAUPUNKIKUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTUKUNNAT	KAIKKI (N=31870)
alle 15	0,23 %	0,68 %	2,93 %	0,78 %
15–18	27,16 %	36,18 %	32,16 %	29,92 %
19–21	42,19 %	38,57 %	32,99 %	39,87 %
22–25	26,16 %	21,29 %	24,72 %	24,89 %
26–29	2,66 %	1,99 %	3,84 %	2,72 %
yli 29	1,61 %	1,29 %	3,36 %	1,83 %

Taulukko 1. Asiakkaiden osuus eri ikäryhmissä (kaikki nuoret).

Kaikissa kuntatyypeissä miehiä asiakkaista oli noin 60%, mikä on sama verrattaessa kaikkien asiakkaiden sukupuolijakaumaa. Erot naisten ja miesten osuudessa olivat sitä kapeammat, mitä nuoremmista ikäluokista oli kyse. Täysi-ikäisten nuorten kohdalla miesten osuus kasvoi kaikissa kuntatyypeissä verrattuna naisiin.

Taajaan asutuissa ja maaseutukunnissa suomea äidinkielenään puhuvien osuus oli suurempi kuin kaupunkikunnissa. Taajaan asutuissa kunnissa korostui ruotsinkielisten osuus. Venäjää äidinkielenään puhuvien osuus oli suurin maaseutukunnissa, mutta ero kaupunkikuntien venäjänkielisiin oli pieni. Somaliaa, arabiaa ja albaniaa puhuvien osuus oli suurin kaupungeissa. Kaupunkikunnissa tietoa asiakkaiden äidinkielestä puuttui lähes 20%:ssa tapauksia, kun taajaan asutuissa ja maaseutukunnissa osuus oli alle 10%. Tämä voisi viitata siihen, että pienemmissä kunnissa vieraskielisten osuus väestöstä on pienempi, tai asiakkaat ovat tutumpia ja heidän taustansa tunnetaan paremmin. Vain tavoitettuja asiakkuuksia tarkasteltaessa erot tasoittuvat siten, että ero kaupunkikuntien ja taajaan asuttujen kuntien välillä ruotsia äidinkielenään puhuvien osuudessa pieneni. Tavoitettujen nuorten osalta venäjänkielisten osuus kasvoi kaupunkikunnissa ja pieneni maaseutukunnissa.

Koulutustaustatarkastelussa kaikissa kuntatyypeissä toisen asteen opinnot keskeyttäneiden osuus oli suurin. Maaseutukunnissa keskeyttäneiden osuus (27%) oli kuitenkin selvästi pienempi kuin kaupunkikunnissa (39%) ja taajaan asutuissa kunnissa (35%). Kaikkiaan koulutuksessa oli maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa selvästi keskiarvoa enemmän nuoria ja varsinkin peruskoulussa olevien nuorten osuus oli kaupunkikuntia suurempi. Tulos osoittaa, että pienemmissä kunnissa etsivät työskentelevät enemmän jo yläkoululaisten nuorten kanssa. Myös toisella asteella etsivät työskentelevät enemmän koulutuksessa olevien nuorten kanssa, kun kaupungissa asiakkaat ohjautuvat useammin etsivään työhön vasta sitten, kun opinnot ovat keskeytyneet.

Taulukossa 2 on esitetty nuorten koulutustaustat kuntatyypeittäin asiakkuuden alkamishetkellä:

TAULUKKO 2.

KOULUTUSTAUSTA	KAUPUNKI-KUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTU-KUNNAT	KAIKKI (N=31870)
2. aste kesken	39,05 %	34,73 %	26,89 %	36,08 %
2. asteen koulutuksessa	15,13 %	18,27 %	18,03 %	16,28 %
2. aste suoritettu	12,90 %	13,77 %	21,72 %	14,57 %
Peruskoulu suoritettu	15,54 %	14,81 %	11,88 %	14,77 %
Peruskoulu kesken	0,87 %	0,80 %	1,16 %	0,90 %
Peruskoulussa	1,74 %	7,48 %	12,49 %	4,77 %
Alempi korkeakoulu	0,25 %	0,15 %	0,26 %	0,23 %
Ylempi korkeakoulu	0,10 %	0,01 %	0,09 %	0,08 %
Muu tutkinto	0,98 %	1,08 %	0,56 %	0,93 %
ei tietoa	13,43 %	8,91 %	6,92 %	11,38 %

Taulukko 2. Asiakkaiden koulutustaustat kuntatyypeittäin

Kaikista asiakasjaksoista toisen asteen suorittaneita asiakkaita oli maaseutukunnissa lähes 22%, kun kaupunkikunnissa tutkinnon oli suorittanut 13% asiakkaista ja taajaan asutuissa kunnissakin vain hieman alle 14%. Tulokset osoittavat, että maaseudulla tutkinnon suorittamisesta huolimatta nuorilla on enemmän ongelmia, joihin he ovat tarvinneet etsivän apua ja tukea tai että koulutetuille nuorille ei ole maaseutukunnissa muita palveluita.

6.3 Ohjautuminen etsivään työhön eri kuntatyypeissä

Etsivään työhön ohjautui asiakkaita kaikissa kuntatyypeissä eniten koulutuksen järjestäjiltä. Maaseutukunnissa koulutuksen järjestäjiltä ohjautui kuitenkin selvästi vähemmän asiakkaita kuin taajaan asutuissa kunnissa ja kaupunkikunnissa. Sen sijaan sosiaali- ja terveystoimen ohjaamien ja itse yhteyttä ottaneiden nuorten osuus ohjauksista oli suurempi maaseudulla kuin kaupungissa ja taajaan asutuissa kunnissa. Läheisten ohjaamien nuorten osuus oli maaseutukunnissa ja taajaan asutuissa kunnissa hiukan suurempi kuin kaupunkikunnissa.

Taulukkoon 3 on koottu etsivään työhön asiakkaita ohjanneet tahot eri kuntatyy-
peissä:

TAULUKKO 3.

<i>OHJAAVA TAHO</i>	<i>KAUPUNKIKUNNAT</i>	<i>TAAJAAN ASUTUT KUNNAT</i>	<i>MAASEUTUKUNNAT</i>	<i>KAIKKI (N=31870)</i>
<i>Koulutuksen järjestäjä</i>	41,07 %	38,97 %	29,11 %	38,61 %
<i>Nuori itse</i>	10,93 %	15,35 %	17,10 %	12,91 %
<i>Sosiaali- ja terveystoimi</i>	10,90 %	13,52 %	18,53 %	12,74 %
<i>Läheiset</i>	6,75 %	7,14 %	7,31 %	6,93 %
<i>Työ- ja elinkeinohallinto</i>	6,73 %	6,10 %	8,11 %	6,83 %
<i>Työpaja</i>	4,68 %	3,56 %	4,40 %	4,40 %
<i>Puolustusvoimat/siviilipalvelus</i>	4,90 %	3,71 %	2,69 %	4,27 %
<i>Nuorisotyö</i>	4,12 %	2,96 %	4,44 %	3,93 %
<i>Muuta kautta</i>	8,52 %	7,55 %	6,38 %	7,95 %
<i>Ei tietoa</i>	1,40 %	1,14 %	1,94 %	1,43 %

Taulukko 3. Etsivään työhön ohjaavat tahot kuntatyypeittäin.

Koska opintonsa keskeyttäneitä nuoria oli maaseudulla vähemmän, myös koulu-
tuksen järjestäjän ohjaamana nuoria tuli muita kuntatyyppisiä vähemmän etsivän
työn asiakkaaksi. Nuoret ottavat maaseudulla enemmän itse yhteyttä etsivään
työntekijään kuin suuremmissa kunnissa, mikä voi johtua siitä, että pienillä paik-
kakunnilla ”kaikki tuntee kaikki”, jolloin työntekijäkin tulee helpommin ja nopeam-
min tutuksi eri yhteyksistä. Koulutuksessa olevia nuoria oli maaseudulla enem-
män, ja he ottivat useammin yhteyttä etsivään itse kuin muiden kuntatyyppien
koulutuksessa olevat nuoret. Kuntien sosiaali- ja terveystoimista ohjautuneii-
den nuorten suurempi osuus maaseutukunnissa kuvaa kenties samaa tuttuusil-
miötä. Verkostomainen työskentely voi olla helpompaa ja myös välttämätöntä
pienemmillä paikkakunnilla, joissa yksiköt ovat pieniä ja työntekijöitä on vähän.

Tuloksissa huomiota herättää se, että TE-toimiston ohjaamien nuorten osuus oli
maaseudulla hieman suurempi kuin muissa kuntatyypeissä. Harvassa maaseu-
tukunnassa on TE-palveluita enää fyysisesti saatavilla ja virkailijat ovat tavoitet-
tavissa käytännössä vain puhelimitse. Silti näyttäisi siltä, että yhteistyö TE-
toimiston virkailijoiden kanssa toimii maaseudulla paremmin kuin suuremmissa
kaupungeissa. On mahdollista, että virkailijoiden vahva paikallistuntemus on säi-
lynyt, vaikka toimistot ovat etääntyneet ja tuttujen työntekijöiden kesken yhteistyö
toimii paremmin, kuten todettiin myös sosiaali- ja terveystoimien kohdalla.

Toisaalta on myös mahdollista, että virkailijat ohjaavat maaseudun nuoria herkemmin etsivään työhön, koska heillä ei ole mahdollisuutta tavata heitä itse pitkien välimatkojen vuoksi.

Etsivään työhön ohjatuista nuorista maaseudun etsivät tavoittivat liki 82%, kun vastaava luku kaupunkikunnissa oli 67% ja taajaan asutuissa kunnissa 75%. Tavoittamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että nuoren kanssa on sovittu ensimmäisen yhteydenoton jälkeen jatkotyöskentelystä. Ei-tavoitettuja (yhteydenottoja) ovat ne nuoret, jotka eivät vastaa etsivän yhteydenottoihin tai jotka eivät halua tai tarvitse etsivän työn apua. Maaseudulla siis suurempi osa etsivään työhön ohjatuista asiakkaista jatkaa työskentelyä etsivän työntekijän kanssa.

Suurin osa tavoitetuista nuorista oli kaikissa kuntatyypeissä asiakasjakson alkamishetkellä työttömänä. Kaupunkikunnissa työttömien osuus kuitenkin korostui, sillä asiakkuuden alkamishetkellä työttömänä oli kaupunkikunnissa 55% asiakkaista, kun taajaan asutuissa ja maaseutukunnissa työttömien osuus oli noin 45%. Asiakkuuden alkamishetkellä koulutuksessa (peruskoulussa tai muussa koulutuksessa) olevien osuus oli taajaan asutuissa kunnissa 35% ja maaseutukunnissa 36%, kun kaupunkikunnissa koulutuksessa oli asiakasjakson alkaessa vain 26% asiakkaista. Työssä käyvien osuus oli kaikissa kuntatyypeissä alle 4% ja työvoiman ulkopuolisten (eläke, sairausloma tai vanhempainvapaa) osuus oli 5–6% kaikissa kuntatyypeissä. Taulukkoon 4 on koottu kuntatyypeittäin asiakkaiden toiminnan tilanne asiakkuuden alkamishetkellä:

TAULUKKO 4.

TOIMINTA	KAUPUNKIKUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTUKUNNAT	KAIKKI (N=22624)
työtön	54,90 %	45,42 %	44,60 %	50,77 %
koulutuksessa	26,30 %	35,32 %	36,31 %	30,26 %
työvoiman ulkopuolella	6,30 %	6,22 %	5,53 %	6,13 %
työssä käyvä	3,62 %	3,90 %	3,56 %	3,67 %
asevelvollisuus	0,32 %	0,41 %	0,50 %	0,38 %
muu	3,06 %	4,29 %	4,34 %	3,58 %
ei tietoa	5,50 %	4,45 %	5,16 %	5,20 %

Taulukko 4: Asiakkaiden toiminta asiakasjakson alkamishetkellä (tavoitetut nuoret).

Kaupunkikunnissa siis työttömien osuus asiakkaista korostui verrattuna muihin kuntatyyppeihin ja koulutuksessa olevien asiakkaiden osuus oli muita kuntatyyppejä pienempi. Maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa alle 15-vuotiaiden osuus oli kaupunkikuntia suurempi, minkä vuoksi myös suurempi osa asiakkaista oli asiakkuuden alkaessa koulutuksessa. Etenkin maaseudulla peruskoulussa olevien asiakkaiden osuus oli muita kuntatyyppejä selvästi suurempi. Ammatillisessa koulutuksessa olevien osuus taas oli hieman keskimääräistä pienempi, mitä selittää ammatillisen koulutuksen keskittyminen suurempiin kuntakeskuksiin.

Asiakasjakson alkamishetkellä tavoitettujen asiakkaiden toimeentuloa tarkasteltaessa kaikissa kuntatyypeissä Kelan etuuskien osuus oli suurin, kaupunkimaisissa kunnissa 30%, taajaan asutuissa kunnissa 31% ja maaseutukunnissa 35%. Kelan etuuksista työttömyysturvan osuus korostui maaseudulla, jossa työttömyysturvaa sai yli 18% asiakkaista, kun muissa kuntatyypeissä alle 13% asiakkaista sai työttömyysturvaa asiakasjakson alkamishetkellä. Työttömyysturvan suurempaa osuutta maaseudulla selittää se, että suurempi osa maaseudun asiakkaista on suorittanut toisen asteen tutkinnon, jolloin asiakkaalla on oikeus työttömyysturvaan. Toisaalta työttömyysturvaan on oikeus myös yli 25-vuotiailla ammattikouluttamattomilla, joten vanhempien nuorten suurempi osuus maaseudulla voi selittää myös työttömyysturvaa saavien suurempaa osuutta. Taulukossa 5 on esitetty asiakkaiden toimeentulon tilanne kuntatyypeittäin asiakkuuden alkamishetkellä:

TAULUKKO 5.

TOIMEENTULO	KAUPUNKIKUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTUKUNNAT	KAIKKI (N=22624)
<i>kelan etuudet</i>	30,24 %	31,11 %	35,24 %	31,40 %
<i>pitkäaikainen toimeentulotuki</i>	23,41 %	18,38 %	14,48 %	20,55 %
<i>vanhempien tuki</i>	24,14 %	29,38 %	30,81 %	26,60 %
<i>palkka</i>	3,96 %	4,11 %	3,63 %	3,93 %
<i>muu</i>	3,90 %	3,29 %	3,29 %	3,65 %
<i>ei tietoa</i>	14,36 %	13,73 %	12,56 %	13,87 %

Taulukko 5. Asiakkaiden toimeentulo asiakasjakson alkamishetkellä (tavoitetut nuoret).

Maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa korostui lisäksi vanhempien tuen osuus verrattuna kaupunkikuntiin. Kaupunkikunnissa vanhempien tuen varassa oli 24% asiakkaista, kun taajaan asutuissa kunnissa vastaava luku oli 29% ja maaseudulla 31%. Kaupunkikunnissa korostui pitkäaikaisen toimeentulotuen osuus, sillä yli 23% asiakkaista oli elänyt pitkäaikaisen toimeentulotuen varassa asiakasjakson alkamishetkellä. Taajaan asutuissa kunnissa toimeentulotukea sai asiakasjakson alkamishetkellä 18% ja maaseudulla alle 15% asiakkaista. Maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa alle 18-vuotiaiden osuus asiakkaista oli kaupunkikuntia suurempi, jonka vuoksi on luonnollista, että myös vanempien taloudellisen tuen varassa olevien nuorten osuus korostuu pienemmissä kunnissa. Kaupungissa suurempi osa asiakkaista oli täysi-ikäisiä, jolloin toimeentulotuen osuus asiakkaiden tulona korostuu verrattuna pienempiin kuntiin.

Tavoitetut asiakkaat asuivat pääsääntöisesti joko omassa asunnossa (vuokra-, omistus- tai opiskelija-asunnossa) tai vanhempien asunnossa. Kaupunkikunnissa ja taajaan asutuissa kunnissa omassa asunnossa asuminen oli hiukan yleisempää kuin maaseudulla. Kaupunkikunnissa omassa asunnossa asui 43% asiakkaista, taajaan asutuissa kunnissa lähes 41% ja maaseudulla alle 39% asiakkaista. Maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa vanhempien asunnossa asuminen oli kaupunkikuntia selvästi yleisempää. Kun maaseudulla vanhempien luona asui yli 45% asiakkaista, kaupunkikunnissa vastaava luku oli 37%. Taulukossa 6 on esitetty asiakkaiden asumisen tilanne kuntatyypeittäin asiakkuuden alkamishetkellä:

TAULUKKO 6.

ASUMISMUOTO	KAUPUNKIKUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTUKUNNAT	KAIKKI (N=22624)
<i>oma asunto</i>	43,23 %	40,61 %	38,59 %	41,75 %
<i>vanhemmat</i>	37,42 %	44,02 %	45,47 %	40,46 %
<i>sukulaiset/tuttavat</i>	3,00 %	2,74 %	3,52 %	3,04 %
<i>tuettu asuminen</i>	1,71 %	0,85 %	0,96 %	1,37 %
<i>asunnoton</i>	3,07 %	0,91 %	0,50 %	2,09 %
<i>muu</i>	0,69 %	1,14 %	1,10 %	0,87 %
<i>ei tietoa</i>	10,87 %	9,74 %	9,87 %	10,42 %

Taulukko 6: Asiakkaiden asumismuoto asiakasjakson alkamishetkellä (tavoitetut nuoret)

Asiakkaiden ikärakenteen erot selittänevät vanhempien luona asumista, sillä kaupunkikuntiin verrattuna suurempi osa asiakkaista maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa oli alle 18-vuotiaita. Toisaalta tarkemmassa ikäryhmittäisessä tarkastelussa myös yli 22-vuotiaiden osuus vanhempien luona asuvista nuorista oli maaseudulla selvästi muita kuntatyyppisiä suurempi. Asunnottomien osuus oli suurin kaupunkikunnissa (3%), joissa asunnon saaminen voi olla vaikeaa asuntojen korkean kysynnän vuoksi. Suuremmissa kaupungeissa on tarjolla enemmän erilaisia tukiasumisen vaihtoehtoja, joka myös näkyi tilastossa.

6.4 Asiakasprosessi ja palveluihin ohjaaminen eri kuntatyypeissä

Ensisijaisesti nuoria ohjattiin eniten kaikissa kuntatyypeissä joko opiskelemaan tai työtoimintaan. Opiskeluasioissa (kouluun hakeminen, opintojen aloittaminen tai jatkaminen) ohjattiin ensisijaisesti eniten taajaan asutuissa kunnissa, joissa 28% asiakkaista ohjattiin ensisijaisesti opiskelemaan. Maaseudullakin opiskeluasioissa ohjattiin hieman keskimääräistä enemmän. Kaupunkikunnissa ensisijaisesti opiskeluasioissa ohjattiin selvästi vähemmän kuin pienemmissä kunnissa. Työtoimintaan (TE-toimiston toimenpiteet, työpaja, työharjoittelu) ohjattiin ensisijaisesti ahkerammin kaupunkikunnissa ja maaseudulla. Taajaan asutuissa kunnissa työtoimintaan ohjattiin hiukan keskimääräistä pienempi osa asiakkaista.

Matalan kynnyksen palveluihin (etsivän asiakkuus, starttipaja, nuoriso-, liikunta- ja vapaa-ajan palvelut) ohjattiin taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla selvästi enemmän asiakkaita. Eroa voi selittää nuorempien asiakkaiden suurempi osuus pienemmissä kunnissa, jolloin ohjauksia esimerkiksi nuorisopalveluihin on luonnollisesti enemmän. Todennäköisempää kuitenkin on, että ero johtuu koulutuksessa olevien asiakkaiden suuremmasta osuudesta pienemmissä kunnissa. Koulutuksessa olevien asiakkaiden etsivän työn tarve johtuu usein esimerkiksi oppimisvaikeuksista tai opiskelumotivaation puutteesta, jolloin asiakasta ei välttämättä tarvitse ohjata muihin palveluihin, vaan etsivän työn tuki ja kannustus riittävät. On kuitenkin otettava huomioon myös se mahdollisuus, että pienissä kunnissa opiskelijoille ei ole riittävästi tarjolla opiskeluhyvinvointia lisääviä palveluja, jolloin etsivää työtä moninaisine työnkuvineen käytetään myös oppilashuollollisiin tehtäviin. Kaupunkikunnissa ohjattiin muita kuntatyyppisiä suurempi osa

asiakkaista ensisijaisesti sosiaali- ja terveystalveluihin ja asumiseen liittyviin palveluihin. Kaupungeissa myös useampi nuori kieltäytyi palveluista kokonaan. Taulukkoon 7 on koottu asiakkaiden ensisijaiset ohjaukset kuntatyypeittäin:

TAULUKKO 7.

ENSISIJAINEN OHJAUS	KAUPUNKIKUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTUKUNNAT	KAIKKI (N=22624)
Opiskeluasiat	23,83 %	28,08 %	26,86 %	25,37 %
Työtoiminta	25,34 %	22,59 %	24,75 %	24,61 %
Matalan kynnyksen palvelut	8,73 %	15,62 %	14,09 %	11,32 %
Työhön	4,81 %	6,24 %	9,04 %	5,95 %
Terveystalvelut	8,24 %	6,41 %	5,59 %	7,32 %
Sosiaalitoimen palvelut	8,55 %	4,27 %	4,18 %	6,74 %
Asumiseen liittyvät palvelut	2,17 %	1,42 %	1,05 %	1,79 %
Armeija/siviilipalvelus	0,85 %	0,73 %	0,91 %	0,84 %
Ei vielä toimenpiteissä	0,83 %	0,49 %	1,00 %	0,79 %
Kieltäytyy palveluista	3,05 %	1,67 %	1,14 %	2,37 %
Muut toimenpiteet	13,60 %	12,48 %	11,37 %	12,92 %

Taulukko 7. Ensisijaiset ohjaukset kuntatyypeittäin (tavoitetut nuoret).

Maaseudulla oli selvästi kaupunkikuntia enemmän ensisijaisia ohjauksia työhön, mitä selittää ammattikoulutettujen asiakkaiden suurempi osuus pienemmissä kunnissa. Vaikka ammattikoulutettuja nuoria on suhteessa enemmän maaseudulla kuin kaupungeissa, on muistettava, että etsivän työn asiakkaaksi ohjautuu nuoria, joilla on usein erilaisia elämänhallinnan ongelmia. Ammattikoulutettujen nuorten korkea osuus ei siis tarkoita suinkaan sitä, että maaseudulla olisi runsaasti koulutettua, työkykyistä nuorta väkeä, vaan sitä, että maaseudulla koulutetut nuoret tarvitsevat keskimääräistä enemmän apua ja tukea päästäkseen kiinni työelämään.

Kaupunkikunnissa tavoitetuille nuorille kertyi ohjauksia eri palveluihin yhteensä 38072. Keskimäärin yhtä nuorta ohjattiin 2,89 palveluun. Taajaan asutuissa kunnissa ohjauksia oli kaikkiaan 15464 ja yhtä nuorta kohti ohjauksia oli 3,04. Maaseudulla nuoria ohjattiin 15170 kertaa, jolloin yhtä nuorta ohjattiin 3,46 eri palveluun. Maaseudun nuorille kertyi siis asiakasjakson aikana enemmän ohjauksia kuin taajaan asuttujen kuntien ja kaupunkikuntien nuorille. Asia on sikäli huomionarvoinen, kun tiedetään, että maaseudulla palveluita on tarjolla vähemmän kuin kaupungeissa. Toisaalta aineiston mukaan etsivän työn asiakasjaksot ovat

pidempiä maaseudulla kuin kaupunkikunnissa, mikä selittää ohjausten suuremman määrän. Ohjaukset olivat myös luonteeltaan erilaisia maaseudulla kuin kaupunkikunnissa.

Etsivien tukea ja kannustusta tarvitsi selvästi suurempi osa nuorista maaseudulla, mutta myös taajaan asutuissa kunnissa. Tulos tukee aiempaa pohdintaa koulutuksessa olevien nuorten tuen tarpeesta. Kun tarkastellaan ohjauksen lisäksi asiakkaan toimintaa asiakasjakson alkamishetkellä, maaseutukunnissa 43%:lle koulutuksessa olevista asiakkaista oli kirjattu ohjaukseksi ”etsivien tuki ja tsemppaus”. Taajaan asutuissa kunnissa vastaava luku oli 34% ja kaupunkikunnissa 26%.

Toimeentuloon liittyvissä palveluissa ohjattiin keskimääräistä useammin kaupunkikunnissa ja hiukan vähemmän taajaan asutuissa kunnissa ja maaseudulla, mitä selittää vanhempien tuen varassa elävien nuorten suurempi osuus pienemmissä kunnissa. Asumiseen liittyvien palveluiden osuus kaupunkikuntien etsivien ohjauksissa oli myös suurempi kuin muissa kuntatyypeissä. Maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa vanhempien luona asuvien nuorten osuus oli suurempi, mikä selittänee eroa eri kuntatyyppien välillä. Kaupunkikunnissa myös asunnottomia oli enemmän.

Työpajaan ohjattiin kaupunkikunnissa enemmän kuin muissa kuntatyypeissä, mutta kuntouttavan työtoiminnan ja TE-toimiston työkokeilun osuudet maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa olivat vastaavasti isommat. Ero voi johtua siitä, että suuremmilla paikkakunnilla on tarjolla enemmän nuorille suunnattuja työpajapalveluita, jolloin nuoret ohjataan pääsääntöisesti niihin. Pienemmissä kunnissa nuorten omien työpajapalveluiden määrä on vähäisempi, joten nuoret ohjataan kuntouttavaan työtoimintaan tai työkokeiluun. Usein nuori on työpajalla-kin kuntouttavassa työtoiminnassa tai työkokeilussa. PARent-järjestelmässä työpajalle ohjatut nuoret kirjataan kuitenkin työpajalle ohjatuiksi, vaikka jakso toteutettaisiin kuntouttavana työtoimintana tai työkokeiluna. Nuorille suunnattujen työpajojen puute maaseutukunnissa voi selittää myös sitä, miksi maaseudulla ohjauksia ryhmätoimintaan, tulevaisuustyöskentelyyn ja etsivän työn ja työpajojen

nuorille tarkoitettuun sosiaalista vahvistamista tukevaan Nuotta-valmennukseen oli muita kuntatyyppisiä enemmän.

Opiskeluun liittyvissä asioissa, kuten opiskelupaikan hakemisessa tai opintojen aloittamisessa ohjattiin maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa hiukan enemmän kuin kaupunkikunnissa. Ero oli samankaltainen myös ensisijaisia ohjauksia tarkasteltaessa. Tiedetään, että maaseudulla toisen asteen opiskelumahdollisuuksia on vähemmän kuin kaupungeissa, joten olisi helppoa kuvitella, että myös hakeutuminen opintoihin olisi vaikeampaa. Kun tarkasteltiin opiskelupaikan hakemisessa ohjaamista eri ikäryhmissä, selvisi, että 15–18 -vuotiaita oli ohjattu selvästi enemmän maaseudulla ja taajaan asutuissa kunnissa kuin kaupunkikunnissa. On siis mahdollista, että pienemmissä kunnissa etsivät ohjaavat enemmän jo yläkoulussa perusopetuksensa päättäviä hakeutumaan jatko-opintoihin. Myös oppisopimuskoulutukseen ohjattiin selvästi enemmän nuoria maaseudulla. Opiskelumahdollisuuksien vähyys voi ajaa maaseudun nuoret hakeutumaan useammin oppisopimuskoulutukseen. Toisaalta on mahdollista, että maaseudulla esimerkiksi maatalojen nuoret työllistyvät helpommin omille sukutiloilleen oppisopimuskoulutuksen avulla.

Etsivän työn ohjauksia tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että ohjaus ei automaattisesti tarkoita sitä, että nuori olisi päässyt tai pysynyt palvelussa, johon häntä on ohjattu. PARent-järjestelmään kirjataan kaikki palvelut, joihin nuori on ohjattu, huolimatta siitä, mikä ohjauksen lopputulos on ollut ja onko nuori lopulta päätenyt palveluun. Näin ollen ei voida automaattisesti vetää johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, että maaseudulla oppisopimuskoulutukseen pääseminen olisi helpompaa kuin kaupungeissa. Tilastot osoittavat vain sen, että kaupunkikuntia enemmän maaseudun nuorten kanssa on selvitetty mahdollisuutta opiskella oppisopimuskoulutuksessa. Ohjaukset ja niihin ohjattujen nuorten osuudet kuntatyyppittäin on esitelty tarkemmin liitteessä 5.

Kaikissa kuntatyypeissä lähes puolet tavoitettujen nuorten asiakasjaksoista kesti yhdestä kuukaudesta puoleen vuoteen. Reilu viidennes asiakasjaksoista kesti kaikissa kuntatyypeissä puolesta vuodesta vuoteen. Alle kuukauden mittaisissa asiakasjaksoissa eroa kuntatyyppien välillä oli siten, että noin viidennes taajaan

asuttujen kuntien asiakasjaksoista oli alle kuukauden mittaisia, kun maaseudulla alle kuukauden kestäviä asiakasjaksoja oli vain noin 14%. Kaupunkikunnissa alle kuukauden mittaisia asiakasjaksoja oli alle 18%. Maaseudulla vuodesta kahteen kestävien asiakasjaksojen osuus oli suurempi, ja yli kaksi vuotta kestävien asiakasjaksojen osuus oli jopa kaksinkertainen kaupunkikuntiin verrattuna. Taulukossa 8 on esitetty asiakasjaksojen pituuden jakauma kuntatyypeittäin:

TAULUKKO 8.

KESTO	KAUPUNKIKUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTUKUNNAT	KAIKKI (N=22624)
alle 1 kk	17,78 %	20,13 %	14,36 %	17,64 %
1-6 kk	49,04 %	47,19 %	46,31 %	48,09 %
6-12 kk	20,82 %	20,09 %	20,94 %	20,68 %
12-24 kk	9,74 %	10,39 %	13,13 %	10,54 %
yli 24 kk	2,63 %	2,20 %	5,25 %	3,04 %

Taulukko 8. Asiakasjaksojen kesto (tavoitetut nuoret).

Aineistossa tarkastelujakson jälkeen jatkuneille asiakasjaksoille kesto on laskettu ikään kuin ne olisivat päättyneet 31.12.2015, eli tarkastelujakson päättyessä. Tilaston mukaan yhdestä kuukaudesta vuoteen kestävä asiakasjakso on kaikissa kuntatyypeissä tyypillisin, mutta kaupunkikunnissa ja taajaan asutuissa kunnissa lyhyempien asiakasjaksojen osuus korostuu, kun taas maaseudulla suurempi osa asiakasjaksoista kestää yli vuoden. Keskimäärin kaupunkikunnissa asiakasjakso kesti vajaa puoli vuotta, taajaan asutuissa kunnissa reilu viisi kuukautta ja maaseutukunnissa reilu seitsemän kuukautta. Kaupunkikunnissa asiakasjakson keston keskihajonta oli noin seitsemän kuukautta, taajaan asutuissa kunnissa noin puoli vuotta ja maaseudulla noin 11 kuukautta. Maaseudulla asiakasjaksot ovat siis selkeästi pidempiä ja keskimäärin asiakasjaksot jakautuvat pidemmälle aikavälille kuin muissa kuntatyypeissä.

Maaseudulla selvästi keskimääräistä harvempi asiakasjakso oli päättynyt vuoden 2015 lopussa. "Asiakkuus jatkuu" -muuttuja indikoi niiden nuorten asiakasjaksoja, jotka ovat tarkastelujakson päättyessä olleet edelleen asiakkuudessa etsivään työhön. Kaikissa kuntatyypeissä asiakasjakso päättyi useimmin, kun asiakkaan tuen tarve loppui. Opiskelun takia asiakasjakso päättyi maaseudulla keskimää-

räistä useammin ja kaupunkikunnissa taas keskimääräistä harvemmin. Asiakkaita myös ohjattiin opintoihin maaseudulla kaupunkikuntia useammin, mikä selittää myös opiskelun vuoksi päätyneiden asiakasjaksojen suurempaa osuutta maaseudulla. On mahdollista, että asiakkuus päättyy opintojen aloittamiseen maaseudulla useammin myös nuoren muuttaessa opiskelupaikan perässä muualle, jolloin asiakkuus maaseudun etsivään työhön päättyy. On tosin kirjaajan valinta, kirjaako hän asiakkuuden päättyneeksi opintojen alkamisen vuoksi vai paikkakunnalta muuton vuoksi. Joka tapauksessa myös paikkakunnalta muuton vuoksi asiakasjakso päättyi maaseudulla selvästi useammin kuin kaupunkikunnissa tai taajaan asutuissa kunnissa, mikä kuvaa hyvin jo pitkään jatkunutta muuttoliikettä maaseudulta kaupunkiin. Taulukkoon 9 on koottu asiakasjaksojen päättymisen syyt kuntatyypeittäin:

TAULUKKO 9.

PÄÄTTYMISEN SYY	KAUPUNKIKUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTUKUNNAT	KAIKKI (N=22624)
<i>asiakkuus jatkuu</i>	10,20 %	14,62 %	17,42 %	12,59 %
<i>ei tarvetta</i>	13,67 %	11,51 %	13,72 %	13,19 %
<i>opiskelu</i>	6,77 %	7,56 %	9,43 %	7,46 %
<i>työtoiminta</i>	5,14 %	4,94 %	5,41 %	5,15 %
<i>muutto toiselle paikkakunnalle</i>	2,80 %	3,84 %	6,46 %	3,74 %
<i>työsuhteen aloittaminen</i>	1,69 %	1,79 %	2,97 %	1,96 %
<i>työvoiman ulkopuolelle</i>	0,67 %	0,37 %	0,84 %	0,64 %
<i>armeija/siviilipalvelus</i>	0,62 %	0,61 %	0,84 %	0,66 %
<i>ei halua/tavoiteta</i>	5,47 %	3,62 %	4,02 %	4,77 %
<i>muu syy</i>	5,36 %	2,81 %	3,40 %	4,41 %
<i>ei tietoa</i>	47,62 %	48,33 %	35,46 %	45,43 %

Taulukko 9. Asiakasjaksojen päättymisen syitä (tavoitetut nuoret).

Tiedon puuttumisen suuresta osasta asiakasjaksoja selittää se, että asiakkuuden päättymisen syy on kirjattu pakollisena tietona PARent-järjestelmään vasta vuoden 2015 alusta. Sen jälkeenkin valikosta on ollut mahdollista valita ”nollatulos”.

7 TULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia maaseudun etsivässä nuorisotyössä esiintyviä erityispiirteitä. Tutkimusaineistona käytetty etsivän nuorisotyön tilastoaineisto jaettiin kolmen kuntatyyppin mukaan kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutukuntiin, ja analyysi tehtiin näiden kuntatyyppien asiakastietoja vertailemalla. Tulosten mukaan etsivässä työssä on eroja eri kuntatyyppien välillä. Osa eroista oli selkeimpiä maaseudun ja kaupunkikuntien välillä, mutta toisaalta maaseudun erot olivat osittain suurempia myös suhteessa taajaan asuttuihin kuntiin ja pienempiä verrattuna kaupunkeihin. Tutkimusten mukaan psykososiaaliset ongelmat kasautuvat kaupungeissa mutta myös harvaan asutulla maaseudulla, jolloin kaupunkimaiset ja maaseutukunnat voivat olla tietyillä mittareilla mitattuna hyvinkin samankaltaisia (Kainulainen ym. 2001, 96–97).

Maaseudulla etsivään työhön ohjautuva nuori oli tyypillisimmin 19–21 -vuotias, mutta muita kuntatyyppejä useammin nuoret olivat alle 15-vuotiaita. Myös yli 26-vuotiaiden osuus oli suurempi maaseutukunnissa. On todennäköistä, että pienemmissä kunnissa etsivien nuorisotyöntekijöiden mahdollisuudet tehdä yhteistyötä yläkoulun ja nuorempien asiakkaiden kanssa ovat paremmat asiakasmäärien ollessa pienempiä kuin kaupungeissa. On myös mahdollista, että pienemmissä kunnissa etsivällä nuorisotyöllä paikataan muiden palveluiden, kuten nuorisotyön puutetta, jonka vuoksi nuorempia asiakkaita on suhteessa enemmän muihin kuntatyyppeihin verrattuna. Tutkimusten mukaan psykososiaaliset ongelmat periytyvät ylisukupolisesti ja hidastavat poismuuttoa korkean työttömyyden alueilta, jollaisia maaseutukunnatkin usein ovat (Paananen ym. 2012, 37; Lehtonen & Tykkyläinen 2013, 165). Näin ollen maaseutukuntien kouluissa on paljon myös nuoria, jotka tarvitsevat erityistä tukea katkaistakseen tuon sukupolvien yli periytyvän psykososiaalisten ongelmien ketjun.

Eniten maaseudulla etsivään nuorisotyöhön ohjautui toisen asteen keskeyttäneitä nuoria. Keskeyttäneiden osuus oli kuitenkin huomattavasti keskimääräistä pienempi. Maaseudulla alle 15-vuotiaiden, peruskoulussa olevien asiakkaiden osuus oli muita kuntatyyppejä selvästi suurempi, minkä vuoksi koulutuksessa ole-

vien asiakkaiden osuus korostui. Toisen asteen koulutuksessa olevien asiakkaiden osuus sen sijaan oli maaseutukunnissa pienempi. Kuntien välinen eriarvoisuus näkyy ammatillisen perusopetuksen saavutettavuudessa, sillä ammatillinen koulutus keskittyy suurempiin yksiköihin ja kuntiin (Lavapuro ym 2016, 173). Lisäksi nuorten tehdessä koulutuksellisia valintoja paremmin menestyvät hakeutuvat kaupunkeihin ja huonommin pärjäävät jäävät maaseudulle (Karvonen & Rahkonen 2004, 81). On mahdollista, että nuoret, joilla on riittävät valmiudet muuttaa maaseudulta pois opiskelujen vuoksi, keskeyttävät opintonsa harvemmin. Maaseudun pienemmissä koulutusyksiköissä on toisaalta mahdollista tarjota yksilöllisempää ja joustavampaa tukea sitä tarvitseville opiskelijoille, jolloin opintojen keskeyttäminen pystytään ehkä välttämään.

Maaseudulla asuvat kokevat asuinpaikkansa tarjoavan huonommat pärjäämisen mahdollisuudet kuin kaupungeissa, ja elämässä menestyminen edellyttää pois muuttamista maaseudulta (Heikkilä ym. 2002, 116; Ollilla 2008, 202–205). Koulutuksellisesta polarisaatiosta huolimatta huomattavasti suurempi osa maaseudun etsivän työn asiakkaista oli suorittanut toisen asteen tutkinnon verrattuna muihin kuntatyyppeihin. Suuremmalla osalla etsivän työn nuorista olisi siis mahdollisuus ammattitaidon puolesta työllistyä maaseudulla. Työllistyminen kuitenkin edellyttäisi muuttoa, sillä maaseudulla työpaikkoja on vähän ja työttömiä paljon. On todennäköistä, että niillä nuorilla, jotka jäävät ammattiin valmistumisen jälkeen maaseudulle ja kärsivät mahdollisesti työttömyydestä, on enemmän psykososiaalisia ongelmia, jotka vaikuttavat muuttoliikevalintoihin (Lehtonen & Tykkyläinen 2013, 165). Valtakunnallisten muuttotilastojen valossa suurimpiin kaupunkikeskittyymiin muuttaakin juuri työssäkävää väestöä, jolloin harvaan asutulle maaseudulle jäävät huonossa työmarkkina-asetuksessa olevat ihmiset (Aro 2016).

Etsivän työn tilastoista erottui yli 22-vuotiaiden vanhempiensa luona asuvien maaseudun nuorten osuus. Huono-osaisuus ja psykososiaaliset ongelmat voivat vaikuttaa nuorten muuttoliikevalintoihin myös siten, että maaseudulla nuoret eivät muuta omaan asuntoon edes asuinkuntansa sisällä vaan jäävät vanhempien asuntoon. Vanhempiensa luona asuvat, syrjäytyneet nuoret ovat osa syrjäytyneiden kovaa ydintä. He eivät näy missään tilastoissa, koska he eivät hae mitään tukia tai etuuksia eivätkä ole kirjoilla missään palvelussa. (Myrskylä 2012, 2.)

Vanhempiensa luona asuvat nuoret aikuiset kokevat olevansa erityisen yksinäisiä ja tyytymättömiä elämäänsä. Tutkimusten mukaan yksinäisyyden kokeminen vaikuttaa yleiseen hyvinvointiin, kun taas läheiset ihmissuhteet lisäävät elämänlaatua. (Kainulainen 2016, 114–98.) Vanhempiensa luona tosin saattavat maaseudulla asua myös maatilojen nuoret, jotka auttavat vanhempiaan tilan hoidossa. Aineistossa korostui myös oppisopimuskoulutukseen ohjattujen nuorten osuus maaseudulla. Oppisopimuskoulutus voi olla luonnollinen valinta nuorelle, joka työskentelee oman suvun maatilalla aikomuksenaan jatkaa vanhempiensa työtä.

Tutkimusten mukaan näyttäisi siltä, että huono-osaisuus on yhä useammin kasautumassa maaseudun nuorille miehille (Karvonen & Rahkonen 2004, 81). Etsivässä työssä maaseudulla miesten osuus yli 21-vuotiaista asiakkaista oli huomattavasti suurempi kuin naisten, ja erot olivat suurempia myös verrattuna muihin kuntatyyppeihin. Huoli huonosti voivista maaseudun nuorista miehistä näyttäisi siis olevan todellinen myös etsivän työn tilastojen valossa. Lisäksi tiedetään, että sosiaalisen selviytymisen ongelmat kasautuvat yleisemmin miehille kuin naisille (Rönkä 1999, 11) ja että elämänlaatua heikentävä yksinäisyyden kokemus näyttäytyy miehille huomattavasti kielteisempänä asiana kuin naisille (Kainulainen 2016, 126). Erityisesti vanhempiensa luona asuvista maaseudun nuorista miehistä onkin kannettava aivan erityistä huolta.

Huono-osaisuuden kasautuminen maaseudulla aiheuttaa suurempaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta, mikä on ongelmallista, sillä pienillä maaseutukunnilla on niukat taloudelliset resurssit tuottaa palveluja riittävässä määrin (Kainulainen ym. 2001, 96–97). Eri sektoreiden välisellä toimivalla yhteistyöllä on kuitenkin mahdollista paikata palvelujärjestelmän puutteita (Kivelä 2014, 11). Verrattuna muihin kuntatyyppeihin maaseudulla suurempi osa etsivän työn asiakkaista ohjautui sosiaali- ja terveyspalveluista sekä TE-palveluista. Kun yksiköt ovat pieniä ja työntekijöitä on vähän, sektoreiden välisen yhteistyön tekeminen on paitsi helpompaa, myös välttämätöntä. Varsinkin maaseudulla toimiva monialainen yhteistyö on etsivän työn kannalta erityisen tärkeää, sillä toimimattomat palvelut aiheuttavat epäluottamusta asiakkaassa myös eri palveluiden välillä linkkinä toimivaa etsivää nuorisotyötä kohtaan (Andersson 2013, 181). Jos asiakkaiden ohjaamista

etsivään työhön voidaan pitää yhtenä merkinä toimivasta yhteistyöstä, näyttäisi maaseudulla monialainen työote toimivan ainakin sosiaali- ja terveystalvelujen ja etsivän työn välillä paremmin kuin muissa kuntatyypeissä.

Maaseudulla nuoret ottivat itse useammin yhteyttä etsivään työhön suoraan kuin kaupungeissa. Myös vanhemmat ja läheiset tekivät etsivään työhön enemmän ilmoituksia nuoristaan maaseudulla. Etsivä nuorisotyöntekijä voi olla nuorelle ja vanhemmille tutumpi maaseudulla, ja tuttuutta voi selittää esimerkiksi etsivän työn tiiviimpi yhteistyö yläkoulujen kanssa ja jalkautuminen kouluille, nuorisotiiloille ja vanhempainiltoihin. Ei ole tavatonta, että pienessä kunnassa sama työntekijä tekee sekä etsivää työtä että perusnuorisotyötä, jolloin työntekijä tulee hyvinkin tutuksi jo peruskouluikäisille nuorille sekä heidän vanhemmilleen. Etsivän työn tutuus voi selittää myös sitä, miksi maaseudulla etsivä työ tavoittaa asiakkaansa selvästi muita kuntatyyppejä paremmin. Luottamus on yksi tärkeimmistä elementeistä syrjäytyneiden nuorten kanssa työskenneltäessä (Andersson 2013, 178). Luottamuksen rakentaminen vaatii aikaa: kiire ja työntekijöiden vaihtuvuus vaikeuttavat luottamuksen syntymistä (Aaltonen & Berg 2015, 126). Työntekijöiden vaihtuvuudesta etsivän työn tilastot eivät kerro, mutta jos työtä tehdään tutuksi ja luottamusta päästään rakentamaan nuorten kanssa jo yläkouluikässä, voi apua tarvitsevien nuorten tavoittaminen olla helpompaa myöhemmin.

Maaseudulla asiakasjaksot olivat muita kuntatyyppejä pidempiä, jolloin myös ohjauksia eri palveluihin kertyi hieman muita kuntatyyppejä enemmän. Eniten ohjauksia kertyi etsivän tukeen ja tsemppaukseen, toimeentuloon liittyviin asioihin ja työttömäksi ilmoittautumiseen. Toimeentulo-ongelmat ovat maaseudulla yleisempiä, sillä työpaikkoja on vähän (Lavapuro ym. 2016, 173). Silti maaseudun etsivä työ ohjasi toimeentuloon liittyvissä asioissa keskimääräistä vähemmän nuoria. Tulosta selittää vanhempien taloudellisen tuen varassa elävien nuorten suurempi osuus asiakkaista. Keskimääräistä enemmän etsivä nuorisotyöntekijä tuki maaseudun nuoria viranomaisverkon luomisessa, opinnoissa, työtoimintaan ja työhön hakeutumisessa sekä tulevaisuustyöskentelyssä ja ryhmätoimintaan osallistumisessa. Mielenterveysongelmat ovat maaseudulla yleisempiä (Lavapuro ym. 2016, 173), mikä näkyikin tilastossa keskimääräistä useampina ohjauksina mielenterveyspalveluihin.

Maaseudulla nuorille oli kirjattu muita kuntatyyppisiä useammin ohjaukseksi ”etsivän tuki ja tsemppaus”, mikä kertoo siitä, että suuri osa maaseudun etsivän työn nuorista on tarvinnut ensisijaisesti rinnalla kulkijaa, mutta myös siitä, että maaseudulla palvelutarjonta on suppeampaa ja etsivä työ ikään kuin paikkaa puuttuvia palveluita. Tutkimuksissa on tullut esille, että nuorten palveluohjauksessa merkittävässä roolissa on tukihenkilö, joka ohjaa nuorta eri palveluissa (Aaltonen & Berg 2015, 126; Paju & Vehviläinen 2001, 261). Pitkät asiakasjaksot ja ohjaaminen keskimääräistä useampaan palveluun asiakasjakson aikana kertovat siitä, että maaseudulla nimenomaan etsivä työ toimii nuoren tukihenkilönä palveluverkostossa. Rooli on maaseudun etsivälle luonteva: etsivä nuorisotyö toimii opetus- ja kulttuuriministeriön tukemana lähes jokaisessa Suomen kunnassa, mutta toisaalta maaseutukunnissa muita, erityisesti nuorille räätälöityjä palveluita on tarjolla hyvin vähän.

Maaseudulla etsivä nuorisotyö tekee keskimääräistä enemmän työtä jo yläkouluikäisten nuorten kanssa, mikä näkyy tilastossa monin tavoin. Mahdollisuus tutustua nuoriin jo silloin, kun he ovat vielä oppivelvollisuuden piirissä, madalta todennäköisesti nuorten kynnystä ottaa tarvittaessa etsivän nuorisotyön apua vastaan myös myöhemmin. Tilaston mukaan näyttäisikin siltä, että nuorten on helpompi ottaa itse yhteyttä etsivään työhön maaseudulla kuin kaupungeissa, ja että nuoret tavoitetaan paremmin. Erityisesti maaseudulla monialaisen yhteistyön merkitys korostuu, mikä näkyy tilastossa sosiaali- ja terveydenhuollosta etsivään työhön ohjattujen nuorten määrässä. Maaseudulla etsivän työn asiakasjaksot ovat pidempiä ja nuorille ohjauksia eri palveluihin kertyy enemmän. Maaseudulla etsivällä nuorisotyöntekijällä on erityinen rooli nuoren tukihenkilönä, joka tsemppaa, kannustaa ja motivoi sekä kulkee nuoren rinnalla varmistaen, että nuori saa tarvitsemansa palvelut. Etsivää nuorisotyötä tehdään lähes kaikissa Suomen kunnissa, mutta maaseudulla nuorille suunnattuja palveluita on vähemmän, joten on mahdollista, että nuori kokee etsivän nuorisotyöntekijän kanssa työskentelyn mielekkäänä ja tarpeellisenä.

Opinnäytetyössä käytettiin etsivän nuorisotyön tilastoaineistoa, jonka avulla verrattiin asiakkaiden palvelupolkuja eri kuntatyypeissä. Tuloksista voi päätellä, että

etsivässä työssä on eroja kuntatyyppien välillä ja kaikissa kuntatyypeissä etsivään työhön kuuluu omat erityispiirteensä. Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kuvata maaseudun etsivän työn erityispiirteitä. Aikaisempi tutkimustieto alueellisesta polarisaatiosta tukee tämän opinnäytetyön tuloksia, mutta johtopäätöksiä eroavaisuuksien syistä ei voida tuloksista suoraan tehdä. Olisikin mielenkiintoista tutkia, miten etsivät nuorisotyöntekijät tai etsivän työn asiakkaat eri kuntatyypeissä kokevat tässä opinnäytetyössä esille tulleet erityispiirteet.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi 2015. Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset. Teoksessa Sanna Aaltonen, Päivi Berg & Salla Ikäheimo Nuoret luukulla Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 18.10.2015. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>, 41–127.
- Andersson, Björn 2013. Finding ways to the hard to reach – considerations on the content and concept of outreach work. European Journal of Social Work 2013, Vol. 16, No. 2. 171–186.
- Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja Ilmaisu, Teos, Tekeminen. Artefakta 16. Hamina: Akatiimi Oy.
- Aro, Timo 2016. Keitä ovat tulevaisuuden muuttajat? Asuntosijoittajaseminaari 2016. Helsinki. Viitattu 4.11.2016. <http://www.slideshare.net/Timo-Aro/keit-ovat-tulevaisuuden-muuttajat>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016. Köyhyys ja huono-osaisuustutkimus. Viitattu 4.11.2016. <http://www.diak.fi/tyoelama/Sivut/Huono-osaisuus.aspx>
- Etsivän nuorisotyön kattavuus 2013. Kartta. Viitattu 15.7.2016. http://minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisoty/liitteet/Etsivvtx_kartta.pdf
- Heikkilä, Matti; Rintala, Taina; Airio, Ilpo & Kainulainen, Sakari 2002. Hyvinvointi ja tulevaisuus maalla ja kaupungissa. Helsinki: Stakes.
- Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Ikäheimo, Salla 2015. Syrjäytyneiksi luokiteltujen nuorten terveystalvelujen käyttö ja kustannukset. Teoksessa Sanna Aaltonen, Päivi Berg & Salla Ikäheimo 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäyty-

- miseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 18.10.2015. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>, 12–40.
- Ilmakunnas, Ilari; Kauppinen, Timo M. & Kestilä, Laura 2015. Sosioekonomisten syrjäytymisriskien kasautuminen vuonna 1977 syntyneillä nuorilla aikuisilla. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (2015):3. 247–262.
- Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku 2008. Koulutus, polarisaatio ja tasa-arvo: Hyvä- ja huono-osaistuminen perus- ja keskiasteen koulutuksessa. Teoksessa Minna Autio, Kirsi Eräranta & Sami Myllyniemi (toim.) *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 140–149
- Järvinen, Tero & Vanttaja Markku 2013. Koulupudokkaiden työurat. Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013):5. 509–519.
- Juvonen, Tarja 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen – nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Juvonen, Tarja 2016. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen – nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Luento 28.4.2016.
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko (toim.) 2012. *Etsivässä työssä. Kauan sä aiot olla siinä*. Helsinki: Nuorten Keskus ja LK-kirjat.
- Kainulainen, Sakari 2006. Huono-osaisuuden kasautuminen ja pitkittyminen Suomessa vuosina 1977-2000. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (2006):4. 373–386.
- Kainulainen, Sakari 2016. Yksinäisen elämänlaatu. Teoksessa Juho Saari (toim.) *Yksinäisten Suomi*. Helsinki: Gaudeamus. 114–126.
- Kainulainen, Sakari; Paananen, Reija & Surakka, Anne 2016. Maakunnan ihmisten elämänlaatu sote-palveluiden tavoitteeksi. Teoksessa Niemelä Jorma (toim.) *Sote sosiaalisen kestävyuden rakentajana*. Diak Puheenvuoro 2. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.11.2016. www.diak.fi/tyoelama/Julkaisut/Documents/9789524932684.pdf 97–113.

- Kainulainen, Sakari; Rintala, Taina & Heikkilä, Matti 2001. Hyvinvoinnin alueellinen erilaistuminen 1990-luvun Suomessa kahtiajakautuva Suomi? - tutkimusprojektin julkaisu. Helsinki: Stakes.
- Karvonen, Sakari & Rahkonen, Ossi 2004. Hyvinvointi eriytyy alueellisesti – kasvavatko nuorten terveyden erot? Teoksessa Petri Paju (toim.) Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorten elinolot vuosikirja IV. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 76–83.
- Kivelä, Päivi 2014. Syrjässä syrjäytyneet. Pelon sosiaalipolitiikka ja verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudulla. Helsinki: Sininauhaliitto.
- Lavapuro, Juha; Ojanen, Tuomas; Rautiainen, Pauli & Valtonen, Virve 2016. Siivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa. Helsinki: Kunnallisalan kehittämissäätiö.
- Lehtonen, Olli & Kallunki, Valdemar 2013. Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre. Janus 21 (2), 128-143.
- Lehtonen, Olli & Tykkyläinen, Markku 2013. Selittävätkö hyvinvointierot odotettua korkeampaa poismuuttoa eräiltä korkean työttömyyden alueilta? Yhteiskuntapolitiikka 78 (2013):2. 152–168.
- Mikkonen, Mika; Kauppinen, Jaana; Huovinen, Minna & Aalto, Erja (toim.) 2007. Etsivä työ Euroopan syrjäytyneiden väestönsien parissa. Suunta- viivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin. Amsterdam: Correlation Network.
- Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta. Viitattu 5.7.2016. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>
- Männikkö, Jaana 2011. Etsivän nuorisotyön ja työotteen pika-analyysi. Helsinki: Kaupunki-innovaatiot -hanke
- Nuorisolaki 693/2010. Viimeisin muutos voimaan 1.1.2013.
- Nurmi, Jan-Erik 2011. Miksi nuori syrjäytyy? Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erikoislehti NMI-Bulletin 2/2011. Viitattu 18.7.2016. <http://bulletin.nmi.fi/article/miksi-nuori-syrjaytyy/>
- Ollila, Anne K. 2008. Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisselma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. Viitattu 5.7.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Etsivä nuorisotyö 2014. Valtakunnalliset etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Viitattu 22.7.2016. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisoty/liitteet/Etsivx_nuorisotyx_2015_08_06.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Etsivän nuorisotyön kattavuus 2015. Kartta. Viitattu 22.7.2016. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisoty/liitteet/ET_valtakunta_2015_x2x.jpg
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Suomen koulutusta vertailtiin OECD:n Education at a Glance -julkaisussa. Tiedote. Viitattu 4.11.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/09/eag.html?lang=fi>
- Opetusministeriö 2008. Etsivä työparitoiminta. Raportointi 2/2008. Nuorten työpajatoimintaan liittyvä etsivä nuorisotyö. Viitattu 22.7.2016. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisoty/liitteet/etsivatyoparitoiminta2008.pdf
- Paananen, Reija; Ristikari, Tiina; Merikukka, Marko; Rämö, Antti & Gissler Mika 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Raportti 52/2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Paju, Petri & Vehviläinen, Jukka 2001. Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- PAR-järjestelmät. Viitattu 5.7.2016. <http://www.kyt.fi/index.php/par-jarjestelmat?showall=&limitstart=>
- Pedersen, Henning 2013. Den mytiske utekontakten – forebyggingsfeltets sjarlatan? Viitattu 22.7.2016. <http://kompetansesenterrus.no/file/1 utekontakten-henning-pedersen.pdf>

- Puuronen, Anne 2014. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammat-
tialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Helsinki: Nuori-
sotutkimusseura.
- Rintala, Taina & Karvonen, Sakari 2003. Koetun huono-osaisuuden kasautumi-
nen erilaisissa kuntatyypeissä. Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003):5.
454–464.
- Ristikari, Tiina; Törmäkangas, Liisa; Lappi, Aino; Haapakorva, Pasi; Kiilakoski,
Tomi; Merikukka, Marko; Hautakoski, Ari; Pekkarinen, Elina & Giss-
ler, Mika 2016. Suomi nuorten kasvuympäristönä. 25 ikävuoden
seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä. Raportti 9/2016.
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos ja Nuorisotutkimusverkosto. Viit-
tattu 4.11.2016. [http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkai-
suja/suomi_nuorten_kasvuymparistona.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkai-
suja/suomi_nuorten_kasvuymparistona.pdf)
- Rönkä, Anna 1999. Sosiaalinen selviytyminen lapsuudesta aikuisuuteen – on-
gelmien kasautumisen kolme väylää. Teoksessa Kuorelahti, Matti &
Viitanen Reijo (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun
– nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. NUORAn julkai-
suja Nro 14. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Nuori-
soasiain neuvottelukeskus. 9–15.
- Spence, Jean 2004. Targeting, Accountability and Youth Work Practice. Prac-
tice 16:4. 261–272.
- Suurpää, Leena (toim.) 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto Avauksia tietämi-
sen politiikkaan. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu
22.11.2015 [http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjayty-
mistieto.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjayty-
mistieto.pdf)
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2016. Sokra kokoaa, tiivistää ja välittää tietoa.
Viitattu 4.11.2016. [https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntija-
tyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sokra](https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntija-
tyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sokra)
- Tilastokeskus. Tilastollinen kuntaryhmitys. Viitattu 5.7.2016:
<https://www.stat.fi/tup/msind/msindaluetyypit.html#maastaj>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. TEM Raport-
teja 8/2012. Viitattu 5.7.2016. [http://www.nuorisotakuu.fi/fi-
les/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_-raportti.pdf](http://www.nuorisotakuu.fi/fi-
les/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_-raportti.pdf)

Työ- ja elinkeinoministeriö 2016. Rakennerahastot. Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020 –ohjelma. Viitattu 4.11.2016. <http://www.rakennerahastot.fi/sosiaalinen-osallisuus-ja-koyhyyden-torjunta-esr-#.WBxtVeC-LShc>

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Whittaker, James K. 2009. Evidence-based intervention and services for high-risk youth: a North American perspective on the challenges of integration for policy, practice and research. Child and Family Social Work 2009, 14. 166–177.

LIITE 1: Tutkimusaineistotaulukko

Tutkimuksen kirjoittaja, julkaisun nimi ja kirjoitusvuosi	Tutkimuksen nimi	Tutkimuskysymykset, tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	Keskeiset tutkimustulokset
Anne K. Ollila, 2008. Nuorisotutkimusverkosto	Kerrottu tulevaisuus alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit	Tutkimuksen tarkoitus on kuvata nuorten rakentamia käsityksiä omasta ja asuinpaikkansa tulevaisuudesta. Tavoitteena osoittaa, miten asuinpaikka vaikuttaa nuorten mahdollisuuksiin suunnitella tulevaisuuttaan. Tutkimuksessa kolme paikkaa: Itä-Helsinki, Kittilä, Kemijärvi. Tutkimuskysymykset: 1: Miten nuoret kertovat alueista, menestyksestä ja syrjäytymisestä? 2: Miten paikat näkyvät nuorten tulevaisuuskuviissa	Sekä lappilaisten että itähelsinkiläisten nuorten puheissa Lappi kuvattiin perifeerisenä, luonnonläheisenä, autiona ja alkukantaisena. Lappilaiset toivat keskusteluun myös työttömyyden ja muuttotappiot. Itä-Helsinkiä leimasivat nuorten puheissa päihdeongelmat ja rikollisuus. Huonoa elämää Itä-Helsingissä kuvaavat huumeekokeilut ja ajautuminen pahoille teille -> tarinoissa puget ja hutsut. Lapissa ihmisten ja työmahdollisuuksien vähäisyys -> paikkakunnalle jäävät alkoholisoituneita erakkoja, peräkammarin poikia tai muuten lamaantuneita, sairaita ja yksinäisiä työttömiä. Tulevaisuuskuviissa keskeisenä muuttopuhe: menestys kiinnittyy lähtemiseen sekä Itä-Helsingin että Lapin nuorilla. Lapissa muuttaminen on ehto menestykselle, kun itähelsinkiläisille todennäköisemmin menestyminen johtaa muuttamiseen ja syrjäytyminen johtaa alueelle jäämiseen.
Sakari Kainulainen, Taina Rintala, Matti Heikkilä, 2001. STAKES	Hyvinvoinnin alueellisen erilaistuminen 1990-luvun Suomessa	Tutkimuksen tavoitteena kartoittaa väestön hyvinvointia ja sen muutoksia 1990-luvulla eri puolilla maata ja erityyppisissä kunnissa.	Erojen kasvu on lisääntynyt koulutuksen, tulojen, huumerikollisuuden, työttömyyden ja terveydentilan osalta. Erot ovat supistuneet asutustason, omaisuusrikollisuuden ja osin elinkeinorakenteen osalta. Elintaso kasautuu kaupunkieihin, ja säteilee kasvukeskuksi ympäröiviin kuntiin. Psykososiaaliset ongelmat ovat lisääntyneet kaupungeissa ja harvaan asutulla maaseudulla. Sosiaalisten ongelmien lisääntyminen ja elintason heikkeneminen maaseudulla vaatii paljon tulonsiirtoja ja palveluita. Kaupunkien läheistä maaseutua kuvaavat vähäiset psykososiaaliset ongelmat ja elintason kohoaminen.
Päivi Kivelä, 2014. Sini-nauhaliitto	Syrjässä syrjäytyneet Pelon sosiaalipolitiikka ja verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudulla	Tutkimuksen tarkoitus on tehdä näkyväksi maaseudulla asuvien ihmisten arjen todellisuutta palveluiden käyttäjinä sekä tarkastella kuntien, seurakuntien ja järjestöjen välistä yhteistyötä maaseudulla. Tutkimuskysymykset: 1. Miten eri alojen työntekijät onnistuvat paikallistasolla kohtaamaan ihmisiä, jotka eivät selviä kodeissaan yksin tai omaisten avulla? 2. Millaisia suhteita ammattilaisilla ja heidän asiakkaillaan on? 3. Millaisia jakoja sosiaali- ja terveyspalvelujen eri asiakasryhmien välille muodostuu? 4. Onnistuvatko eri sektoreilla toimivat työskentelevät paikalliset toimijat auttamisyhteistyössä?	Tulokset osoittavat, että sektoreiden välisellä ruohonjuuritason yhteistyöllä pystytään paikkaamaan julkisen palvelujärjestelmän aukkokoh- tia. Tutkimuksessa havaittiin myös, että palvelujärjestelmä ei saavuta kaikkia avun tarvisijoita ja joillekin hyväntekeväisyys tai sattumanvarainen vertaistuki voi olla ainoa avun lähde. Tuloksista on nähtävissä työntekijöiden huoli siitä, että heikoimmassa asemassa olevat asukkaat eivät saa tarvitsemiaan palveluja ja että työntekijät eivät voi enää työskennellä ammattietiikkansa edellyttämällä tavalla yhteiskunnallisten arvojen koventumisen vuoksi.
Tarja Juvonen, 2015. Nuorisotutkimusverkosto	Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä	Tutkimus tarkastelee nuorten toimijuuden rakentumista aikuisuuden kynnyksellä. Miten nuorten autonomisuus rakentuu sosiaalisen kontrollin, ammatillisen tukemisen ja nuorten täytymisen jännitteissä? Miten relationaalisuus kytkeytyy osaksi nuorten autonomisen toimijuuden rakentumista?	Erityisesti syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten toimijuuden rakentumiseen kytkeytyy erilaiset yhteiskunnalliset rakenteet ja palvelujärjestelmät -> kontrolli. Kontrolli määrittää toimijuuden rajat, jolloin tiukemmassa kontrollissa olevat syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret joutuvat neuvottelemaan oman toimijuutensa rajoista ja vastaamaan vahvemman toimijuuden odotukseen. Etsivässä työssä kohdattavien nuorten toimijuuden vahvistamisessa tarvitaan pitkäaikaista kumppanuutta ja tukea, jossa vuorovaikutus ja kohtaaminen ovat merkityksellisiä. Ulkoapäin tulevat pakot eivät lisää nuorten itseymmärrystä ja autonomista toimijuutta.
Petri Paju ja Jukka Vehviläinen, 2001. Nuorisotutkimusverkosto	Valtavirran tuolla puolen Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla	Tavoitteena luoda kuvaus syrjäytymisen syistä, ongelman laajuudesta ja ratkaisumalleista 1990-luvun Suomessa ja mitkä ovat ratkaisumallien heikkoudet ja vahvuudet. Tavoitteena myös selvittää, millaisia uusia ja innovatiivisia käytäntöjä nuorisoprojekteissa on käytetty ja millaisia haasteita onnistuneet käytännöt ovat asettaneet perinteiselle palvelujärjestelmälle ja miten voidaan hyödyntää jatkossa.	Syrjäytymiseen katsottiin kuuluvan objektiivista huono-osaisuutta, kuten työttömyyttä, koulutuksen puutetta ja terveydellisiä ongelmia. Jos- sain määrin siihen katsottiin kuuluvan myös sosiaalisten suhteiden köyhyyttä ja tai yksinäisyyttä. 1990-luvun loppupuolella syrjäytymisen käsitettä arvosteltiin mustavalkoiseksi, se ei ottanut huomioon sitä, että elämänlaatu ei välttämättä riipu elintasosta, jolloin ratkaisu ei myöskään ole taloudellisen kasvun ja työllisyyden lisääminen. Syrjäytyneiden nuorten määrää vaikeaa arvioida. Elinoloista kertovien tilastojen perusteella huumeiden käyttö, ylivelkaantuminen ja maksuhäiriöt lisääntyneet, kuten myös mielenterveysongelmat ja lasten huostaanotot. Alueelliset erot työttömyydessä. Moniongelmaisuu- den korostuminen, jolloin erillisten ongelmien hoitaminen vain oireiden hoitamista. Ratkaisukeinoja: vastikkeellinen yhteiskuntapolitiikka, sosiaalitam- misjärjestelmien kehittäminen (ammattillinen koulutus, ammatinvalinnahjaus, sosiaali- ja nuorisotyö, työvoimapoliittiset toimenpiteet), nuorisoprojektien sankarirooli (esim. työpajatoiminta), mutta kääntöpuolella myös kunnallistaloudelliset perusteet -> perustehtävien hoito

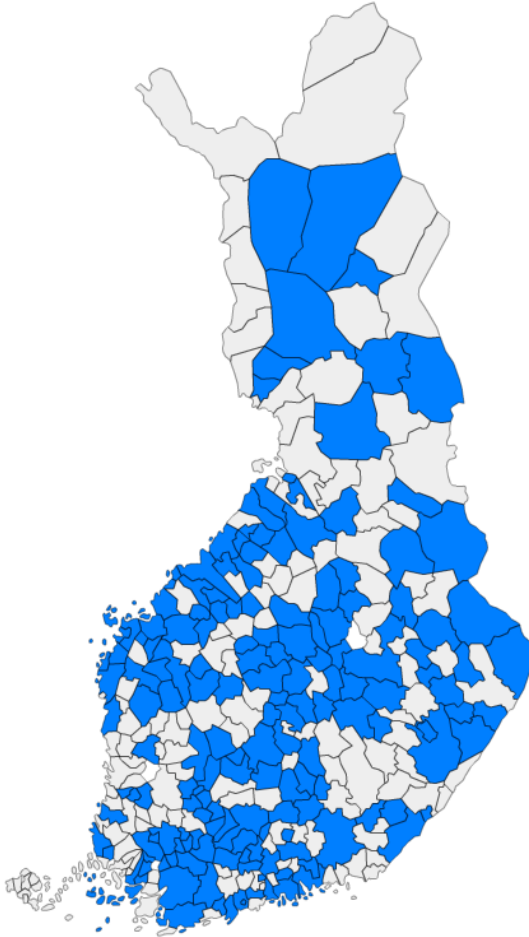
			projekteille. Hyvien käytäntöjen vakiinnuttaminen: ongelmien ennaltaehkäisy, ohjauspalveluiden poluttaminen (edellyttää verkostoyhteistyötä, palveluiden tehokkaampaa koordinoitua ja vastuu- ja sektorirajojen määrittelyä, luottohenkilö, hyviä henkilösuhteita ja oikeita asenteita sekä resursseja ja yritysysteistyötä)
Karvonen, Sakari & Rahkonen Ossi 2004, teoksessa Paju, Petri 2004. Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta, STAKES	Hyvinvointi eriytyy alueellisesti - kasvavatko nuorten terveyden erot?	Tutkimuksen tarkoituksena selvittää nuorten terveyden alueellista eriytymistä.	Nuorten hyvinvoinnissa ja terveydessä ei samanlaisia eroja kuin aikuisilla maaseudun ja kaupungin välillä. Terveyden erot eivät suoraviivaisesti seuraa alueiden rakenteellisesta tai taloudellisesta erilaisuudesta vaan nuorten terveyteen vaikuttaa ikäryhmälle ominaiset mekanismit. Tutkimuksen mukaan näyttäisi siltä, että 1990-luvun lama ei aiheuttanut lasten ja nuorten alueellista eriarvoistumista, vaikka palvelujen saatavuus on kaupungeissa parempaa kuin maaseudulla. Tutkimuksen mukaan on todennäköistä, että mikäli alueellinen eriytyminen jatkuu, se tuottaa terveys- ja hyvinvointieroja viimeistään siinä vaiheessa, kun nuoret siirtyvät työelämään.
Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelu-keskus ja STAKES: Järvinen, Tero; Jahnukainen, Markku teoksessa: Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008.	Koulutus, polarisaatio ja tasa-arvo: Hyvä- ja huono-osaistuminen perus- ja keskiasteen koulutuksessa. Artikkeli	Tuoda esille näkökulmia nuorten koulutukselliseen polarisaatioon	Yhtenä polarisaation taustatekijänä on valikointi, jota ei problematisoida: resurssit eivät jakaudu eri väestöryhmien välillä tasaisesti, esimerkiksi vajaakuntoiset ja vammat, maahanmuuttajat. On löydettävä ne kohderyhmät, joiden urapolun ongelmat kasautuvat ja pitkittyvät ja kohdennettava huoli niihin. Näitä ovat esimerkiksi vammat, vajaakuntoiset, maahanmuuttajanuoret ja koulupudokkaat. Toisaalta Suomessa harjoitetaan yksilön oikeuksia korostavaa, huippuyksilöiden erotteluun perustuvaa koulutuspolitiikkaa, toisaalta hyvinvointiajattelusta ammentavaa politiikkaa, jossa syrjäytymisuhan alla oleville nuorille räätälöidään oppimispolkuja ja järjestetään erilaisia elämäntilanteita tukevia projekteja. Eriarvoistuminen lisääntynyt koulutuspalvelujen alueellisten erojen lisääntyessä ja paineen lisääntyessä panostaa lahjakkaiden lasten ja nuorten koulutukseen ja huippuyksilöiden perustamiseen.
Nuorisotutkimusverkosto ja THL: Ikäheimo, Salla 2015 Nuoret luukulla Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä	Syrjäytyneiksi luokiteltujen terveyspalvelujen käyttö ja kustannukset	Tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia eroja syrjäytymisvaarassa olevien vuosina 1982-1984 syntyneiden helsinkiläisten nuorten terveyspalveluiden ja lääkkeitä käytössä on verrattuna vastaavan ikäiseen väestöön. Aineiston perusteella tutkitaan erilaisia syrjäytyneiden polkuja ja syrjäytyneet luokitellaan kolmeen ryhmään syrjäytymisen keston mukaan: Kroonisesti syrjäytyneet, syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat, lisäksi aineistosta eroteltu "piipahtelijoiden" ja "kiinnittyneiden" ryhmät	Kroonisesti syrjäytyneiden nuorten terveydenhuollon kustannukset ovat jopa seitsenkertaiset ja lääkekustannukset kymmenkertaiset verrattuna vain peruskoulun suorittaneisiin nuoriin, jotka eivät oleet syrjäytymisvaarassa. Kroonisesti syrjäytyneillä 60% on diagnosoitu mielenterveysongelma ja 57% on käyttänyt tutkimusaikana mielenterveyslääkkeitä. Kahdessa muussa ryhmässä kustannukset olivat pienemmät. Piipahtelijoiden kustannukset myös korkeat, johtuen runsaasta vuodeosastohoidon ja erikoissairaanhoidon käytöstä.
Nuorisotutkimusverkosto ja THL: Aaltonen, Sanna; Berg, Päivi 2015 Nuoret luukulla Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä	Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset		Haastatellut nuoret olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä palveluihin. Ongelmia tuottivat kuitenkin pitkät odotusajat ja työntekijöiden näkökulmasta käyttämättömät ajat. Erityisesti mielenterveyspalveluissa akuutin hoidon piiriin pääseminen oli hankalaa. Työntekijät korostivat luottamuksen syntymistä nuoren ja työntekijän välille palveluiden vaikuttavuuden ehtona. Yhden luukun palveluiden sijaan sekä työntekijöiden että nuorten haastatteluissa korostui tarve yhdelle työntekijälle, joka koordinoisi nuoren tilannetta ja asiakkauksia. Kriteeriksi kohteena yksittäiset työntekijät tai nuoret, kummatkin ryhmät näkivät ennen kaikkea jotkin aktivointitoimet tai palvelut tehottomina ja lannistavina. Nuorten tyytymättömyys liittyi myös hankaliin aukioloaikoihin ja työntekijöiden vaihtuvuuteen. Aika luottamuksen syntymisessä keskeinen elementti ja se koettiin puutteelliseksi niissä palveluissa, joissa sitä tarvittiin.
Yhteiskuntapolitiikka 78 (2013):5 Järvinen, Tero; Vanntaja, Markku	Koulu-pudokkaiden työurat Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua	Tutkimuksen tarkoitus tarkastella peruskoulun jälkeen koulutuksesta ja työelämästä karsiutuneiden nuorten urapolkuja Suomessa 1990-luvun laman molemmin puolin. Lisäksi tarkoitusta selvittää, onko sukupuolen, asuinpaikan ja sosiaalisen taustan merkitys nuorten työurille suuntautumisessa muuttunut ajan mittaan.	Vuonna 1985 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleista nuorista noin kolmannes oli kyennyt myöhemmin kiinnittymään vakaalle työuralle, mutta 29% ei ollut ollut yhdessäkään seurannan vaiheessa työelämässä tai opiskelussa. Vuoden 1995 koulupudokkaiden osalta luvut olivat 51% ja 21%. Lamasta huolimatta 1990-luvun nuoret olivat myöhemmin pärjänneet paremmin työelämässä kuin 1980-luvun verrokkinsa. Asuinalueella ei ollut juurikaan merkitystä sille, miten nuoret myöhemmin kiinnittyivät työelämään. Sen sijaan vanhempien koulutusta vaikutti niin, että korkeammin koulutettujen vanhempien lapset päätyivät useammin vakaalle työuralle ja perusasteen varassa olevien vanhempien lapset pysähtyneelle uralle. 1990-luvun nuorten kohdalla vanhempien koulutuksen merkitys työuralle kiinnittymiseen hieman väheni, mutta sukupuolen merkitys kasvoi siten että miehet kiinnittyivät naisia useammin vakaalle työuralle.
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Paananen, Reija; Ristikari, Tiina; Merikukka, Marko; Rämö, Antti; Gissler, Mika 2012	Lasten ja nuorten hyvinvointi Syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa	Tarkoituksena selvittää lapsuuden ja nuoruusajan erilaisia biologisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä tekijöitä ja tarkastella niiden merkitystä nuorten aikuisten hyvinvoinnissa ja syrjäytymisessä.	Suuri osa nuorista aikuisista voi hyvin. Kuitenkin viidesosa ikäluokasta on käyttänyt psykiatrian erikoissairaanhoidon palveluita tai psykiatrialääkkeitä ennen aikuisikää ja joka viidennellä ei ole perusasteen jälkeistä tutkimusta. Noin joka neljännellä on toimeentulo-ongelmia tai rikkaisuutta. Hyvinvointi eriytyy ja ongelmat kasautuvat. Lapsuuden olosuhteilla on merkittävä vaikutus myöhempään hyvinvointiin. Vanheman kuolema, vakava sairastuminen tai mielenterveyden ongelmat

			ovat kiinteässä yhteydessä lasten myöhempään hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Vanhempien työttömyys ja taloudelliset sekä terveydelliset vaikeudet lisäävät lasten koulunkäynnin ja mielenterveyden ongelmia sekä huostaanottojen riskiä. Tutkimus vahvistaa aiempia tutkimustuloksia siitä, että koulutuksella on suuri vaikutus muuttoliikkeeseen ja erityisesti kouluttautuneet nuoret muuttavat syrjäiseltä maaseudulta suuriin kaupunkeihin. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon palvelut olivat paremmin saatavilla suurissa kaupungeissa kuin syrjäseuduilla.
Yhteiskuntapolitiikka 78 (2013):2 Lehtonen, Olli; Tykkyläinen, Markku	Selittävätkö hyvinvointi-erot alhaisempaa poismuuttoa eräiltä korkean työttömyyden alueilta?	Tarkoituksena selvittää, mitkä tekijät synnyttävät työmarkkinoiden suhteen epätasapainoisia alueita, joilla on korkea työttömyys ja paljon poismuuttoa, mutta ei kuitenkaan riittävästi poismuuttoa tasapainottamaan työn tarjontaa ja kysyntää.	Alkoholinkulutus, riippuvuus toimeentulotuesta ja pitkäaikaissairastavuus hidastavat poismuuttoa työttömyyden vaivaamilta ongelma-alueilta. Yksittäinen puuttuminen esimerkiksi muuttoavustuksin ei ratkaise ongelmaa, kun syyt sopeutumisen hitauteen ovat moninaiset ja johtuvat sosiokulttuurisista tekijöistä. Huomio keskitettävä työn tarjonnan lisäämiseen tai muuton kannustamiseen henkilökohtaiset syyt huomioiden. Ohjaus-, kannustin ja korjaustoimet tulisi kohdentaa yli hallinnonrajojen sinne, missä poikkeamien korjauksesta saadaan suurin hyöty.
Janus vol. 21 (2) 2013: Lehtonen, Olli; Kallunki, Valdemar	Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre	Tutkitaan nuorten aikuisten koettua syrjäytymistä kielteisten tekijöiden kasautumisen kautta. Testataan polkumallilla aikaisempien tutkimusten ja teorian pohjalta muodostettua oletusta nuorten aikuisten syrjäytymiskierreestä	Tutkimus osoitti suoriutumisen, sosiaalisen tuen, luottamuksen, koetun elintason ja syrjäytymisen välisistä suhteista koostuvan syrjäytymiskierteen olemassaolon. Tulokset osoittavat, että nuorten aikuisten syrjäytymisen ehkäisemiseksi on löydettävä entistä syvemmin sosiaaliset taustatekijät huomioon ottava lähestymistapa, eikä tarkastella syrjäytymistä objektiivisten tekijöiden, kuten puutteellisen koulutuksen tai työttömyyden kautta. Tulokset osoittavat tarpeen vahvistaa nuorten aikuisten suoriutumista ja luottamusta lähisuhteisiin.
NMI Bulletin 2/2011: Nurmi, Jan-Erik	Miksi nuori syrjäytyy?	Kuinka suuri osa nuorista on vaarassa syrjäytyä? Missä koulutuksen vaiheessa syrjäytyminen tapahtuu? Mihin syrjäytyminen johtaa? Mistä syrjäytyminen johtuu? Miten syrjäytymistä voidaan estää ja hoitaa?	Suomessa on n. 25000-40000 nuorta, jotka ovat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella ja siksi vaarassa syrjäytyä. Koulu-uralta putoaminen ennustaa heikkoa työmarkkina-asemaa, alhaista tulotasoa sekä naisilla yksinhuoltajuutta. Syrjäytymisen taustalla on usein vanhempien alhainen koulutustaso tai yksinhuoltajuus, nuorten oppimisvaikeudet, vähäinen oppimismotivaatio ja kielteiset oppimiseen liittyvät ajattelutavat. Keskeistä syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä ja siihen vaikuttamisessa ovat nuorten myönteisen minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen sekä nuorten integroiminen yhteiskuntaan uusien koulutussuunnitelmien ja uratavoitteiden avulla.
Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003):5: Rintala, Taina; Karvonen, Sakari	Koetun huono-osaisuuden kasautuminen erilaisissa kunta-tyypeissä	Tavoitteena lisätä ymmärrystä huono-osaisuuden kasautumisesta koetusta ja alueellisesta näkökulmasta. 1) Jakautuvatko huono-osaisuuden muodot kuntatyyppiin mukaan eri tavoin? 2) Vaihtelee huono-osaisuuden ikäryhmittäinen kasautuminen kuntatyypeittäin? 3) Mitkä tekijät selittävät huono-osaisuuden kuntatyyppiin mukaista jakautumista?	Kuntatyyppi ei yksin selitä huono-osaisuuden kasautumista, vaan asuinympäristön merkitys näkyy siinä, että koulutus on eri tavoin yhteydessä huono-osaisuuden kasautumiseen eri kuntatyypeissä. Huono-osaisuuden kasautuminen tyypillisintä yksinasuville ja yksinhuoltajille. Kaupungeissa huono-osaisuuden kasautumisriski oli suurin vain perusteen suorittaneilla, harvaan asutulla maaseudulla huono-osaisuuden kasautumisriski väheni suoraviivaisesti koulutusasteen kohoamisen myötä ja kaupungin läheisellä maaseudulla yhteyttä ei ollut. Kaupunkikeskuksissa huono-osaisuuden kasautumisen riskit näyttäsivät tutkimuksen mukaan liittyvän elintason vajeisiin, kuten työttömyyteen, alhaiseen tulotasoon ja huonoon terveyteen, kun taas maaseudulla riskit liittyvät psykososiaalisiin ongelmiin, kuten psyykkiseen pahoinvointiin, tarmottomuuteen ja yleiseen huonoon terveyteen.
Child and Family Social Work 2009, 14, pp 166-177: James K. Whittaker	Evidence-based intervention and services for high-risk youth: a North American perspective on the challenges of integration for policy, practice and research.	Tutkimuksen tarkoitus on tarkastella näyttöön perustuvien hyvien käytäntöjen haasteita ja mahdollisuuksia eniten palveluita käyttävien lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä.	Lasten ja nuorten palveluissa näyttöön perustuvien toimintamallien tarkoitus on tuottaa vaikuttavia palveluita pienemmällä panostuksella ja näin ollen vähentää raskaiden ja kalliiden laitospalveluiden käyttöä. Haasteena on ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn välinen kahtiajako, joka luo jännitteitä palveluiden välille, hyvien käytäntöjen vakiinnuttaminen jäykästi ilman mahdollisuutta soveltaa niitä kuhunkin palveluun sopivaksi, näyttöön perustuvien toimintamallien tutkimuksessa etniset vähemmistöt ovat aliedustettuina, jolloin kulttuurisia ulottuvuuksia ei oteta huomioon toimintamalleissa. Tutkimuksessa esiteltävien toimintamallien vahvuuksia olivat voimavarakeskeinen asiakaslähtöisyys, verkostomuotoinen työskentely mahdollisimman lähellä asiakkaan omaa ympäristöä, kulttuuristen elementtien huomioiminen, niiden sovellettavuus erilaisissa palveluissa, niiden kehittäminen ja arvioiminen oikeissa tilanteissa sekä niiden edullisuus verrattuna laitoshoitoon.
Practice Volume 16, Number 4 (December 2004) Jean Spence	Targeting, accountability and youth work practice	Tutkimuksen tarkoituksena arvioida etsivän nuorisotyön mahdollisuuksia toimia nykypolitiikan mukaan, jossa palvelut kohdennetaan entistä enemmän tietyille ryhmille. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää etsivän nuorisotyön luonnetta ja laajuutta Englannissa ja Walesissa.	Nuorisopolitiikka keskittyy entistä enemmän tulosten mittaamiseen, mikä sopii huonosti nuorisotyön ideologiaan. Poliittisten toimien taustalla on tasainen siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen tunnistamalla riskiryhmät ja heidän ongelmansa ja saattaa heidät palvelujen piiriin. Etsivän työn keskeiset elementit ovat 1) Ihmissuhteet: vapaaehtoisuus, tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus: ei kilpailua, valta-asemia tai riippuvuutta. 2) Kumppanuus: muissa palveluissa tuloksellisuus keskeistä (esim. työllistyminen) → etsivien haluttomuus ohjata nuoria palveluihin. Etsivää työtä ei tunnusteta ammatillisesti, eikä osata hyödyntää sen potentiaalia. 3) Aika: Mitataan vääriä asioita, lyhyessä ajassa etsivä työ ei tuota mitattavia tuloksia, mutta pitkän aikavälin tulokset ovat merkittävämpiä nuorten kannalta.

<p>Nuorisotutkimusverkosto: Anne Puuronen 2014.</p>	<p>Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä.</p>	<p>Tutkimuksen tarkoitus selvittää etsivän nuorisotyön olemusta käytännön näkökulmasta. Tutkimuksessa tarkastellaan etsivän nuorisotyön tavoitteita, kohderyhmiä ja menetelmiä, työn ammatillisia vaatimuksia ja verkostoyhteistyötä sekä alaa koskevia ohjauspoliittisia toimenpiteitä.</p>	<p>Etsivää nuorisotyötä luonnehtii nuorten kanssa tehtävä kohtaamistyö, jossa korostuvat ajan antaminen ja läsnäolo, nuorten tarpeiden, toiveiden ja kysymyksiens kuuntelu. Tuloksellisuus ja vaikuttavuus on yhteydessä näihin laadullisiin mittareihin ja niiden varaan rakentuu ammatin identiteetti. Etsivässä työssä työskennellään sen perustehtävän, jalkautuvan nuorisotyön, reuna-alueilla, johon sisältyy myös oman työn rajuamisen haastavuus. Etsivän työn tekijöillä on hyvin erilaisia koulutustaustoja, mikä on sekä haaste että vahvuus täydennyskoulutuksen kannalta.</p>
<p>Stakes: Heikkilä, Matti; Rintala, Taina; Airio, Ilpo; Kainulainen Sakari 2002.</p>	<p>Hyvinvointi ja tulevaisuus maalla ja kaupungissa.</p>	<p>Tarkoituksena selvittää hyvinvoinnin alueellista vaihtelua. Tavoitteena analysoida 1) ihmisten aineellisen hyvinvoinnin vaihtelua alueittain, 2) psykososiaalisten ongelmien vaihtelua, 3) muuton ja hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä, 4) hyvinvoinnin sosiaalista koheesiota (osallistumista asuinalueen epäviralliseen ja viralliseen toimintaan sekä kanssakäymistä naapureiden kanssa sekä poliittista osallistumista), 5) asuinympäristön merkitystä ihmisten tulevaisuuden näköaloihin.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Harvaan asuttu maaseutu sekä tuloilla että niukkuuden kokemuksella heikoimmin toimeentulevien elinympäristö. 2) terveyserot selittyivät rakennetekijöillä: suuret erot johtuivat erilaisesta demografisesta rakenteesta ja työmarkkina-koostumuksesta 3) Kaupungeissa ja harvaan asutulla maaseudulla voidaan psyykkisesti huonosti, joka oli yhteydessä taloudellisen niukkuuden kokemukseen 4) maaseudun uudet asukkaat eivät tule kaupungeista vaan muualta maaseudulta. Muuton motiivina elämänlaadun ja elintason kohottaminen ja kaupunkien lähiseudulle muuton motiivina elämänlaadun ja elintason kohottaminen 5) naapurisuhteet etäisempiä kaupungeissa ja lähiseimpiä maaseudulla. Yksin asuvat kaupungissa vähiten tekemisissä naapureiden kanssa ja maaseudulla aktiivisimpia. Kaupungeissa ja kaupungin lähiseudulla maaseudulla asuvat tyytyväisiä kunnallis- ja valtakunnan politiikkaan, maaseudulla tyytymättömiä. 6) Maaseudulla asuvat arvioivat elämänhallinnan ja tulevaisuuden heikommaksi kuin muissa kuntatyypeissä. Arviot olivat yhteydessä taloudelliseen tilanteeseen.
<p>European Journal of Social Work 2013, Vol. 16, No 2. 171-186: Björn Andersson</p>	<p>Finding ways to the hard to reach – considerations on the content and concept of outreach work.</p>	<p>Tarkoituksena luoda yleinen näkemys etsivään nuorisotyöhön ja määrittellä sen keskeiset tehtävät ja siihen liittyvät elementit suhteessa muihin samankaltaisiin palveluihin.</p>	<p>Tutkimuksen mukaan etsivän työn kohderyhmät vaihtelevat prostituoiduista rikollisiin ja päihdeongelmaisista nuoriin ajeltajoihin, mutta työn keskeiset elementit ovat samat kohderyhmästä riippumatta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Työtä tehdään paikoissa, joita työntekijä ei kontrolloi 2) Työntekijän henkilökohtainen sitoutuminen ja kunnioitus asiakasta kohtaan 3) Työssä tilanteet ovat usein ennakoimattomia, mikä edellyttää työntekijältä sopeutumista ennalta suunnittelemtomiin tilanteisiin ja selviytymiskykyä.
<p>Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015):3 Ilmakunnas, Ilari; Kauppinen, Timo M.; Kestilä, Laura.</p>	<p>Sosioekonomisten syrjäytymisriskien kasautuminen vuonna 1977 syntyneillä nuorilla aikuisilla</p>	<p>Tutkimuksessa tarkastellaan sosioekonomisten syrjäytymisriskien kasautumista matalan koulutuksen, työttömyyden ja toimeentulotuen perusteella vuonna 1977 syntyneillä nuorilla aikuisilla.</p>	<p>Tutkimuksessa löydettiin kuusi syrjäytymisriskipolkuja. 80% sijoittui polulle, jossa syrjäytymisriskien kokeminen nuorena aikuisena oli harvinaista, 20% sijoittui poluille, joille oli tyypillistä jonkun syrjäytymisriskin kokeminen. Noin puolella oli kyse työttömyydestä ja puolella toimeentulotuen saamisesta, erityisesti alle 20-vuotiaat ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa. Myös aikaisin kotoa muuttaneet riskissä sijoittua polulle, jossa esiintyy toistuvaa tai pitkäkestävää toimeentulotuen saamista. Maahanmuuttajat ovat riskissä sijoittua syrjäytymispoluille. Naiset päätyvät miehiä useammin toimeentulotukipolulle, mutta harvemmin riskien kasautumispolulle.</p>
<p>Kunnallisanalyytiikka kehittämissäätiö. Lavapuro, Juha; Ojanen, Tuomas; Rautiainen, Pauli & Valtonen, Virve.</p>	<p>Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa.</p>	<p>Tarkoituksena selvittää, miten sivistykselliset ja sosiaaliset oikeudet toteutuvat syrjäkunnissa ja miten syrjäseudulla asuminen vaikuttaa perustulossa kaikille yhtäläisesti taattujen oikeuksien toteutumiseen. Oletuksena on, että palvelujen saavutettavuus on heikompaa syrjäseudulla ja perusoikeuksien toteutuminen on eriarvoista</p>	<p>Tutkimus osoitti, että syrjäseuduilla on löydetty joustavia toimintamalleja perusoikeuksien toteuttamiseksi. Maaseudulla esiintyy yhteisöllisyyttä, joka on kaupungissa harvinaisempaa. Syrjäseutuja leimaa kuitenkin työpaikkojen vähyys ja väestörakenteen ongelmat, eikä mielen- ja päihdepuheita ole riittävästi saatavilla. Palveluiden hyvä taso on maaseudulla usein kiinni yksittäisen työntekijän omistautumisesta. Tutkimus osoitti myös, että vaikka pääsääntöisesti sosiaali- ja terveyspalvelut toteutuvat Suomen kunnissa samalla tavalla, on myös pieni joukko kuntia, joissa perusoikeudet toteutuvat huonosti.</p>
<p>Elinkeinoelämän valtuuskunta: EVA-analyysi No 19, 1.2.2012. Myrskylä, Pekka</p>	<p>Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret?</p>	<p>Tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa syrjäytyneiden nuorten määrä ja syrjäytyneiden joukon rakenne.</p>	<p>Syrjäytyneiksi luokitellaan sellaiset työ-voiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Vuonna 2010 syrjäytyneitä nuoria oli 51341, mikä on 5% koko ikäluokasta. Miehiä oli 64% ja naisia 36%. Syrjäytyneistä nuorista työttöminä työnhakijoina oli vajaa 19000 ja loput 32000 ei ollut kirjoilla missään → syrjäytyneiden kova ydin. Syrjäytyneistä nuorista 80% ei myöhemminkään suorita perusastetta korkeampaa tutkintoa. Mitä useampi välivuosi, sitä pienempi todennäköisyys suorittaa tutkintoa.</p>
<p>Kainulainen, Sakari 2016. Teoksessa Juhos Saari (toim.) Yksinäisten Suomi</p>	<p>Yksinäisen elämänlaatu</p>	<p>Suomalaisten elämänlaadun arviointi yksinäisyysmittarin ja hyvinvointia ja eriarvoisuutta kartoittavan väestökyselyn pohjalta.</p>	<p>Yksinäisyys vaikuttaa koettuun hyvinvointiin niin, että yksinäisyyden tunteen voimistuessa elämänlaatu heikkenee. Kansainvälisten tutkimusten mukaan hyvinvointi noudattaa U-käyrää, jossa ihmiset ovat tyytyväisimpiä elämänlaatuunsa nuoruudessa ja vanhemmalla iällä. Suomessa U-käyrä ei ole havaittavissa. Nuoret aikuiset ovat Suomessa yksinäisempiä ja lapsuudessa ja nuoruudessa yksinäisyyttä kokevien elämänlaatu on heikompi myös aikuisiällä. Miehet kokevat yksinäisyyden kielteisempänä asiaa naisiin verrattuna. Erityisesti vanhempensa luona asuvat nuoret aikuiset ja parisuhteessa elävät nuoret äidit kärsivät yksinäisyydestä ja huonosta elämänlaadusta.</p>
<p>THL ja Nuorisotutkimusverkosto: Ristikari, Tiina; Törmäkangas,</p>	<p>Suomi nuorten kasvuympäristönä. 25 ikävuoden seuranta</p>	<p>Tarkoitus kuvata vuonna 1987 syntyneiden nuorten aikuisten hyvinvoinnin tilaa ja tunnistaa hyvinvointia uhkaavia riskitekijöitä.</p>	<p>Suurin osa ikäluokasta voi hyvin ja siirtymä aikuisuuteen on sujunut ongelmitta. Osalla ollut runsaasti ongelmia siirtymävaiheessa. Päätötdistuksen keskiarvo vaikuttaa merkittävästi jatkokoulutusmahdollis-</p>

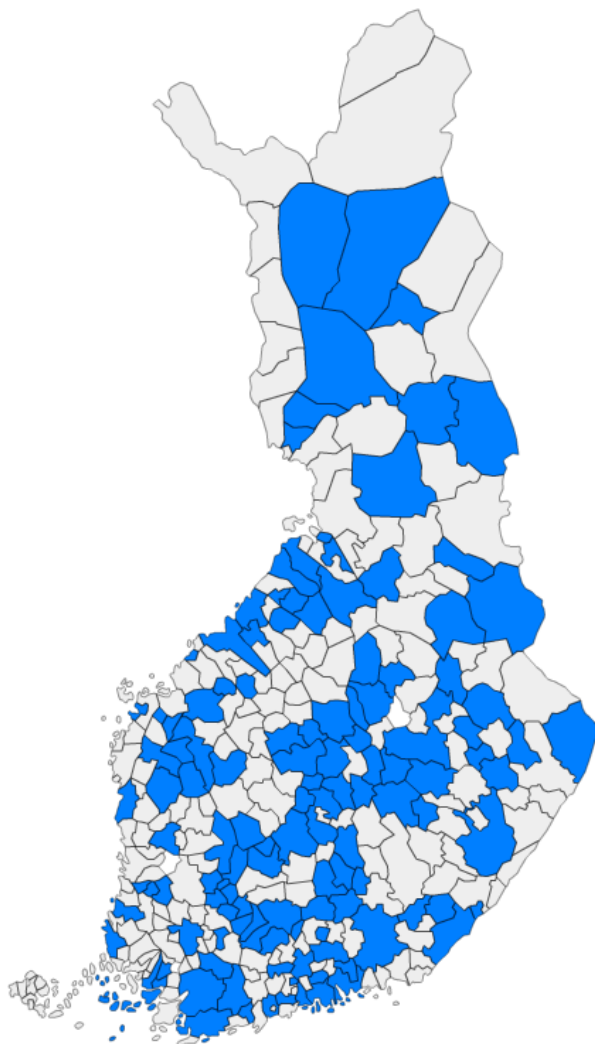
<p>Liisa; Lappi, Aino; Haapakorva, Pasi; Kiilakoski, Tomi; Merikukka, Marko; Hautakoski, Ari; Pekkarinen, Elina & Gissler, Mika.</p>	<p>vuonna 1987 Suomessa syntyneistä.</p>		<p>suuksiin, miehillä keskiarvo alempi kuin naisilla. Vanhempien koulutustaso ja heikko taloudellinen tilanne vaikuttaa nuoren tulevaisuuteen. Myös vanhempien matala koulutus nostaa lapsen riskiä jäädä matalasti koulutetuksi. Samoin vanhempien toimeentulotuen saanti lisää riskiä lapsen toimeentulotukeen turvautumisen tarpeeseen. Nuoren koulutustausta on yhteydessä lähes kaikkiin hyvinvoinnin indikaattoreihin. Hyvinvointia haastavat tekijät yleisempiä maaseudulla kuin kaupungeissa. Lukuisilla muutoilla myös yhteys hyvinvointia vaarantaviin tekijöihin.</p>
<p>Rönkä, Anna 1999. Teoksessa Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun</p>	<p>Sosiaalinen selviytymisen lapsuudesta aikuisuuteen – ongelmien kasautumisen kolme väylää</p>	<p>Tarkoitus pohtia kehityskulkuja, joiden kautta ongelmat eri elämän osa-alueilla kasautuvat.</p>	<p>Ongelmat kasautuvat kolmeä väylää pitkin: Ulkoisen kasautumisen väylässä olosuhteet vaikeutuvat tai pysyvät samankaltaisina, jolloin mahdollisuudet selviytyä eri elämänalueilla kapeutuvat (esim. työttömyys). Sisäisen kasautumisen väylässä lapsuuden riskitekijät vaikuttavat aikuisuuteen aiheuttaen epäonnistumisen tunnetta ja rajoittaen yksilön ajatuksia omista selviytymisen mahdollisuuksistaan. Käyttäytymisen haavoittuvuus johtaa ongelmien kasautumiseen olosuhteisiin epäsopeivien käyttäytymistyylien kautta, jotka voivat aiheuttaa ongelmia ja vaikeutta sopeutumista erilaisiin elinympäristöihin. Riskitekijöiden ja selviytymisen ongelmien kasautuminen huomattavasti yleisempää miehillä kuin naisilla. Kehityksen suojatekijät auttavat selviytymään kasautuvista vaikeuksista.</p>
<p>Yhteiskuntapolitiikka 71 (2006):4 Kainulainen, Sakari.</p>	<p>Huono-osaisuuden kasautuminen ja pitkittyminen Suomessa 1970-2000</p>	<p>Tarkoitus tarkastella hyvinvoinnin vajeita ja huono-osaisuuden luonnetta sekä niiden kasautumista selittäviä tekijöitä.</p>	<p>Kolmeenkymmeneen ikävuoteen mennessä yleensä elämäntilanne vaikiintuu: on perhe, korkein koulutuksen ja asumisen taso sekä asema työelämässä ja kohtuullinen tulotaso. Hyvinvointiin vaikuttavat yksilöllisten seikkojen lisäksi yksilöstä riippumattomat rakenteelliset seikat. Aikuisuuden huono-osaisuus on seurausta vuosikymmenten takaisista elämäntilanteista ja -valinnoista. Erityistä huolta aiheuttaa alhaisen tulotason, työttömyyden, ja toimeentulotuen pitkittymisestä ja kasautumisesta samoille henkilöille. Koulutus, itsensä kehittäminen, ja työelämän ja elinkeinorakenteen haasteisiin vastaaminen ja asuinalueen vaihto vaikuttavat hyvinvoinnin lisääntymiseen.</p>

LIITE 2: Kaikki aineistossa mukana olevat kunnat (166)

Akaa	Kiuruvesi	Porvoo
Alavieska	Kivijärvi	Posio
Alavus	Kokemäki	Pudasjärvi
Asikkala	Kokkola	Pöytyä
Askola	Kontiolahti	Raahe
Aura	Korsnäs	Raasepori
Enonkoski	Koski TL	Rauma
Espoo	Kouvola	Rautalampi
Evijärvi	Kristiinankaupunki	Rautavaara
Forssa	Kruunupyy	Riihimäki
Haapavesi	Kuhmo	Rovaniemi
Halsua	Kuhmoinen	Ruovesi
Hankasalmi	Kuopio	Rääkkylä
Harjavalta	Kuortane	Saarjärvi
Hartola	Kurikka	Salo
Hattula	Kuusamo	Savitaipale
Hausjärvi	Kyyjärvi	Savonlinna
Heinola	Lahti	Seinäjoki
Humppila	Lapinjärvi	Sievi
Hyrnsalmi	Lappajärvi	Siikajoki
Hyvinkää	Lappeenranta	Siikalatva
Hämeenkoski	Laukaa	Sipoo
Hämeenlinna	Lempäälä	Siuntio
Iisalmi	Leppävirta	Sodankylä
Ilmajoki	Lestijärvi	Somero
Ilomantsi	Lieksa	Sotkamo
Imatra	Lieto	Suonenjoki
Isokyrö	Liperi	Sysmä
Jalasjärvi	Lohja	Taipalsaari
Janakkala	Loimaa	Tammela
Jokioinen	Loppi	Tampere
Joroinen	Loviisa	Tarvasjoki
Joutsa	Luoto	Tervo
Juuka	Maalahti	Tervola
Juupajoki	Marttila	Tohmajärvi
Jyväskylä	Merijärvi	Turku
Jämsä	Mustasaari	Tyrnävä
Järvenpää	Mäntsälä	Uurainen
Kaarina	Nakkila	Uusikaarlepyy
Kaavi	Nokia	Uusikaupunki
Kalajoki	Närpes	Vaala
Kankaanpää	Orimattila	Vaasa
Kannonkoski	Oripää	Valkeakoski
Kannus	Orivesi	Vantaa
Karstula	Oulainen	Vehmaa
Kauhajoki	Outokumpu	Vesanto
Kauhava	Parainen	Vesilähti
Kauniainen	Pelkosenniemi	Veteli
Kaustinen	Pertunmaa	Vieremä
Keitele	Petäjävesi	Viitasaari
Keminmaa	Pieksämäki	Vöyri
Kempele	Pielavesi	Ylivieska
Kirkkonummi	Pietarsaari	Ylöjärvi
Kitee	Pihtipudas	Ypäjä
Kittilä	Pirkkala	Ähtäri
		Äänekoski

LIITE 3: Organisaatioiden isäntäkunnat (123)

Akaa	Keminmaa	Posio
Alavus	Kempele	Pudasjärvi
Asikkala	Kittilä	Raahe
Askola	Kiuruvesi	Raasepori
Espoo	Kokemäki	Rauma
Evijärvi	Kokkola	Rautalampi
Forssa	Kontiolahti	Rautavaara
Haapavesi	Kouvola	Rovaniemi
Hankasalmi	Kristiinankaupunki	Ruovesi
Harjavalta	Kuhmo	Saarijärvi
Hartola	Kuopio	Salo
Hattula	Kurikka	Savitaipale
Heinola	Kuusamo	Savonlinna
Hyrynsalmi	Lahti	Seinäjoki
Hyvinkää	Lapinjärvi	Siikajoki
Hämeenkoski	Lappeenranta	Siikalatva
Hämeenlinna	Laukaa	Sipoo
Iisalmi	Lempäälä	Siuntio
Ilmajoki	Leppävirta	Sodankylä
Ilomantsi	Lieto	Somero
Imatra	Liperi	Sotkamo
Isokyrö	Lohja	Suonenjoki
Jalasjärvi	Loimaa	Sysmä
Janakkala	Loiisa	Taipalsaari
Joroinen	Merijärvi	Tampere
Joutsa	Mäntsälä	Tervola
Juuka	Nakkila	Turku
Juupajoki	Nokia	Tyrnävä
Jyväskylä	Orimattila	Uurainen
Jämsä	Orivesi	Uusikaupunki
Järvenpää	Oulainen	Vaala
Kaarina	Outokumpu	Vaasa
Kaavi	Parainen	Valkeakoski
Kalajoki	Pelkosenniemi	Vantaa
Kankaanpää	Pertunmaa	Vesanto
Kannonkoski	Petäjävesi	Vesilahti
Kannus	Pieksämäki	Veteli
Karstula	Pielavesi	Viitasaari
Kauhajoki	Pietarsaari	Ylivieska
Kauhava	Pirkkala	Ylöjärvi
Keitele	Porvoo	Äänekoski

LIITE 4: Analyysissa mukana olevat muuttajat

Kuntakoodi	Toimenpiteiden tilanne	Etsivien tuki ja tsemppaus (Uudet toimenpiteet 2015)
Organisaation kotikunta	Ensisijainen ohjaus	Tulevaisuusystävällisyys (Uudet toimenpiteet 2015)
Suuralue	Ensisijainen ohjaus (yhdistetty vaihtoehdot)	Ryhmämuu toinen toiminta (Uudet toimenpiteet 2015)
Maakunta	Viranomaisverkon luominen	Nuotta-valmennus (Uudet toimenpiteet 2015)
Seutukunta	MT-toimiston palvelut	Starttivalmennus (Uudet toimenpiteet 2015)
Kuntamuoto	Päihdekuntoutus	Palveluohjaus (Uudet toimenpiteet 2015)
Tilastollinen kuntaryhmä	Muu terveyskeskuspalvelu	Ohjaus toisille etsiville (Uudet toimenpiteet 2015)
	Asumiseen liittyvät palvelut	Peruskoulun opinnot (Uudet toimenpiteet 2015)
	Kuntouttava työtoiminta	Ohjaava ja valmistava ammatillinen koulutus (Uudet toimenpiteet 2015)
Yksilöllinen asiakasnumero	Toimentuloon liittyvät palvelut	Muut niveltalvehen opinnot (Uudet toimenpiteet 2015)
Sukupuoli	Velkaneuvonta	Lukion opinnot (Uudet toimenpiteet 2015)
Ikä	Lastensuojelutoimenpide	Alottanut ammatilliset perusopinnot (Uudet toimenpiteet 2015)
Äidinkieli	Muu sosiaalitoimen palvelu	Jatkanut ammatillisia perusopintoja (Uudet toimenpiteet 2015)
Koulutustausta	Nuorisotoimen palvelut	Muut ammatilliset opinnot (Uudet toimenpiteet 2015)
Koulutustausta (yhdistetty vaihtoehdot)	Liikuntatoimen palvelut	Hakenut opiskelemaan / ohjattu koulupaikan haussa (Uudet toimenpiteet 2015)
Toiminta	Järjestöjen palvelut	Muu opiskelu (Uudet toimenpiteet 2015)
Toiminta (yhdistetty vaihtoehdot)	Muut vapaa-ajan palvelut	TE-toimiston työkokoukset (Uudet toimenpiteet 2015)
Toimeentulo	Alottanut opinnot	Ohjaaminen ryhmätoimintaan (Uudet toimenpiteet 2015)
Toimeentulo (yhdistetty vaihtoehdot)	Jatkanut opinnot	Armeija/siviilipalvelu (Uudet toimenpiteet 2015)
Asumismuoto	Oppisopimuskoulutus	
Asumismuoto (yhdistetty vaihtoehdot)	Työpajaan	
	Ilmoitautumisen työttömäksi	
Etsivään nuorisotyöhön	TE-toim. ammatinvalinnan ohjaus	Kuntaan liittyvät liittyvät tiedot
Etsivään nuorisotyöhön (yhdistetty vaihtoehdot)	Kotouttamistoimet	Taustatiedot
Aloituspäivä	Työvoimapolitiittiset toimenpiteet	Asiakkuuteen liittyvät tiedot
Lopetuspäivä	TE-toimiston muu palvelu	Toimenpiteisiin liittyvät tiedot
Kesto	Työhön	
Yhteistyön luonne	Polijisi	
Yhteistyön lopettamisen syy	Muut toimenpiteet	
Yhteistyön lopettamisen syy (yhdistetty vaihtoehdot)		

LIITE 5: Kaikki ohjaukset kuntatyypeittäin

TOIMENPIDE	KAUPUNKIKUNNAT	TAAJAAN ASUTUT KUNNAT	MAASEUTUKUNNAT	KAIKKI ASIAKKAAT (N=22624)
<i>Etsivien tuki ja tsemppaus</i>	25,21 %	33,98 %	38,66 %	29,79 %
<i>Toimeentuloon liittyvät palvelut</i>	25,46 %	23,06 %	22,47 %	24,34 %
<i>Ilmoittautuminen työttömäksi</i>	18,86 %	18,46 %	18,20 %	18,64 %
<i>Työpajaan</i>	21,09 %	13,52 %	15,51 %	18,31 %
<i>Muut toimenpiteet</i>	17,17 %	20,17 %	17,54 %	17,91 %
<i>Asumiseen liittyvät palvelut</i>	19,52 %	14,62 %	15,87 %	17,72 %
<i>Viranomaisverkon luominen</i>	11,62 %	12,81 %	14,32 %	12,41 %
<i>Jatkanut opinnot</i>	11,46 %	14,03 %	12,35 %	12,21 %
<i>Tulevaisuustyöskentely</i>	10,82 %	11,77 %	16,81 %	12,19 %
<i>Mielenterveystoimiston palvelut</i>	11,84 %	11,16 %	13,25 %	11,96 %
<i>Aloittanut opinnot</i>	9,62 %	9,35 %	11,92 %	10,00 %
<i>Työvoimapolittiset toimenpiteet</i>	9,40 %	7,95 %	12,22 %	9,62 %
<i>Työhön</i>	8,24 %	9,07 %	13,36 %	9,41 %
<i>Kuntouttava työtoiminta</i>	7,74 %	9,27 %	11,60 %	8,83 %
<i>Nuorisotoimen palvelut</i>	6,30 %	13,03 %	10,14 %	8,55 %
<i>Palveluohjaus</i>	7,38 %	8,36 %	6,35 %	7,40 %
<i>Hakenut opiskelemaan/ohjattu hakemaan</i>	5,71 %	8,97 %	10,23 %	7,32 %
<i>TE-toimiston muu palvelu</i>	6,56 %	5,61 %	7,81 %	6,59 %
<i>Muu terveyskeskuspalvelu</i>	6,88 %	6,20 %	6,03 %	6,56 %
<i>Muu sosiaalitoimen palvelu</i>	6,11 %	4,72 %	5,71 %	5,72 %
<i>Muut vapaa-ajan palvelut</i>	4,24 %	6,67 %	6,49 %	5,22 %
<i>TE-toimiston ammatinvalinnan ohjaus</i>	4,34 %	6,61 %	5,37 %	5,05 %
<i>TE-toimiston työkokeilu</i>	3,34 %	4,90 %	5,62 %	4,13 %
<i>Ryhmämuotoinen toiminta</i>	2,95 %	3,15 %	8,61 %	4,09 %
<i>Päihdekuntoutus</i>	4,66 %	2,91 %	2,72 %	3,89 %
<i>Velkaneuvonta</i>	2,81 %	2,38 %	2,63 %	2,68 %
<i>Oppisopimuskoulutus</i>	1,95 %	2,26 %	3,52 %	2,32 %
<i>Järjestöjen palvelut</i>	2,68 %	1,65 %	1,21 %	2,17 %
<i>Jatkanut ammatillisia perusopintoja</i>	2,21 %	1,59 %	2,15 %	2,06 %
<i>Aloittanut ammatilliset perusopinnot</i>	1,58 %	1,83 %	3,15 %	1,94 %
<i>Ohjaaminen ryhmätoimintaan</i>	1,82 %	1,57 %	2,53 %	1,91 %
<i>Lastensuojelutoimenpide</i>	1,29 %	1,77 %	2,15 %	1,56 %
<i>Liikuntatoimen palvelut</i>	1,03 %	1,59 %	2,97 %	1,53 %
<i>Nuotta-valmennus</i>	0,51 %	1,34 %	4,66 %	1,50 %
<i>Muu opiskelu</i>	1,44 %	0,92 %	1,46 %	1,33 %
<i>Starttivalmennus</i>	0,93 %	0,94 %	1,74 %	1,09 %
<i>Ohjaus toisille etsiville</i>	0,55 %	1,22 %	1,58 %	0,90 %
<i>Armeija/siviilipalvelu</i>	0,73 %	0,98 %	1,19 %	0,88 %
<i>Peruskoulun opinnot</i>	0,28 %	0,96 %	2,49 %	0,86 %
<i>Ohjaava ja valmistava ammatillinen koulutus</i>	0,65 %	1,00 %	1,26 %	0,84 %
<i>Poliisi</i>	0,95 %	0,63 %	0,69 %	0,83 %
<i>Lukion opinnot</i>	0,51 %	0,47 %	0,71 %	0,54 %
<i>Muut ammatilliset opinnot</i>	0,42 %	0,45 %	0,59 %	0,46 %
<i>Kotouttamistoimet</i>	0,22 %	0,16 %	0,48 %	0,26 %
<i>Muut nivelvaiheen opinnot</i>	0,17 %	0,20 %	0,16 %	0,18 %

Vuoden 2015 alussa PARent-järjestelmään lisätyt ohjaukset korostettu värillä.

LIITE 6: Tutkimuslupa

Päätös

OKM/2/092/2016

23.03.2016

Henna Pulkkinen
Diakonia ammattikorkeakoulu
Helsinki

Viite Kirjeenne 18.3.2016

Asia **Tutkimuslupahakemus**

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää opiskelija Henna Pulkkiselle opinnäytetyötä varten tutkimusluvan etsivää nuorisotyötä koskeviin valtakunnallisiin tilastotietoihin vuosilta 2012-2015. Pulkkinen hyödyntää tilastoja *Palvelupolut etsivässä nuorisotyössä* -tutkimuksessaan.

Johtaja

Georg Henrik Wrede

Neuvotteleva virkamies

Jaana Waldén

Tiedoksi Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki Ry
Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Meritullinkatu 10, Helsinki | PL 29, 00023 Valtioneuvosto
Puh. 0295 3 30004 | kirjaamo@minedu.fi

Undervisnings- och kulturministeriet

Sjötullsgatan 10, Helsingfors | PB 29, 00023 Statsrådet
Tfn 0295 3 30004 | kirjaamo@minedu.fi

www.minedu.fi

Y-tunnus 0245872-8
FO-nummer 0245872-8